MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

DONATAS DAUGINIS
(BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS MAGISTRO NUOLATINĖS STUDIJOS)

VAGYSTĖ BE KVALIFIKUOJANČIŲ POŽYMIŲ LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Docentas;
dr.,
Tomas Girdenis

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS 3
1. VAGYSTĖS DALYKUI KELIAMI REIKALAVIMAI TEISMŲ PRAKTIKOJE IR DOKTRINOJE 7
1.1. Kilnojamasis pobūdis 8
1.2. Materialumas 13
1.3. Ekonominė vertė 16
1.4. Turto atskirtumas nuo gamtinės aplinkos 33
1.5. Svetimumas 40
2. PAGROBIMO SAMPRATA VAGYSTĖS VEIKOJE 57
3. SUBJEKTYVIEJI VAGYSTĖS SUDĖTIES POŽYMIAI 72
IŠVADOS 78
PASIŪLYMAI 80
LITERATŪRA 81
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS 90
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 91
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA 92
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 93

ĮVADAS

Tiriamos problemos.

Ar Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtintas nusikalstamos veikos vagystės reglamentavimas atitinka įstatymui keliamus aiškumo ir tikslumo reikalavimus?

Ar visi Lietuvos teismų praktikoje ir doktrinoje suformuluoti vagystės dalykui keliami reikalavimai gali būti pritaikomi kiekvienoje vagystės byloje ?

Koks turto pagrobimo turinys, atsižvelgiant į veikos pavojingumą, būtų pakankamai suderintas su subjektyviuoju vagystės požymiu – kalte – Lietuvos baudžiamojoje teisėje ?

Baigiamojo darbo aktualumas. Turtiniai nusikaltimai Lietuvoje sudaro didžiausią nusikalstamumo struktūros dalį. Remiantis Informatikos ir ryšių departamento duomenimis[1], iš 2015 metais visų 72448 registruotų nusikalstamų veikų, užregistruotų turtinių nusikalstamų veikų skaičius buvo 35878. Vagystės turtinių nusikaltimų struktūroje sudarė didžiąją dalį, t. y. 2015 metais buvo užregistruotos 25799 vagystės. Iš pateiktų duomenų matyti, kad tiek ikiteisminio tyrimo pareigūnai, tiek prokurorai ir teismai nuolat sprendžia klausimus, susijusius su galimai padaryto turtinio nusikaltimo kvalifikavimo klausimais. Kuo didesnis nusikalstamos veikos paplitimas, tuo didesnio ištyrimo ji reikalauja, siekiant sumažinti galimas teisės taikymo ir aiškinimo klaidas.

Vagystė yra vienas seniausių nusikaltimų, tačiau Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir praktikoje vis dar esama prieštaravimų dėl pačių bendriausių vagystės sudėties požymių. Yra ieškoma optimaliausio atsakymo į tai, kaip reiktų traktuoti turto sąvoką vagystės normoje, kaip vertinti atvejus, kai pavagiamas neteisėtai ar nusikalstamai gautas turtas, koks yra pagrobimo turinys ir santykis su kalte. Atkreiptinas dėmesys, kad vagystė be kvalifikuojančių požymių tam tikrais atvejais sudaro pagrindus sprendžiant dėl asmenų baudžiamosios atsakomybės dėl kvalifikuotos vagystės inkriminavimo, dėl plėšimo sudėties buvimo kaltininko veiksmuose.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas. Lietuvos baudžiamosios teisės specialistai, mokslininkai nagrinėdami vagystę daugiausiai analizavo kvalifikuojančius vagystę požymius, tyrė

[1]Informatikos ir ryšių departamento statistiniai duomenys apie 2015 metais ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas, žiūrėta 2016 02 10, http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201512_lt/f-3z-iti-201512.data.txt&ff=%3C%21--%7C3Z-ITI%7C1%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20ikiteisminio%20tyrimo%20%C4%AFstaigose%20u%C5%BEregistruotas%20nusikalstamas%20veikas%20%28Forma_3%C5%BD-IT%C4%AE%29.

kokią vertybę saugo nagrinėjama norma. Vagystės sudėties požymiai buvo nagrinėjami atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimą Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalgą“. Tačiau ši tema nėra plačiau nagrinėta atsižvelgiant į naujus objektus, galinčius būti turtu vagystės sudėties atžvilgiu, nėra plačiau diskutuota dėl to, kaip užsienio valstybėse yra suvokiami tam tikri vagystės sudėties požymiai, netirta, ar esamas vagystės sudėties požymių suvokimas Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir praktikoje užtikrina baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumą.

Baigiamajame darbe tiriamos problemos ištyrimo lygis. Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje vagystė kaip nusikalstama veika buvo nagrinėjama įvairiais aspektais. Andželika Vosyliūtė 2009 metų disertacijoje „Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę“ aptarė vagystės objektyviuosius ir subjektyviuosius sudėties požymius, tačiau tyrimo objektas buvo nukreiptas į vagystę kvalifikuojančių požymių nagrinėjimą. Kitame darbe, „Vagystės dalyko (turto) samprata ir jo nustatymo probleminiai aspektai“ Andželika Vosyliūtė nagrinėjo vagystės dalykui keliamų reikalavimų problematiką. Alvydas Pikelis knygoje „Baudžiamosios teisės labirintai“ nagrinėjo klausimus, susijusius su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalgos“ priėmimo priešistore, šio akto taikymo galimybes po Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų, po kurių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimai neteko privalomosios galios teismams sprendžiant baudžiamąsias bylas, taip nagrinėta vagystės ir plėšimo sudėčių problematika Lietuvos baudžiamojoje teisėje, atsižvelgiant į minėto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo išaiškinimus.

Vagystės sudėties klausimus taip pat nagrinėjo ir užsienio teisės specialistai. Axel Steel darbe „*Problematic and Unnsecessary? Issues with the Use of the Theft Offence to Protect Property*“ nagrinėjo vagystės dalykui keliamo materialumo problematiką bendrosios teisės šalyse. Stuart P. Green straipsnyje „*Thieving and Receving Overcriminalizing the Possession of Stolen Property*“ analizavo vagystės ir nusikalstamu būdu gauto turto įgijimo ir realizavimo problematiką, šių nusikalstamų veikų įtvirtinimo paskirtį. Jerome J. Atrens publikacijoje „ *The Mental Element in Theft*“ nagrinėjo problematiką susijusią su kalte ir jos nustatymo vagystės bylose. Robin Hickey straipsnyje „*Stealing abandoned goods: possessory title in proceedings for theft*“ nagrinėjo klausimus, susijusius su bešeimininkio, apleisto turto paėmimo problematika.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis tyrimas gali turėti reikšmės vienodinant vagystės požymių aiškinimą teisės taikytojui, nes įstatyme nėra pateiktas nagrinėjamos veikos požymių išaiškinimas. Veikos požymių atskleidimas padės sumažinti teisėsaugos institucijoms, teismams teisės taikymo ir aiškinimo klaidų, taip bus užtikrinta, kad asmenys nebūtų traukiami baudžiamojon

atsakomybėn be pagrindo arba ne tuo pagrindu, bus skiriamos tinkamos bausmės. Šis darbas turės reikšmės ir Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinai papildant naujomis žiniomis apie vagystės sudėties požymius, nes darbe nagrinėjamos problemos, teisės mokslininkų buvo nagrinėjamos arba kitomis kryptimis, arba fragmentiškai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti vagystės be kvalifikuojančių požymių sudėtį Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje, atskleisti esamus vagystės sudėties požymių aiškinimo ir taikymo trūkumus bei pateikti pasiūlymų šiems trūkumams pašalinti.

Tyrimo uždaviniai:

1) atlikti išsamią vagystės dalykui keliamų reikalavimų analizę Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje atsižvelgiant į užsienio baudžiamosios teisės mokslininkų suformuotą doktriną dėl vagystės dalykui keliamų reikalavimų;

2) ištirti Lietuvos teismų praktiką dėl vagystės sudėties požymių aiškinimo ir taikymo;

3) nustatyti svetimo turto pagrobimo turinį ir jo santykį su kaltės turiniu baudžiamosiose bylose dėl vagysčių be kvalifikuojančių požymių.

Tyrimo metodika. Darbe buvo naudojamas sisteminės analizės metodas – buvo analizuojami Lietuvos ir užsienio valstybių įstatymai, analizuota lietuvių ir užsienio teisės specialistų literatūra, moksliniai straipsniai ir kiti šaltiniai, kurie buvo susiję su magistro baigiamojo darbo tema. Taikant lyginamąjį metodą buvo lyginamos skirtingos teisininkų nuomonės, lyginama Lietuvos teismų praktika. Remiantis loginiu tyrimo metodu buvo siekiama padaryti nuoseklias ir vienas kitai neprieštaraujančias išvadas analizuojant įvairius teisės šaltinius. Taikytas gramatinis metodas analizuojant teisės normų prasmę.

Analizuojant ir lyginant Lietuvos teismų praktiką, buvo analizuojamos nuo 2005 iki 2016 m. balandžio mėn. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Klaipėdos, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus apygardos teismų nuo 2008 iki 2016 balandžio mėn. baudžiamosios bylos, susijusios su baigiamojo darbo problematika.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstymo dalys, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmojoje dalyje nagrinėjama vagystės dalyko samprata. Aptariami ir analizuojami vagystės dalykui keliami reikalavimai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. Nurodomi probleminiai aspektai susiję su vagystės dalyku, ir pateikiami galimi problemų sprendimo variantai.

Antrojoje dalyje nagrinėjamas turto pagrobimo požymio suvokimas ir samprata Lietuvos teisinėje sistemoje. Analizuojamas pagrobimo požymio turinys užsienio valstybių baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje.

Trečiojoje dalyje analizuojamas subjektyvusis vagystės požymis – kaltė. Nagrinėjamas kaltės turinys nusikalstamos veikos, vagystės, sudėtyje. Analizuojami probleminiai kaltės aspektai Lietuvos baudžiamojoje teisėje, atsižvelgiant į kai kurių užsienio šalių teisės specialistų teiginius.

Ginamieji teiginiai.

1. Lietuvoje esamas vagystės nusikalstamos veikos reglamentavimas ne visiškai atitinka įstatymui keliamą aiškumo reikalavimą.

2. Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinos suformuoti vagystės dalykui keliami reikalavimai gali apsunkinti galimybę padaryti išvadą dėl padarytos veikos teisinio įvertinimo.

3. Užsienio baudžiamosios teisės doktrinoje ir įstatymuose vagystės nusikalstamai veika konstatuoti nereikalaujama, kad turtas būtų pasisavintas neatlygintinai, todėl siūlytina Lietuvos baudžiamojoje teisėje neatlygintinumo reikalavimo atsisakyti.

4. Programinė įranga, instaliuota kompiuteryje arba patalpinta materialioje laikmenoje, neatitinka materialumo reikalavimo.

1. VAGYSTĖS DALYKUI KELIAMI REIKALAVIMAI TEISMŲ PRAKTIKOJE IR DOKTRINOJE

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso[2] (toliau - BK) 178 str. 1 d. vagystės dalyką nurodo turtą. Įstatymų leidėjas nedetalizavo, nepateikė autentiško išaiškinimo, kaip turėtų būti suprantamas turtas nagrinėjamos normos prasme. Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, kad „[...] įstatymo terminas „turtas“ gali būti įvairiai suvoktas [...] plačiausia turto samprata suponuoja turto suvokimą kaip tam tikrą ekonominę vertę turinčių dalykų visumą. Tačiau pagrobti įmanoma toli gražu ne bet kokį turtą.“[3]. Taigi šis aiškinimas paliktas teismų praktikai ir baudžiamosios teisės doktrinai, skirtingai nei kai kuriose kitose valstybėse.

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje, teismų praktikoje yra nurodomi požymiai, kuriais vadovaujantis yra nustatoma, ar tam tikras turtas bus laikomas vagystės dalyku, t. y. turto: „materialumas, kilnojamasis pobūdis, ekonominė vertė, turto atskirtumas nuo gamtinės aplinkos, taip pat priklausomumas kitam asmeniui (svetimumas)“[4]. Baudžiamojoje kodekso komentaro autoriai nurodo, kad vagystės dalykas – tai „svetimas turtas, priklausantis tam tikram asmeniui, valstybei ar savivaldybėms [...] paprastai vagystės dalykas - konkretūs daiktai, kuriems būdinga socialinių, ekonominių, fizinių ir teisinių požymių visuma. Kiekvienas daiktas turi savo visuomeninę paskirtį, formą ir tūrį, teisinę priklausomybę bei materialaus įvertinimo išraišką.“[5].

Nors šie požymiai yra pateikiami doktrinoje, tačiau ne visada lengva konkrečiam turtui pritaikyti visus minėtus požymius. Ne visada aišku, ar norint tam tikrą objektą pripažinti turtu, BK 178 str. prasme būtina įrodyti visus doktrinoje turtui keliamus reikalavimus, ar pakanka nustatyti tik kai kuriuos. Taigi gali susidaryti situacija, kai asmuo pagrobia kitam asmeniui priklausantį turtą, tačiau yra neaišku, kaip reikės teisiškai įvertinti susidariusią situaciją. Šiame skyriuje bus nagrinėjami vagystės dalyko požymiai, jų suvokimas Lietuvos ir užsienio šalių teismų praktikoje ir doktrinoje.

[2] “Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
[3] Milinis Albertas et al., *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirmoji knyga: vadovėlis* (Vilnius: Justitia, 2013), 332.
[4] *Ibid.*
[5] Armanas Abramavičius et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: specialioji dalis (99-212 straipsniai)* (Vilnius: Registrų centras, 2009), 280-281.

1.1. Kilnojamasis pobūdis

Lietuvoje vagystės dalyku gali būti tik kilnojamieji daiktai, „kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės“[6]. Tokia pati nuostata įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau - CK)[7] 1.98 str. 4 d. Taigi, kilnojamasis pobūdis priklauso nuo to, ar galime paimti daiktą ir fiziškai jį perkelti iš vienos vietos į kitą, nepadarius daikto vertei neproporcingos žalos, arba dėl daikto perkėlimo nepatiriama neproporcingos žalos. Toks suvokimas būtinas, nes kai kuriuos nekilnojamus daiktus įmanoma perkelti iš vienos vietos į kitą, pvz., namą, tačiau tai sudarys asmenims per ne lyg dideles išlaidas, o ir svarbiausiu tokio turto užvaldymo aspektu išliks teisinis turto perdavimas.

Civiliniai įstatymai aiškiai nurodo, kada daiktas laikomas nekilnojamu, tačiau daiktai gali būti nekilnojami tiek pagal prigimtį, tiek pagal įstatymą (CK 4.2 str. 1 d.). CK 1.98 str. 3 d. numatyta, kad nekilnojamiesiems daiktams prilyginami įstatymuose numatyti laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta tvarka privaloma teisinė registracija, be to, numatyta, kad įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą. Civilinės teisės normas tyrinėjantys mokslininkai nurodo, kad daikto priskyrimas prie nekilnojamųjų daiktų rūšies yra grindžiamas dviem kriterijais. Pirmuoju kriterijumi – „daikto prigimtinėmis t. y. fizinėmis, savybėmis (negalimumas daikto perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties)“[8] ir antruoju – „daikto teisinio režimo savybėmis, kurias fiziškai kilnojamajam daiktui dėl jo ekonominės reikšmės suteikia įstatymų leidėjas specialia teisės norma priskirdamas pagal prigimtį kilnojamą daiktą prie nekilnojamų“[9]. Be to, tik įstatymų leidėjas gali priskirti tam tikrus kilnojamuosius daiktus prie nekilnojamųjų, nors tie daiktai pagal prigimtį ir yra kilnojamieji, „todėl, jeigu daiktai nėra priskirti prie nekilnojamųjų, vadinasi, jie yra kilnojamieji“[10].

Užsienio valstybėse esama pavyzdžių, kai įmanoma ir nekilnojamų daiktų vagystė. Jungtinės Karalystės Vagystės akte (angl. *Theft Act)*1968 yra nurodyta, kad „į turto sąvoką patenka grynieji pinigai ir visas kitas turtas, nekilnojamas ar asmeninis, įskaitant reikalavimo teises ir kitą nematerialų turtą“[11]. Pagal šį teisės aktą vagystės samprata yra išplėsta, ir dauguma veikų, kurios Jungtinėje Karalystėje yra laikomos vagyste, Lietuvoje būtų vertinamos kaip sukčiavimas (BK 182 str.), savavaldžiavimas (BK 294 str.), svetimo turto pasisavinimas (BK 183 str.) ir panašiai. Į šią plačią vagystės dalyko sampratą patenka ir Lietuvos baudžiamajai teisei žinoma vagystės veika.

---

[6] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 281.
[7] “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
[8] Egidijus Baranauskas et al., *Daiktinė teisė: vadovėlis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010), 22.
[9] *Ibid.*
[10] *Ibid.*
[11] “Theft Act 1968,“ žiūrėta 2016 02 15, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/60.

Jungtinėje Karalystėje paprastai žemė nėra laikoma vagystės dalyku, nes tai yra nekilnojamas daiktas. Tačiau yra išskiriamos situacijos, kai tam tikrais atvejais objektų paėmimas iš kito asmens nuosavybės teise priklausančios žemės bus laikoma vagyste. Įdomus atvejis yra nurodomas, kai vagyste galima apkaltinti dėl žemės vagystės, t. y. „jei asmuo yra patikėtinis arba yra įgaliotas parduoti tam tikrą dalį žemės gali būti apkaltintas vagyste, jei jis parduos daugiau žemės nei, kad buvo nurodęs įgaliotinis“[12]. Tokia situacija minėtoje šalyje galima dėl platesnės vagystės dalyko traktavimo sampratos. Lietuvoje toks atvejis galėtų būti traktuojamas kaip sukčiavimas arba kaip civiliniai patikėtinių, įgaliotojo ir įgaliotinio santykiai. Pavyzdžiui, Vokietijos baudžiamajame įstatyme yra kur kas aiškiau nurodytas vagystės dalykas nei Jungtinės Karalystės. Vokietijos baudžiamojo kodekso[13] 242 straipsnio 1 dalyje vagystės dalyku įvardytas svetimas kilnojamasis turtas, todėl Vokietijoje, kaip ir Lietuvoje, žemė nėra laikoma vagystės dalyku. Jungtinės Karalystės teisininkai vis dėl to pripažįsta, kad žemės, kaip nekilnojamojo turto, negalima pavogti, negalima pavogti teisės į žemę, objektų, kurie yra sujungti su žeme, o jei turtas gali įgauti kilnojamąjį pobūdį, tik tada jis laikytinas vagystės dalyku, o veikos, kuriomis kėsinamasi į nekilnojamąjį ar nematerialųjį turtą, paprastai vertinamos kaip sukčiavimas, svetimo turto pasisavinimas[14].

Nepaisant to, kad Lietuvoje namas, butas, kaip nekilnojamas turtas, negali būti vagystės dalyku, teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai yra bandoma asmenis patraukti atsakomybėn už kito asmens buto pagrobimą. „N. V. buvo kaltinama tuo, kad ji, turėdama tikslą užvaldyti svetimą turtą ir žinodama, jog L. A. ketina parduoti savo butą, esantį V. M. g. 49–57, Vilniuje, siekdama savo naudai neatlygintinai įgyti šį butą, pasinaudodama tuo, kad L. A. nemoka valstybinės kalbos, yra garbaus amžiaus ir labai sunkios sveikatos būklės, tokios, jog negalėjo suprasti savo veiksmų reikšmės ir jų valdyti, apgaulingai įtikino pastarąją, kad nesutvarkyti jos buto privatizavimo dokumentai ir, kad ji padės juos sutvarkyti, [...] taip savo veiksmais pagrobė didelės vertės svetimą turtą, kurio vertė 150 000 litų“[15]. Vis dėl to N. V. pirmosios instancijos teismo buvo išteisinta, nustačius, kad nėra BK 178 str. 3 d. numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių, remiantis tokiais motyvais: „N. V. butą įgijo įstatymų nustatyta tvarka, ji su L. A. pasirašė buto pirkimo-

[12] Jonathan Herring, *Criminal Law: Text, Cases, and Materials* (Oxfor: Oxford University Press, 2006), 502.
[13] “German Criminal Code,“ žiūrėta 2016 02 15, http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2026.
[14] Alex Steel, “Problematic and Unnecessary? Issues with the Use of the Theft Offence to Protect Intangible Property,“*Sydney Law Review* 30, 4 (2008):583-584, http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/sydney30&div=37&start_page=575&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults
[15] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011?word=1A-565-92/2011

pardavimo sutartį, kurią patvirtino notaras“[16]. Pirmosios instancijos teismas nepaminėjo to, kad nekilnojamas turtas negali būti vagystės dalyku, tačiau ši klaida buvo ištaisyta apeliacinės instancijos teismo, perkvalifikuojant padarytą veiką pagal BK 182 str. 2 d. numatytą sukčiavimo veiką, nurodant, kad „L. A. priklausantis butas, esantis V. M. gt. 49-57, Vilniuje, yra nekilnojamas turtas, kurį pagrobti iš daugiabučio namo, t.y. iš vientiso statinio, neįmanoma“[17]. Manytina, kad padarytos veikos kvalifikacija pagal BK 182 str. taip pat nėra visiškai tinkama (plačiau 2 skyriuje).

Remiantis galiojančio BK teisiniu reguliavimu, yra neaišku, kaip reiktų įvertinti atvejus, kai yra pagrobiamas daiktas, kuris pagal civilinės teisės normas ar kitus įstatymus yra priskiriamas prie nekilnojamųjų, tačiau pagal savo prigimtį yra kilnojamasis. Reikia išsiaiškinti, ar baudžiamajame įstatyme yra laikomasi civiliniame įstatyme pateiktų daiktų rūšių klasifikacijos ir vagystės norma saugo tik tuos daiktus, kurie remiantis įstatymais yra kilnojamieji, ar vis dėl to vagystės norma saugo visus pagal prigimtį kilnojamuosius daiktus. Manytina, kad vagystės norma turėtų būti taikoma ir tais atvejais, kai nors pagal įstatymą daiktas yra nekilnojamas, tačiau pagal prigimtį yra kilnojamas, jei baudžiamosios atsakomybės nenumato specialioji norma. Laikantis šios pozicijos būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos[18] 23 straipsnyje įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo ir apsaugos principas, taip pat būtų užkirstas kelias teisės spragai, jei už tam tikro nekilnojamojo pagal įstatymą, bet kilnojamo pagal prigimtį daikto pagrobimą nebūtų numatytos baudžiamosios atsakomybės specialia BK norma. Taigi, svarbiausiu kriterijumi turėtų būti faktinis, o ne juridinis daikto kilnojamasis pobūdis, tokiai pozicijai pritaria ir Andželika Vosyliūtė[19].

Vilniaus apygardos teismas kaip apeliacinė instancija nagrinėjo pirties pagrobimo bylą[20]. Šioje byloje nebuvo keliamas klausimas dėl to, ar minėta pirtis gali būti vagystės dalyku. Vis dėl to, reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad minėta pirtis, kaip pastatas, buvo įtraukta į Nekilnojamojo turto registrą. Pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 2 straipsnį, „Nekilnojamojo turto registras steigiamas nekilnojamiesiems daiktams, nuosavybės bei kitoms daiktinėms teisėms į šiuos daiktus, šių teisių suvaržymams, įstatymų nustatytiems juridiniams faktams registruoti, oficialiai informacijai apie registre sukauptus duomenis teikti“[21]. Juridiškai minėta pirtis turėtų būti laikoma

[16] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011?word=1A-565-92/2011

[17] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011?word=1A-565-92/2011

[18]“Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

[19] Andželika Vosyliūtė, “Vagystės dalyko (turto) samprata ir jo nustatymo probleminiai aspektai,“ iš *Šiuolaikinės baudžiamosios teisės tendencijos: recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios politikos ir baudžiamosios teisės klausimais rinkinys,* autorių kolektyvas (Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, 2015), 166.

[20]“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-264/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/132369999759265/1A-264-66-2010

[21] “Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas,“ *Valstybės žinios* 100, 2261 (1996).

nekilnojamuoju turtu, todėl rėmimasis juridiniu daikto kilnojamuoju pobūdžiu užkirstų kelią asmenį patraukti atsakomybėn, nes baudžiamajame įstatyme nėra numatyta atsakomybė už minėto daikto pagrobimą. Šioje situacijoje nebūtų galima taikyti ir sukčiavimo normos, nes iš pirmosios instancijos teisme[22] nurodytų faktinių aplinkybių yra matyti, kad kaltininkas darydamas veiką nepanaudojo jokios apgaulės prieš teisėtą pirties savininkę, nes ji nieko nežinojo apie atliekamus veiksmus su jos turtu. Vienintelė racionali išeitis yra vadovautis faktiniu daikto kilnojamuoju pobūdžiu, atsižvelgiant į tai, ar galime paimti daiktą ir fiziškai jį perkelti iš vienos vietos į kitą, nepadarius daikto vertei neproporcingos žalos, arba dėl daikto perkėlimo nepatiriama neproporcingos žalos (CK 1.98 str. 4 d.). Nagrinėjamu atveju pirtis buvo perkelta iš vienos vietos į kitą iš esmės nepakeičiant jos paskirties, todėl tai gali būti laikoma turtu BK 178 str. prasme.

Minėta, kad CK nekilnojamiesiems daiktams prilygina laivus ir orlaivius, taigi gali iškilti klausimas, kaip reiktų traktuoti atvejus, kai yra pagrobiamas laivas ar orlaivis. Baudžiamasis įstatymas nepateikia, ką turėtume laikyti laivu ar orlaiviu. Pavyzdžiui Lietuvos Respublikos saugios laivybos įstatymo 2 straipsnyje 10 dalyje nurodoma, kad „laivas – bet kurio tipo savaeigis ar nesavaeigis plaukiojamasis statinys, kuris yra arba gali būti naudojamas laivybai“[23]. Iš šio apibrėžimo matyti, kad laivu gali būti įvairaus dydžio ir vertės objektai. Todėl yra tikėtina, kad galima pavogti laivą, kurio vertė gali būti tiek iki 250 MGL, tiek ir virš šios ribos, todėl reikės spręsti, kokios rūšies vagystė buvo padaryta. Šis pavyzdys parodo, kad nagrinėjamų daiktų vagystė galima ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nėra tiesiogiai numatytos nusikalstamos veikos, kuri numatytų atsakomybę už laivo ar orlaivio pagrobimą, tačiau yra numatyta panašaus pobūdžio veika. Baudžiamojo kodekso komentare yra nurodyta, kad minėtų daiktų „vagystė (užgrobimas) kvalifikuojama pagal BK 251 str.“[24]. Su tokia baudžiamajame komentare nurodoma pozicija sutiktina tik iš dalies. Šiuo metu galiojančio BK 251 str. veika yra įvardijama kaip „užgrobimas“. 2000 09 26 redakcijos[25] BK 251 straipsnis taip pat numatė (tik orlaivio) užgrobimo sudėtį. Dar neįsigaliojus BK (t. y. iki 2003 05 01), minėta orlaivio užgrobimo veika buvo pakeista įstatymu[26]. Šiuo pakeitimu BK 251 str. pati veika išliko tokia pati, t. y. užgrobimas, tačiau buvo praplėstas nusikalstamos veikos dalykų sąrašas, kuris išliko ir dabar galiojančiame BK, t. y.

[22] “Zarasų rajono apylinkės teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-85-477/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/177177554918246/1-85-477/2009
[23] “Lietuvos Respublikos saugios laivybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 75, 2264 (2000).
[24] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 281.
[25] “Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (oficialus teisės akto tekstas),“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
[26] “Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo $39^{(1)}$ir $306^{(1)}$ straipsniais įstatymas,“ *Valstybės žinios* 38, 1733 (2003).

orlaivio, laivo arba stacionarios platformos kontinentiniame šelfe užgrobimas. Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai, užgrobimo požymį traktuoja itin plačiai. „Orlaivio ir laivo užgrobimas (jų kontrolės užvaldymas) gali pasireikšti kaip: 1) orlaivio ar laivo valdymo kontrolės užvaldymas, kai kaltininkas įgyja galimybę nulemti jų buvimo vietą [...]; 2) orlaivio ar laivo vidinės erdvės užvaldymas, neturint galimybės daryti įtaką jų valdymui [...]; 3) išorinės erdvės aplink orlaivį ar laivą užvaldymas, neleidžiant teisėtiems valdytojams naudoti jį pagal paskirtį [...]; 4) orlaivio ar laivo kaip daikto pagrobimas, t. y. jo neteisėtas užvaldymas ir perkėlimas erdvėje iš jo buvimo vietos į kitą vietą (šiuo atveju veika kvalifikuotina kaip idealioji sutaptis su atitinkama nusikalstama veika nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams)“[27]. Taigi, dėl orlaivio ar laivo pagrobimo nėra vienodos pozicijos tarp baudžiamojo kodekso komentarų autorių. Lieka neaišku, kaip reiktų kvalifikuoti laivo ar orlaivio pagrobimą: ar kaip BK 251 str. numatytą veiką, ar kaip BK 251 str. ir 178 str. numatytų veikų idealią sutaptį, ar kaip BK 178 str. numatytą veiką. Manytina, kad vieno ir konkretaus atsakymo negalima pateikti, nes kiekvienos veikos padarymo aplinkybės yra skirtingos, ir būtent nuo padarytos veikos pavojingumo priklausys, kaip bus įvertinta konkreti veika.

BK 178 str. numatyta veika yra saugoma kitų asmenų nuosavybė[28]. BK 251 str. numatytos veikos objektas yra „visuomenės saugumas oro transporto eksploatavimo, laivininkystės ar kontinentiniame šelfe esančių stacionarių platformų funkcionavimo srityse [...] užgrobus orlaivį ar laivą pažeidžiamas visuomenės saugumas, nes kyla didelis pavojus orlaivio ar laivo keleiviams ir įgulos nariams, padidėja orlaivio ar laivo katastrofos rizika, gali kilti didelių turtinių nuostolių oro bei vandens transportą eksploatuojantiems ūkio ar kitiems subjektams, pakertamas žmonių pasitikėjimas civilinės aviacijos ir laivininkystės saugumu“[29]. BK 251 str. numatytos veikos sudėtis yra formali[30], todėl pagrobus laivą ar orlaivį, minėta veika neapima padarinių – asmeniui priklausančio laivo ar orlaivio netekimo.

Manytina, kad padarytą veiką būtų galima kvalifikuoti pagal BK 251 str. numatytą veiką tik tada, kai tai nesusiję su laivo ar orlaivio pagrobimu turint tikslą jį pasisavinti. Jei veika padaroma siekiant pagrobti laivą ar orlaivį, reiktų atsižvelgti į tai, kokios vertės ir tipo buvo pagrobtas laivas ar orlaivis, ar minėtą objektą pagrobęs asmuo turėjo bent minimalių įgūdžių tinkamai valdyti laivą ar orlaivį, ar laive ir orlaivyje buvo keleivių, įgulos, personalo narių. Šių aplinkybių nustatymas padėtų nustatyti padarytos veikos pavojingumą ir realią grėsmę, žalą BK 178 str. ir 251 str. saugomoms vertybėms. Tik nustačius, kad kilo reali grėsmė ir/ar žala nuosavybei ir BK 251 str.

[27] Armanas Abramavičius et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: specialioji dalis (213-330 straipsniai)* (Vilnius: Registrų centras, 2010), 244.
[28] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 279.
[29] Armanas Abramavičius et al., *op. cit.*, p. 242.
[30] *Ibid.*,p. 244.

saugomoms vertybėms, galime kalbėti apie šių dviejų veikų idealiąją sutaptį. Priešingu atveju, gali būti nepagrįstai apsunkinta kaltinamojo padėtis papildomai inkriminuojant užgrobimo veiką, jei sprendžiame tik BK 178 str. 1 d. inkriminavimo galimybę, nes šios veikos sankcija yra švelnesnė nei užgrobimo veikos. BK 178 str. 1 d. numatyti viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas, areštas arba laisvės atėmimas iki trejų metų, o BK 251 str. 1 d. numatytas areštas arba laisvės atėmimas iki penkerių metų. Nepagrįstas BK 178 str. inkriminavimas šalia užgrobimo veikos taip pat gali turėti neigiamos reikšmės kaltininko teisinei padėčiai, nes tai skiriant bausmę, gali būti įvertinta kaip didesnis padarytos veikos pavojingumas (BK 54 str. 2 d. 1 p.).

Apibendrinant galima teigti, kad kilnojamasis turto pobūdis neturėtų būti sprendžiamas vien pagal teisinį turto statusą. Vagystės norma turėtų būti taikoma ir tais atvejais, kai daiktas pagal įstatymą yra nekilnojamas, tačiau pagal prigimtį yra kilnojamasis, jei baudžiamosios atsakomybės nenumato speciali norma. Atsižvelgiant į padarytos veikos pavojingumą ir kitas aplinkybes, tam tikrais atvejais laivo ar orlaivio pagrobimas galėtų būti įvertintas kaip vagystė.

1.2. Materialumas

LAT nagrinėjęs svetimo turto – medienos pagrobimo bylą, yra nurodęs, kad vagystės atveju „nusikalstamos veikos dalykas yra materialūs daiktai“[31]. „Turto materialumas reiškia, kad toks turtas turi tam tikrą korpusą, yra erdvinis daiktas“[32]. Šis požymis leidžia atriboti vagystę nuo kitų turtinių nusikalstamų veikų kaip sukčiavimas (BK 182 str.), turtinių teisių pasisavinimas ar iššvaistymas (BK 183 ir 184 str.) ir nuo kitų nusikalstamų veikų, kuriomis yra kėsinamasi į nematerialias turtines teises (informacija, autorių teisės).

Tam tikrais atvejais objektas yra materialus, tačiau norint daiktą pripažinti vagystės dalyku jam yra keliamas papildomas reikalavimas – turtą gali gauti neapibrėžtas asmenų ratas. Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai nurodo, kad vagystės dalyku negali būti „dokumentai, intelektinės veiklos rezultatai (pvz., sukurta dainos melodija), taip pat bagažinių ir rūbinių žetonai ar kiti panašūs daiktai, suteikiantys teisę personifikuotiems asmenims gauti tam tikrą turtą“[33]. Taigi, šių objektų nepriskyrimas prie vagystės dalyko, iš esmės nėra susijęs su materialumo reikalavimu. Jei yra pagrobiamas rūbinės žetonas, ir jei tuo pagrobtu žetonu asmuo pasinaudojęs gauna svetimą turtą, tai veiką būtų galima kvalifikuoti kaip sukčiavimą (BK 182 str.), nes asmuo apgaule įgijo

[31]“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/10330509007530/2K-7-96/2012
[32] Milinis Albertas et al., *supra note* 3, p. 332.
[33] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 281.

svetimą turtą. Alex Steel nurodo, kad norint turtą pripažinti vagystės dalyku, turtas turi atitikti bent minimalų materialumo laipsnį[34], pavyzdžiui, galima pavogti dujas, kurios yra tam tikroje talpykloje. Buvimas talpykloje rodo, kad dujos įgauna bent minimalų materialumą.

Pavyzdžiui, pavogto rūbinės žetono vertė bus įvertinta kaip nusikalstama veika padaryta žala, jei ši žala susijusi su prarasto „daikto atgaminimo (raktų, rūbinių žetonų, spaudų gaminimo) išlaidomis arba neturtinė žala, kai tokių daiktų pagrobimas sukelia dvasinių išgyvenimų, nepatogumų“[35]. Taigi šio daikto vertė pasireiškia per jo atgaminimo, atkūrimo vertę. Tačiau lieka neaišku, kokiu būdu asmuo galės apginti savo teises, jei nebus nustatytas asmuo, kuris pagrobė minėtą daiktą, nes tam tikro dydžio žalą, kad ir nedidelę, daikto savininkas vis vien patiria. Manytina, kad tokiu atveju nereiktų sureikšminti minėtam daiktui keliamo „personifikavimo“ elemento ir atsižvelgiant į pagrobimo pavojingumą, veiką pripažinti nenusikalstamą. Kadangi asmeniui žala būtų padarytą, veiką būtų galima įvertinti kaip Administracinių teisės pažeidimų kodekso[36] 50 str. numatytą smulkiąją svetimo turto vagystę.

Remiantis materialumo požymiu, vagystės dalyku yra laikomi tik grynieji pinigai, o jei yra pasisavinami negrynieji pinigai, tai kaltininko veika turi būti kvalifikuojama pagal kitus BK straipsnius. Galimas atvejis, kai kaltininkas savo veiksmais suformuoja vagystės dalyku laikytinus pinigus. Pavyzdžiui Kauno apygardos teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kur „A. K. [...] veikdamas bendrininkų grupėje kartu su A. V., iš anksto žinodami, kad nuketėjusioji A. T. per klaidą pervedė į A. V. priklausančią banko sąskaitą 1000 litų, per du kartus išgrynino nuketėjusiajai priklausančius 990 litų, taip pagrobė svetimą A. T. priklausantį turtą – 990 litų“[37]. Šioje byloje asmenų veika buvo kvalifikuota kaip vagystė todėl, kad kaltininkai išgrynino per klaidą jiems pervestus pinigus, t. y. juos padarė materialiais.

Materialumo požymis reikalauja, kad daiktą būtų įmanoma paliesti, kad tai būtų erdvinis daiktas. Vienoje baudžiamoje byloje asmuo faktiškai buvo nuteistas už tai, kad pagrobė nematerialų turtą. „M. K. nuteistas už tai, kad [...] būdamas parduotuvės „Pasidaryk pats“ patalpose [...], antrame aukšte nuo stalo paėmęs M. ir E. N. priklausantį nešiojamąjį kompiuterį „Asus X50Z“, 2099.90 Lt vertės, su jame instaliuota kompiuterine programa „Turto apskaita“, 400.10 Lt vertės, su kompiuteriu pasišalino, tokiu būdu pagrobė 2500 Lt vertės turtą“[38]. Kaip matyti iš pateiktų faktinių aplinkybių, kompiuterinės programos vertė buvo įskaičiuota į pagrobto turto vertę, o tai reiškia, kad

[34] Alex Steel, *supra note* 14, p. 584.
[35] Alvydas Pikelis, *Baudžiamosios teisės labirintai* (Vilnius: Petro ofsetas, 2011), 66.
[36] “Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas,“ *Vyriausybės žinios* 1, 1 (1985).
[37] “Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-779-290/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/3403986503906/1A-779-290/2015
[38] “Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-256/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/257286644031950/1A-95-256-2012

kaltininkas faktiškai nuteistas ir už kompiuterinės programos pagrobimą. Tačiau programinė įranga neatitinka materialumo požymio. Asmuo gali naudotis programine įranga, tačiau instaliuotos kompiuteryje programinės įrangos paliesti neįmanoma, ji tampa neatsiejama kompiuterio dalimi. Jei programinė įranga būtų materialioje išorinėje laikmenoje, pvz., kompaktiniame diske, išoriniame kietajame diske, tik tada galėtume kalbėti apie programinės įrangos vagystę, tačiau ir toks teiginys diskutuotinas. Todėl laikantis pozicijos, kad programinė įranga nagrinėjamu atveju nėra vagystės dalykas, būtų galima padaryti išvadą, kad asmuo buvo nepagrįstai nuteistas už programinės įrangos pagrobimą. Taigi šioje situacijoje kaltininkas turėjo būti traukiamas atsakomybėn tik už nešiojamo kompiuterio pagrobimą. Tai, kad pagrobtame kompiuteryje buvo įdiegtos tam tikros programos, kurias galima įvertinti pinigais, būtų galima įvertinti kaip materialinės žalos padarymą nukentėjusiajam, kurios nukentėjusysis galės reikalauti pareikšdamas civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje. Kita vertus, tokia pozicija neišsprendžia programinės įrangos pagrobimo fakto, nes programinės įrangos pagrobimą įvertinus tik kaip materialinę žalą, lieka nekriminalizuotas pačios programinės įrangos pagrobimas. Minėta, kad programinė įranga yra nematerialaus pobūdžio, todėl net jos patalpinimas į talpyklą, t. y. materialią laikmeną, programinės įrangos nepadaro materialia. Be to, į materialias talpyklas yra talpinami tam tikri skysčiai, dujos ar kiti objektai, kurie yra sudaryti iš materialių dalelių, vien dėl to, kad kitaip būtų neįmanoma arba būtų apsunkintas naudojimasis jais. Taigi, patalpinimas į tam tikrą talpyklą pvz., dujas į balioną, yra tik objekto atskyrimas iš gamtinės aplinkos, todėl tai tik minimaliai susiję su materialumo požymiu. Programinė įranga yra tam tikros intelektinės veiklos rezultatas, kuris yra nematerialaus pobūdžio, egzistuojantis skaitmeninėje erdvėje. Manytina, kad nagrinėjamą problemą būtų galima išspręsti į baudžiamąjį įstatymą įtraukinat naują normą, kuri kriminalizuotų atvejus, kai asmuo siekia pagrobti programinę įrangą. Siūlytina tokią normą įtraukti į BK XXVIII skyrių, prie nusikalstamų veikų nuosavybei, pavyzdžiui: *Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą programinę įrangą*. Siekiant užtikrinti adekvatų ir proporcingą padarytos veikos teisinį įvertinimą, siūlytina numatyti ir didelės bei nedidelės vertės programinės įrangos pagrobimą, o mažesnės nei 3 MGL vertės programinės įrangos pagrobimą numatyti administracinių teisės pažeidimų kodekse. Kai kartu su instaliuota programine įranga būtų pagrobiama materiali laikmena (pvz., kompiuteris), kurios vertė didesnė nei 3 MGL, tokiu atveju vagystės ir programinės įrangos pagrobimo veikos turėtų būti kvalifikuojamos kaip idealioji nusikalstamų veikų sutaptis.

Apibendrinant galima teigti, kad norint turtą pripažinti vagystės dalyku, turtas turi turėti bent minimalų materialumo laipsnį. Atsižvelgiant į materialumo reikalavimą, programinė įranga instaliuota, įdiegta kompiuteryje ar patalpinta materialioje laikmenoje nelaikytina vagystės dalyku, nes programinė įranga yra nematerialiai.

1.3. Ekonominė vertė

Ekonominės vertės kriterijus nurodo, kad turtu galime laikyti tik tuos objektus, kurie turi tam tikrą vertę ir kuriuos galima įvertinti visuotiniu turto ekvivalentu, t. y. pinigais [39]. CK 4.11 str. 1 d. numatyta, kad daiktai pagal vertę yra skirstomi į tris grupes: įprastinę, ypatingą ir asmeniniais tikslais pagrįstą vertę turinčius daiktus.

Įprastinė daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią paprastai galima gauti iš daikto (CK 4.11 str. 2 d.). Ypatingoji daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią asmuo gauna pats valdydamas daiktą, juo naudodamasis ar disponuodamas (CK 4.11 str. 3 d.). Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas nagrinėjo bylą, kurioje asmuo buvo nuteistas už tai, kad iš kito asmens žemės sklypo pagrobė perpuvusį mėšlą[40]. Nors kitiems asmenims minėtas daiktas būtų bevertis, tačiau nukentėjusysis jį turėjo sodininkystės tikslais, t. y. kaip natūralią trąšą augalams, todėl tai atitiko vagystės dalykui keliamą ekonominės vertės reikalavimą.

Asmeniniais tikslais pagrįsta daikto vertė priklauso nuo savybių, kurias asmuo priskiria daiktui dėl savo išskirtinių ryšių su tuo daiktu, nepaisydamas naudos, kurią paprastai galima gauti iš to daikto (CK 4.11 str. 4 d.). Tas pats daiktas gali turėti tiek įprastinę, tiek asmeniniais tikslais pagrįstą vertę, pvz., auksinis laikrodis, kuris yra šeimos relikvija. Tačiau vagystės kvalifikavimui paprastai reikšmingiausia yra įprastinė daikto vertė[41].

Esama nuomonių, kad turtas bus laikomas vagystės dalyku, jei jis turi ne tik objektyvią vertę, bet ir turi galimybę dalyvauti piniginėje prekinėje apyvartoje[42]. Civilinėje teisėje apyvarta suprantama kaip „daiktų perleidimas (pardavimas, dovanojimas ir pan.), perdavimas kitiems asmenims (pvz., nuoma), jų perėjimas kitų asmenų nuosavybės universalaus (pvz., paveldėjimo) arba singuliarinio teisių perėjimo būdu“[43]. Alvydas Pikelis nurodo, kad „esminis turto požymis pagal BK 178 ir 180 straipsnius yra vertė, kuri yra tam tikra turto vidinė savybė – turima ar potenciali galimybė būti pirkimo–pardavimo ir kitų atlygintinių sandorių objektu“[44]. Taigi, susidaro įspūdis, kad jei daiktas negali dalyvauti prekinėje apyvartoje, tai jis nėra turtas BK 178 straipsnio prasme (išskyrus didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes).

---

[39] Oleg Fedosiuk, *Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002), 70.
[40] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-746-107/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/45166278016082/1A-746-107-2012
[41] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 166.
[42] Oleg Fedosiuk, *op. cit.*, p. 70.
[43] Valentinas Mikelėnas ir Alfonsas Vileita, ir Algirdas Taminskas, *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: pirmoji knyga (bendrosios nuostatos)* (Vilnius: Justitia, 2001), 214.
[44] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 61.

A. Pikelis teigia, kad „nuosavybė ne visada sutampa su turto sąvoka, nes ne visi nuosavybės objektai turi vertę BK 178 ir 180 straipsnių aspektu (pvz., brangi šeimos nuotrauka, mylimo žmogaus laiškas, su svarbiais gyvenimo įvykiais susijęs niekutis ir pan.). Konkrečiam asmeniui paminėti dalykai gali būti labai didelės vertybės, tačiau kaip prekinės apyvartos objektai jie yra beverčiai“[45]. Taigi, subjektyvią vertę turinčio asmeninio daikto pagrobimas lieka nekriminalizuotas. Doktrinoje yra išsakyta nuomonė, kad „būtų logiškiau vagystės dalyką formuluoti pagal daugelio šalių baudžiamųjų įstatymų pavyzdį - įvardijant jį daiktu ir taip užtikrinant „neturtinės“ nuosavybės apsaugą nuo grobimų“[46]. Pavyzdžiui, Prancūzijos baudžiamojo įstatymo 311–1 straipsnyje yra nurodyta, kad „vagystė yra nesąžiningas daikto, priklausančio kitam asmeniui, pasisavinimas“[47].

Manytina, kad tokia pozicija nėra teisinga tiek iš kriminologijos, tiek iš baudžiamosios teisės pozicijų. Yra manoma, kad baudžiamoji atsakomybė, veikų kriminalizavimas turi būti kaip kraštutinė priemonė (lot. *ultima ratio*): „baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imamasi tik tada, kai tai neišvengiama, t. y. neįmanoma kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis apginti pažeidžiamų teisinių gėrių“[48]. Svarbus ir kitas aspektas, numatytas baudžiamajame įstatyme, tai veikos pavojingumas. Šiuo atveju abejotina, ar subjektyvią vertę turinčio daikto pagrobimas laikytinas tokio pavojingumo, kad būtų galima kalbėti apie baudžiamąsias teisines priemones. Pritartina Gintaro Švedo nuomonei, kad „baudžiamoji teisė kaip griežčiausia atsakomybės rūšis turi būti orientuota tik į tokį elgesį, kurio pavojingumas asmens, visuomenės ar valstybės egzistencijai nekelia jokių abejonių“[49]. Numačius atsakomybę už minėto daikto pagrobimą galimi atvejai, kad asmenys pradėtų piktnaudžiauti baudžiamuoju procesu, nepagrįstai padidindami pagrobto daikto vertę, arba sąžiningai pervertindami savo asmeninio turto vertę. Nusikaltimo dalykas yra objektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis, todėl būtų neracionalu asmenis teisti remiantis vien tik subjektyviu kitų asmenų įsitikinimu dėl turto vertės. Vis dėlto, jei nukentėjusysis sugebės objektyviais duomenimis pagrįsti, kad subjektyvią vertę turintis daiktas rinkoje yra vertas daugiau nei 3 MGL, tokiu atveju veika gali atitikti BK 178 str. numatytos nusikalstamos veikos sudėtį. Jei vertė mažesnė nei 3 MGL, tai gali būti įvertintas kaip administracinis nusižengimas. Subjektyvią vertę turintis daiktas gali tapti vagystės dalyku ir tuo

[45] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 61.
[46] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 167
[47] “France Penal Code,“, žiūrėta 2016 02 15, https://www.legifrance.gouv.fr/Traductions/en-English/Legifrance-translations.
[48] Oleg Fedosiuk, “Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (Ultima Ratio): teorija ir realybė,“ *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 717.
[49] Gintaras Švedas, *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006), 28.

atveju, kai daiktas tampa kolekcionavimo objektu ir įgyja įprastinę vertę turinčio daikto požymius, arba kai toks daiktas yra skirtas pardavimui[50].

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, kad „turtu neturėtume vadinti daiktų, [...] visiškai uždraustų civilinėje apyvartoje daiktų, turinčių piniginę vertę vien tik juodojoje rinkoje“[51]. Kaip jau minėta, prekinėje apyvartoje nedalyvauja iš jos išimti daiktai, tačiau tai dar nereiškia, kad tie daiktai iš viso neturi vertės. „Neteisėta apyvarta, kuri gali būti skirstoma į šešėlinę ir juodąją, yra ekonominio gyvenimo tikrovės dalis, nuolat didesniu ar mažesniu makroekonominiu mastu veikianti visą šalies ūkį“[52]. Taigi, daliai daiktų vertė yra sukuriama nelegalios rinkos dėka. Šiuo atveju gali būti neaišku, ar vagystės dalyku gali būti tik teisėtoje apyvartoje esantys daiktai ir kaip įvertinti atvejus, kai yra pagrobiamas neteisėtoje apyvartoje esantis daiktas.

Kai asmuo pagrobia neteisėtai apyvartoje esantį turtą, tačiau to nesuvokia, galime kalbėti tik apie pasikėsinimą padaryti vagystę. Pagrindinė problema yra ta, kad neaišku, kaip įvertinti atvejį, kai asmuo pagrobia neteisėtai apyvartoje esantį turtą, suvokdamas turto neteisėtumo aspektą. Norint išspręsti šią problemą, reikia nustatyti, ką laikysime išimtu iš apyvartos daiktu, ribotai apyvartoje esančiu daiktu ir neteisėtai apyvartoje esančiu daiktu.

Asmenų nuosavybe pagal CK 4.7 str. 1 d. negali būti daiktai, išimti iš prekinės apyvartos. Jei įstatyme nėra nurodyta, kad daiktas yra išimtas iš apyvartos ar kurio apyvarta ribota, tai laikoma, kad daiktas nėra ribotos apyvartos ar išimtas iš apyvartos (CK 1.97 str. 2 d.). Išimti iš apyvartos daiktai išimtine nuosavybės teise priklauso valstybei (CK 4.7. str. 2 d.). Tokių daiktų sąrašas nurodytas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 str.: „Lietuvos Respublikos išimtine nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai“[53]. Vien tai, kad daiktas yra išimtas iš apyvartos, dar nereiškia, kad jis negali būti vagystės dalyku. Minėti daiktai yra materialūs, tačiau nėra kilnojamieji, todėl kol šie daiktai nėra atskiriami nuo gamtinės aplinkos, tol jie negali būti laikomi vagystės dalyku. Taigi, iš valstybei nuosavybės teise priklausančio miško galima pavogti medžius juos nukirtus, iš valstybei priklausančių žemės gelmių galima pavogti vertingus išteklius, pvz., žvyrą, smėlį ir panašiai. Daikto išėmimas iš apyvartos nereiškia, kad daiktas tampa beverčiu, todėl tam tikromis sąlygomis jis gali būti vagystės dalyku.

„Apyvarta yra ribojama tokių daiktų, kurių naudojimas gali kelti pavojų visuomenės saugumui ir/ar atskirų žmonių sveikatai. Tai – ginklai, narkotinės medžiagos, kai kurie vaistai ir

[50] Alvydas Pikelis, *supra note 35*, p. 66-67.
[51] Milinis Albertas et al., *supra note* 3, p. 333.
[52] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 62-63.
[53] “Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

pan.“[54]. Ribotai apyvartoje esančių daiktų įsigijimo, naudojimo, valdymo, disponavimo tvarką nustato specialūs įstatymai, pvz., Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas[55]. Ribotai apyvartoje esantys daiktai (pvz., alkoholis, cigaretės) gali būti vagystės dalyku, nes jie turi vertę teisėtoje apyvartoje, o specialiais įstatymais yra ribojamas minėtų daiktų teisėtas disponavimas, įsigijimas. Jei bus pagrobiamos, pavyzdžiui, alkoholis, iš teisėtai alkoholio prekyba besiverčiančio asmens, tai bus laikoma, kad buvo pagrobtas svetimas turtas, nes žalą patiria teisėtas turto savininkas.

Neteisėtai apyvartoje esančiu daiktu turėtume laikyti tokius daiktus, kurie yra gauti iš asmens neteisėtos veiklos. Tai gali būti tiek administraciniai nusižengimai, tiek nusikalstamos veikos. Doktrinoje nurodoma, kad „neteisėta apyvarta gali būti ne tik daiktų, išimtų iš apyvartos ar ribotos apyvartos, [...] bet ir įprastinių vartojimo srities daiktų – maisto produktų, rūbų, elektronikos prekių, kurie į apyvartą pateko neteisėtai. Šiuo atveju neteisėtos apyvartos pripažinimą lemia ne pačių daiktų savybės – pavojingumas žmogaus sveikatai ar visuomenės saugumui, o neteisėti veiksmai – tam tikrų daiktų patekimas apyvarton kontrabandos būdu, nesumokėjus mokesčių, nusikalstamai įgytų daiktų paleidimas apyvarton.“[56]. Taigi galima daryti išvadą, kad neteisėtai apyvartoje esantis turtas taip pat yra turtas BK XXVIII skyriaus prasme, kuris gali būti tiek ribotos apyvartos, tiek ne.

Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai nurodo, kad BK 178 str. saugo vieną iš „prigimtinių žmogaus teisių - teisę į nuosavybę [...] vagystės objektu pripažįstama šalyje egzistuojanti visų rūšių ir formų nuosavybė: viešoji (valstybės ar savivaldybės), privati (fizinių ar juridinių asmenų), mišrioji“[57]. Manytina, kad vagystės nusikalstama veika paprastai yra saugoma tik teisėtai apyvartoje esanti nuosavybė, todėl pagrobus neteisėtai esantį apyvartoje daiktą, turėtume ieškoti nusikalstamos veikos (arba specialios normos BK 178 str. atžvilgiu) baudžiamuosiuose įstatymuose, į kurios apsaugos sferą patektų tokios veikos. A. Pikelis, atsižvelgdamas į Lietuvos teismų praktiką nurodo, kad „neteisėtos apyvartos turtas (daiktas turintis vertę) taip pat yra ginamas baudžiamosios teisės priemonėmis, [...] valstybė taiko baudžiamosios teisės galią ir neteisėtai turto apyvartai, tačiau tokio turto turėtojas nėra pripažįstamas savininku ir jo teisės nėra saugomos ir ginamos civilinėje teisėje nustatytomis priemonėmis“[58]. Tokia pozicija išplečia tradicinės vagystės apsaugos sferą ginant netgi neteisėtą turtinį interesą. Manytina, kad kai yra pagrobiamas neteisėtai apyvartoje esantis turtas, nuosavybės apsauga tampa antraeile baudžiamojo įstatymo (BK 178 str.)

[54] Egidijus Baranauskas et al., *supra note* 8, p. 26.
[55] “Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas,“ *Valstybės žinios* 8, 161 (1998).
[56] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 63.
[57] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 279-280.
[58] Alvydas Pikelis, *op. cit.*, p. 65.

saugoma vertybe, o visuomenės saugumas, valstybės mokesčių sistemos stabilumo apsauga tampa pirminėmis saugomomis vertybėmis.

Kita vertus, minėtų vertybių apsauga nėra pagrindinė BK 178 str. saugoma vertybė, be to, galima diskutuoti, ar iš viso galime neteisėtoje apyvartoje esančio turto pagrobimą priskirti prie BK XXVIII skyriuje numatytų nusikalstamų veikų. CK 1.137 str. 5 d. nurodo, kad civilines teises saugo įstatymai, išskyrus atvejus, kada šios teisės įgyvendinamos prieštaraujant jų paskirčiai, viešajai tvarkai, geriems papročiams ar visuomenės moralės principus. Jei asmuo tam tikrą turtą įgyja neteisėtu būdu, tokiu atveju negalime kalbėti apie jo, kaip teisėto daikto savininko, teisių apsaugą baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis. Tačiau tai nereiškia, kad neteisėtai apyvartoje esančio turto pagrobimas, neturėtų būti kriminalizuotas. Manytina, kad tiek teisėtai, tiek neteisėtai apyvartoje esančio turto pagrobimo pavojingumas yra panašus ar net vienodas.

Vagystės sampratos išplėtimas siejamas su LAT nagrinėta byla Nr. 2K-7-232/2007. Šioje byloje buvo nustatytos tokios faktinės aplinkybės: „D. P., D. M. ir A. S. pagal BK 178 straipsnio 2 dalį buvo kaltinami tuo, kad, būdami iš anksto susitarę dėl cigarečių vagystės ir veikdami grupe [...], apgaulės būdu pro duris įsibrovę į M. G. gyvenamąjį namą, [...] pagrobė jai priklausančias 1200 Lt vertės keturias dėžes, kuriose buvo 2000 pakelių cigarečių „Saint George Lights“, pažymėtų Rusijos Federacijos banderolėmis. D. P., be to, tuo pačiu metu iš minėto M. G. namo dar pagrobė ir nenustatytam asmeniui priklausančius 66 litrus pramoniniu būdu pagaminto 96,5 proc. techninio etilo alkoholio, kurio vertė 2615,64 Lt.“[59]. Iš šių aplinkybių matyti, kad buvo pagrobtos neteisėtai apyvartoje esančios cigaretės, kurios kontrabandos būdu (arba dėl administracinio nusižengimo, arba dėl nusikaltimo) pateko į Lietuvos Respubliką. Šią bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas išteisino kaltinamuosius, o šį išteisinimą patvirtino ir apeliacinės instancijos teismas[60]. LAT išnagrinėjęs šią bylą konstatavo, kad „pagrobimas daiktų, išimtų iš apyvartos, ar daiktų, kurių apyvarta yra ribota, jei šių daiktų baudžiamoji teisinė apsauga nenustatyta kitais specialiais BK straipsniais, kvalifikuotinas pagal BK 178 straipsnį“[61]. Manytina, kad tokia LAT pozicija yra teisinga, nes nagrinėjamu atveju buvo pagrobti daiktai, kurie turėtų būti priskirti prie ribotos apyvartos turto. Tokią poziciją galima pagrįsti viešosios teisės aktais. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 14 str. 4 d. nurodyta, kad „fiziniams asmenims draudžiama Lietuvos Respublikoje įsigyti tabako gaminius, teisės aktų nustatyta tvarka nepaženklintus

[59] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

[60] “Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-538-120/2006,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/256105397799684/1A-538-120-2006

[61] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

specialiais ženklais – banderolėmis“[62]. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakyme nustatančiame alkoholio ir tabako gaminių disponavimo taisykles[63] fiziniams asmenims 3 p. nurodoma, kad tam tikrą kiekį cigarečių, nepaženklintų Lietuvos Respublikos banderolėmis, yra leidžiama turėti ir fiziniams asmenims. Taigi, nors asmenys negali tokių daiktų turėti neribotą kiekį, tačiau nėra paneigiama, kad minėti daiktai yra turtas baudžiamąją prasme. Esamas teisinis reglamentavimas parodo, kad cigarečių, nepaženklintų reikiamomis banderolėmis, apyvarta yra ribojama, o ribotos apyvartos turtas gali būti vagystės dalyku, jei nėra specialios normos BK 178 str. atžvilgiu.

Jei teigtume, kad neteisėtu būdu gautas turtas nėra vagystės dalykas, tada turėtume į baudžiamąjį įstatymą įtraukti naują normą, kuri kriminalizuotų tokius atvejus. Toks pasiūlymas yra nurodomas Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje[64]. Tačiau abejotina, ar naujos normos, kuri kriminalizuotų neteisėtu būdu gauto turto pagrobimą, įtraukimas į baudžiamąjį įstatymą būtų efektyvus ir reikalingas. Manytina, kad tokia norma įneštų daugiau neaiškumo į baudžiamąjį procesą, nes reikėtų pagrįsti ne tik pagrobimo veiką, bet ir pagrobto turto neteisėtumo faktą. Vien prielaida, kad turtas yra gautas neteisėtu būdu nebūtų galima remtis. Pati neteisėtumo sąvoka yra plati ir būtų neaišku, kokio pobūdžio teisės pažeidimo pagrindu būtų taikoma minėta norma. Pavyzdžiui nepilnametis įsigyja cigarečių arba alkoholio iš parduotuvės, o vėliau šias prekes pagrobia kitas asmuo. Teoriškai neteisėtu būdu gauto turto pagrobimas turėtų būti taikomas ir šiuo atveju, tačiau tokiam atvejai įvertinti pakanka ir vagystės normos. Be to, ir užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose nėra nurodoma, kad vagystės dalyku gali būti tik teisėtai apyvartoje esantis turtas. Vokietijos[65], Prancūzijos[66], Latvijos[67], Estijos[68] ir kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose vagystės dalykas formuluojamas kaip svetimo turto/daikto pagrobimas, o atskiros ar specialios normos, kuri numatytų neteisėtu būdu gauto turto pagrobimą nėra numatyta. Galima daryti išvadą, kad ir kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose vagystės dalyku gali būti ir neteisėtu būdu gauto turto pagrobimas. Taigi, naujos normos įtraukimas į baudžiamuosius įstatymus būtų perteklinis.

Vis dėl to LAT sprendimas pripažinti vagystės dalyku ir neteisėtai apyvartoje esančius daiktus gali būti kritikuotinas dėl vieno esminio aspekto. LAT priimdamas tokį sprendimą išimtinai

---

[62] “Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymas,“ *Valstybės žinios* 11, 281 (1996).
[63] “Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas dėl fiziniams asmenims taikomų alkoholio produktų ir tabako gaminių gabenimo ir laikymo Lietuvos Respublikos teritorijoje,“ *Valstybės žinios* 87, 3180 (2004).
[64] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 180.
[65] “Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2013) (English version),“ žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes
[66] “Criminal Code of the French Republic (2005) (English version),“ žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes
[67] “Criminal Law of The Rebublic Of Latvia (2000, amended 2013) (English version),“ žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes
[68] “Criminal Code of the Republic of Estonia (2001, amended 2013) (English version),“ žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

rėmėsi tik Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose[69]. LAT nurodė, kad „būtina pateikti Nutarimo 4 punkto išaiškinimą, atitinkantį tikrąją jo prasmę bei paskirtį“[70]. Manytina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas remdamasis senato nutarimu priimant sprendimą neatsižvelgė į 2006 m. kovo 28 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą. Šiuo nutarimu Konstitucinis Teismas nurodė, kad Lietuvoje precedentus teismai formuoja spręsdami konkrečias bylas ir kad teismai gali ir turi remtis tik minėtų bylų pagrindu suformuotais sprendimais[71]. Taigi, visi kiti privalomo ar rekomendacinio pobūdžio aktai, nurodantys teismui kaip spręsti bylą yra prieštaraujantys Konstitucijai. Pirmasis nuosprendis[72] dėl minėtų kontrabandinių cigarečių pagrobimo buvo priimtas jau po šio Konstitucinio Teismo nutarimo, t. y. 2006 m. liepos 1 d., todėl tiek pirmosios instancijos, tiek apeliacinės ir kasacinės instancijos teismams buvo žinoma, kad negalima remtis LAT senato nutarimais, nes jie duoda rekomendacinio pobūdžio nurodymus teismams, kaip spręsti bylas.

Iš LAT 2K-7-232/2007 bylos matyti, kad teismas buvo varžomas senato nutarimo nuostatų, nes priimant sprendimą buvo juo vadovaujamasi, buvo pateikiama, kaip reikėtų teisingai suprasti nuostatas, įtvirtintas šiame nutarime, nors pačiame nutarime nebuvo kalbama apie atvejus, kai yra pagrobiami neteisėtai apyvartoje esantys daiktai. Manytina, kad teismas turėjo remdamasis įstatymais, teisės doktrina išaiškinti, atskleisti BK 178 str. taikymo ribas, paskirtį ir nurodyti, kaip konkrečiai kaltinamųjų padaryta veika pažeidžia BK 178 str. saugomas vertybes. Taigi, buvo aiškinamas ne įstatymas, o teisinės galios neturintis aktas. Manytina, kad LAT būtų galėjęs padaryti tokią pačią išvadą dėl kontrabandinių cigarečių pagrobimo remdamasis tik specialiais viešosios teisės aktais.

Vagystės dalyku gali būti ne tik daiktai, kuriuos galima įvertinti pinigais, tačiau dalyku laikoma ir patys grynieji pinigai bei vertybiniai popieriai. CK 1.100 str. nurodo, kad pinigai, kaip civilinių santykių objektai, yra Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės iždo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys

[69] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[70] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007
[71] “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai Nr. 33/03,“ prieiga per internetą: http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta202/content
[72] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

teisėta atsiskaitymo priemone. Iš šio apibrėžimo matyti, kad svarbiausiu aspektu, sprendžiant ar pinigai bus pripažinti vagystės dalyku, tai pinigų savybė būti teisėta atsiskaitymo priemone (išskyrus didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčius pinigus). LAT senato nutarimo dėl vagysčių ir plėšimų apžvalgos 4 punkte nurodyta, kad „pinigai - tai apyvartoje esanti nacionalinė ir kitų šalių valiuta“[73]. Vertybinis popierius bus laikomas vagystės dalyku, jei atitiks du pagrindinius požymius: „1) turintys materialią formą; 2) vertybiniai popieriai ir kiti dokumentai, disponavimas kuriais nereikalauja juos pateikusio asmens tapatybės nustatymo, [...] personifikuoti (kuriuose nurodyti jų savininką identifikuojantys duomenys) vertybiniai popieriai nėra grobimo dalykas, nes siekiant užvaldyti turtą, į kurį suteikiama teisė šiais vertybiniais popieriais [...] nepakanka pagrobimo fakto, būtini dar ir kiti nusikalstami veiksmai“[74], t. y. turi būti padarytos dar ir kitos veikos kaip sukčiavimas, dokumentų klastojimas ir kita.

Praktikoje pasitaiko klaidų vertinant dokumentų pagrobimo atvejus. Klaipėdos apygardos teismas nagrinėjo bylą, kurioje M. G. skundė pirmosios instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį dėl nuteisimo už svetimo turto pagrobimą, t. y. už tai, kad „iš maišelio pagrobė R. A. priklausantį mobilaus ryšio telefoną, kurio vertė 2000 Lt (579, 24 Eur), su dėklu, kurio vertė 100 litų (28,96 Eur), SIM kortelę, kurios vertė 4,50 Lt (1,30 Eur), bei mėnesiniu vardiniu autobuso bilietu, kurio vertė 97 Lt (28,09 Eur) [...] (viso – *aut. pastaba*) M. G. pagrobė 2201,50 Lt (637,59 Eur) vertės R. A. turtą“[75]. Atkreiptinas dėmesys, kad mėnesinio vardinio bilieto pagrobimas negali būti laikomas vagyste. Nors vardinis mėnesinis bilietas yra materialus, tačiau ekonominės vertės rinkoje kaip daiktas, šis bilietas neturi. Šis bilietas suteikia teisę tik konkrečiam asmeniui, t. y. biliete nurodytam asmeniui, pasinaudoti viešojo transporto paslaugomis. Jei minėtas bilietas nebūtų vardinis, t. y. nebūtų personifikuotas, tada jis atitiktų vagystės dalykui keliamus reikalavimus.

Nuo 2015 metų sausio 1 d. Lietuva prisijungė prie euro zonos, todėl nuo šios datos remiantis Euro įvedimo įstatymo[76] 3 str. 1 d. euras tapo teisėta mokėjimo ir atsiskaitymo priemone Lietuvos Respublikoje, o to paties įstatymo 26 str. 1 d. nurodyta, kad litais buvo galima kaip teisėta atsiskaitymo priemone naudotis tik 15 dienų po euro įvedimo datos. Euro įvedimo įstatymo 5 str. 1 d. nurodyta, kad „Lietuvos bankas litus į eurus keičia neatlygintinai neribotą laiką ir neribodamas sumos“[77], o kiti bankai tokios neribotos teisės, remiantis minėto įstatymo nuostatomis, neturi. Ši analizė parodo, kad po euro įvedimo praėjus 15 dienų, liko neaiškus lito statusas. Taigi, galime

[73] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[74] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 69.
[75] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-209-255/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/197187606971268/1A-209-255/2015
[76] “Lietuvos Respublikos euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymas,“ TAR Nr. 2014-04875 (2014).
[77] “Lietuvos Respublikos euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymas,“ TAR Nr. 2014-04875 (2014).

susidurti su problema, kaip kvalifikuoti veiką, jei buvo pagroti litų banknotai ar/ir monetos. Net ir pagrobus litų banknotus, asmuo jais negalės niekur atsiskaityti, kol šie pinigai nebus iškeisti į esančią prekinėje apyvartoje valiutą, nors litų išėmimas iš apyvartos litams nesuteikė neteisėtumo statuso. Manytina, kad nors litais nebegalima atsiskaityti, tačiau kol teisės aktuose bus numatyta galimybė šiuos pinigus iškeisti į apyvartoje esančius, tol litai atitiks ekonominį požymį, t. y. turės vertę, kuri yra nustatyta teisės aktuose, arba tol kol netaps didele istorine, kultūrine ar moksline vertybe, ir litų pagrobimas bus kvalifikuojamas pagal BK 178 str. 3 d. Norint litus pripažinti vagystės dalyku, galima pritaikyti vertybiniams popieriams taikomą testą: jei litas materialus ir nėra personifikuotas daiktas, tokiu atveju galime šiuos pinigus pripažinti vagystės dalyku.

Kaip jau minėta, ekonominės vertės požymis reikalauja, kad objektą būtų galima įvertinti pinigais. BK 178 str. numatyta nusikalstama veika yra materiali, todėl būtinasis šios veikos sudėties požymis yra turtinė žala. Nuo padarytos turtinės žalos, t. y. nuo pagrobto daikto vertės priklauso kaip įvertinsime padarytą veiką: kaip nusikaltimą (paprasta vagystė, kvalifikuota vagystė), baudžiamąjį nusižengimą, administracinį teisės pažeidimą. Įstatymų leidėjas BK 190 str. 1 d. nurodė, kad didelės vertės turtu pripažinsime turtą, kurio vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, o nedidelės vertės – kai jo vertė viršija 3 MGL, bet neviršija 5 MGL.

Remiantis BK 190 str. įmanoma atriboti administracinį teisės pažeidimą nuo nusikalstamos veikos bei nusikalstamas veikas tarpusavyje. Tačiau įstatymų leidėjas nenurodė, kaip turėtų būti nustatyta pagrobto turto vertė. Taigi, ši problema palikta spręsti teismams. LAT Senato nutarimo 6 punkte yra nurodyta, kaip būtų galima nustatyti pagrobto turto vertę. „Turto vertė gali būti nustatoma pagal pirkimo - pardavimo sandorių kainą, turto sukūrimo (atkūrimo), įsigijimo kaštus. Tais atvejais, kai nuosavybė į daiktą atsirado pirkimo – pardavimo sandorio pagrindu ir byloje yra duomenys apie daikto įsigijimo kainą, tačiau daiktas pagrobiamas praėjus laikotarpiui, turinčiam reikšmės jo kainai, daikto vertė nustatoma pagal faktinę turto vertę (didmenines, rinkos ar komiso kainas) nusikalstamos veikos padarymo metu. Kai tokių duomenų byloje nėra arba daikto įsigijimas pagal sutartį yra susijęs su papildomomis prievolėmis savininkui (pvz., mobiliojo ryšio telefonas, kurio rinkos vertė 500 Lt, įsigytas už 1 litą sudarant terminuotą abonementinę sutartį, arba jei savininkas turtą įsigijo mažesne nei vidutinė rinkos kaina akcijos metu ar pritaikant kitokią nuolaidą), pagrobto turto vertė nustatoma atsižvelgiant į identiško ar tos kategorijos daikto analogo vidutinę rinkos kainą“[78]. Manytina, kad toks pagrobto turto vertės nustatymas yra logiškas ir atitinkantis protingumo reikalavimą, nes teismai šiomis nuostatomis ir vadovaujasi. Pavyzdžiui, LAT byloje dėl prekės iš parduotuvės vagystės kaltininkas teigė, kad prekės vertė turi būti

[78] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).

skaičiuoja tokia, kokia kainą už ją sumokėjo pardavėjas, tačiau LAT nurodė, kad „pagal susiformavusią teismų praktiką iš parduotuvės prekybos salės pagrobtų ten išstatytų pardavimui prekių vertė nustatoma remiantis daikto rinkos verte vagystės padarymo metu, t. y. remiantis tokio daikto pardavimo kaina (kasacinės bylos Nr. 2K-394/2006, 2K-741/2007) [...] taigi šis megztinis buvo mažmeninėje prekyboje parduodama prekė, kurios pardavimo kaina viešai nurodyta prekės etiketėje. Būtent ši kaina ir yra šios prekės rinkos kaina, t. y. parduodamos prekės vertė pinigais“[79]. Kitoje LAT byloje nurodyta, kad „turto vertė gali būti nustatoma įvairiais būdais: pagal pirkimo–pardavimo sandorių kainą, turto sukūrimo (atkūrimo), įsigijimo kaštus, daikto vertė – (didmeninė, rinkos, komiso kaina) – nustatoma nusikalstamos veikos padarymo metu. Paprastai teismų praktikoje kasdieninio vartojimo daiktų vertė yra nustatoma pagal nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo parodymus ir, tik kilus abejonėms ar kaltinamajam reiškiant prieštaravimus, pasitelkiama šios srities specialisto pagalba ar skiriama prekinė ekspertizė“[80].

Vagystės atvejais pasitaiko, kad yra pagrobiamas turtas, kuriam parduotuvė taikė nuolaidas. Tokiu atveju pagrobto turto vertė nustatoma pagal kainą, nurodytą ant prekės etiketės be nuolaidos. LAT nagrinėjo bylą, kurioje kasatoriai teigė, kad teismai neteisingai nustatė pagrobtų juvelyrinių dirbinių vertę, neatsižvelgdami į tai, kad daiktų grobimo metu jiems buvo taikomas šventinės nuolaidos, todėl dirbinių vertė turėjo būti inkriminuota mažesnė[81]. LAT su tokiais argumentais nesutiko ir nurodė, kad „jei daiktas turi etiketę, kurioje nurodyta prekės kaina, ir jis pavagiamas iš parduotuvės, jo vertė nustatoma pagal turto kainą, viešai nurodytą prie prekės, ar pagal parduotuvėje esančius prekės kainoraščius. Kasatoriai teisūs teigdami, kad prekei gali būti taikomos nuolaidos. Tačiau pažymėtina, kad nuolaidos taikomos asmenims, kurie perka prekę, t. y. pirkėjams, o ne vagims“[82]. Taigi, daiktų vertė buvo apskaičiuota tokios vertės, kokios jie yra be akcijos.

Minėta, kad teismų praktikoje paprastai nustatant pagrobto turto vertę yra vadovaujamasi to daikto rinkos verte pagrobimo metu, kuri nustatoma įvairiais būdais. Tačiau teismų praktikoje yra palikta vietos interpretacijai dėl daikto vertės, kai daiktas pagrobiamas, o jo vertė nustatoma pagal pirkimo–pardavimo sandoryje nurodytą sumą, tačiau daiktas buvo pirktas, pavyzdžiui, prieš metus, ar du iki vagystės. Taigi lieka neaišku, kada reikia vadovautis pirkimo–pardavimo dokumentais, o kada reikia nustatyti daikto faktinę rinkos kainą. LAT yra nurodęs, kad kai „daiktas pagrobiamas

[79] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/127846876219367/2K-564/2011
[80] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-693/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/18405364553837/2K-693/2007
[81] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245-696/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/242074221052876/2K-245-696/2015
[82] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245-696/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/242074221052876/2K-245-696/2015

praėjus laikotarpiui, turinčiam reikšmės jo kainai, daikto vertė nustatoma pagal turto vertę nusikalstamos veikos padarymo metu“[83]. Manytina, kad tokia LAT pozicija atitinka protingumo reikalavimą, nes taip galima išvengti nepagrįsto kaltinamojo padėties apsunkinimo. Ši taisyklė tam tikrais atvejais yra naudinga ir nukentėjusiojo atžvilgiu, nes tokiu atveju asmeniui bus sudaryta galimybė reikalauti atlyginti visos nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo. Minėta taisyklė taikoma tiek tada, kai pagrobtas daiktas yra nuvertėjęs pirkimo–pardavimo sandorio atžvilgiu, tiek tada, kai daikto vertė pakyla. Vis dėlto ši taisyklė nenurodo, kiek turi praeiti laiko nuo daikto pirkimo–pardavimo, kad būtų galima ja vadovautis. Manytina, kad šiuo atveju reiktų atsižvelgti ne vien į nukentėjusiojo ar kaltininko subjektyvius daikto vertės vertinimus, bet į objektyvias aplinkybes, t. y. į rinkoje esančių panašių daiktų vertės didėjimo, mažėjimo tendencijas. Pavyzdžiui, įvairūs elektroniniai prietaisai šiuolaikinėmis rinkos sąlygomis vis greičiau nuvertėja. Įvairių tauriųjų metalų (aukso, sidabro) kainos nuolat keičiasi, todėl būtina atsižvelgti į šias tendencijas sprendžiant dėl pagrobto turto vertės.

Teismų praktikoje ne visada yra atsižvelgiama į galimą turto nuvertėjimo faktą, suabsoliutinant daikto vertę pagal jo įsigijimo vertę. Šiaulių apygardos teismas nagrinėjo apeliacinį nuteistojo skundą, kad būtų sumažintas civilinio ieškinio dydis dėl pagrobto dviračio vertės. Teismas apelianto skundą atmetė, motyvuodamas tuo, kad „nuteistasis nesutinka su jo pagrobto nukentėjusiajai D. B. priklausančio dviračio verte, teigdamas, kad jo pagrobtas dviratis buvo ne naujas, jog dviratis buvo pirktas daugiau nei prieš metus, o priteista civilinio ieškinio suma kaip naujo dviračio. Tačiau apeliacinės instancijos teismas su šiuo apelianto teiginiu sutikti negali ir jį atmeta, kadangi nukentėjusiosios pateiktais dokumentais objektyviai nustatyta, kiek tiksliai nukentėjusioji mokėjo už pagrobtą dviratį, o tai, kad nukentėjusiajai priklausantis turtas – dviratis – buvo pagrobtas praėjus daugiau nei 1 metams po jo įsigijimo, nėra pagrindas mažinti faktiškai nukentėjusiosios patirtą žalą“[84]. Teismas priimdamas tokį sprendimą rėmėsi tik nukentėjusios pateiktais dviračio įsigijimo dokumentais, kitų duomenų dėl minėto dviračio kainos rinkoje nėra. Nukentėjusios patirtos žalos dydį sudarė tik dviračio vertė, kitų nuostolių ji nepatyrė. Vien faktas, kad dviratis buvo pirktas prieš metus turėtų sukelti pagrįstų abejonių, ar toks dviratis pagrobimo metu buvo tokios pačios vertės kaip ir jo įsigijimo momentu. Manytina, kad ikiteisminio tyrimo metu reiktų surinkti papildomų duomenų dėl pagrobto daikto vertės (kai pagrobiamas daiktas pvz., po metų nuo jo įsigijimo), neapsiribojant vien pirkimo–pardavimo sutartimi, tais atvejais, kai tai susiję su administracinės, baudžiamosios atsakomybės atribojimo klausimais, arba kai sprendžiama

[83] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-368/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/248736464772826/2K-368/2010

[84] “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-516-309/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/171686336864017/1A-516-309-2011

dėl kvalifikuotos vagystės inkriminavimo. Nesant minėtų aplinkybių, papildomų duomenų rinkimas, specialistui užduoties ar ekspertizės paskyrimas galėtų nepagrįstai apsunkinti, sulėtinti baudžiamosios bylos tyrimą ir nagrinėjimą.

Nustatant pagrobto turto vertę negalima remtis vien tik subjektyviais nukentėjusiųjų parodymais, kurie yra pagrįsti tik jų pačių manymu, nuojauta. Šiaulių apygardos teismas nagrinėjo bylą dėl pasikėsinimo pagrobti 1 toną metalo laužo iš neaptvertos fermos teritorijos, šioje byloje kilo ginčas dėl metalo laužo tikrojo svorio, nes nuo jo svorio priklauso metalo vertė ir tuo pačiu veikos kvalifikacija[85]. Teismas nurodė, kad „apelianto manymu, metalo laužo svoris buvo žymiai mažesnis [...]Apeliacinės instancijos teismo posėdyje papildomai apklausiamas nukentėjusysis R. J. parodė, kad metalo laužo, kurį buvo kėsintasi pagrobti, svoris galėjo būti šiek tiek didesnis ar mažesnis negu viena tona, kiekį nustatė „iš akies“. Metalo laužo kainą jis nustatė savo nuožiūra“[86]. Šioje byloje nukentėjusysis metalo laužo vertę nurodė 800 Lt, o apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad veikos darymo metu, tokio metalo viena tona rinkoje buvo 400 – 600 Lt vertės[87]. Iš šių aplinkybių matyti, kad nukentėjusysis ne tik, kad nepagrįstai padidino bent 200 Lt vienos tonos metalo laužo vertę, bet ir padarė spėjimą dėl pagrobto turto svorio.

Manytina, kad apyvartoje esančios užsienio valiutos pagrobimo atveju, pinigų vertė turėtų būti nustatoma remiantis pagrobimo metu buvusiu užsienio valiutos kurso santykiu su euru. Taigi, net jei bylos nagrinėjimo metu pagrota valiuta nuvertėja arba aplamai yra išimama iš apyvartos, vis vien reiktų vadovautis nusikalstamos veikos padarymo metu buvusia pinigų verte. Jei buvo pavogti iš apyvartos išimti grynieji pinigai, tačiau juos galima vis dar iškeisti į apyvartoje esančius pinigus, tada pagrobtų pinigų vertė bus nustatoma remiantis pinigų keitimo kursu. Tačiau galimas atvejis, kad asmuo, iš kurio buvo pagrobti iš apyvartos išimti pinigai, ketino pardavinėti, arba pardavinėjo minėtus pinigus didesnėmis kainomis nei yra oficialiai patvirtintas kursas. Tokiu atveju minėtų pinigų pagrobimo vertė galėtų būti nustatoma remiantis pardavėjo nustatytomis kainomis, atsižvelgiant į ankstesnių panašaus pobūdžio sandorių vertę, į kitų asmenų, kurie verčiasi tokių pinigų pardavinėjimu nurodytas vidutines kainas, į protingumo principą. Žinoma, turi būti atsižvelgta ir į kaltininko veiksmų subjektyviąją pusę. Reikia nustatyti, ar asmuo darydamas veiką suvokė, kad grobė iš apyvartos išimtus pinigus, kurie buvo skirti komerciniams tikslams, t. y. pardavimui už didesnę vertę, nei kad yra nustatytas oficialus keitimo kursas.

[85] “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-524-309/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/276679707495053/1A-524-309-2012
[86] “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-524-309/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/276679707495053/1A-524-309-2012
[87] “Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-524-309/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/276679707495053/1A-524-309-2012

Nustatant pagrobto turto vertę yra remiamasi legalioje rinkoje egzistuojančiomis daiktų kainomis. Pripažįstant, kad vagystės dalyku gali būti neteisėtai apyvartoje esantys daiktai, turtas (pvz., kontrabandinės prekės), susiduriame su problema, ieškant atsakymo į klausimą, kokiais rodikliais reiktų remtis, norint nustatyti minėtų daiktų vertę. Pavyzdžiui cigaretėmis su Rusijos Federacijos pažymėtomis banderolėmis Lietuvoje legaliai nėra prekiaujama, todėl negalima nustatyti, kokia buvo šių cigarečių vertė legalioje rinkoje. Jei šių cigarečių vertę apskaičiuosime remiantis nukentėjusiojo nurodyta suma, faktiškai remsimės neteisėto, prieštaraujančio įstatymams sandorio verte. Taip bus pažeistas vienas esminių teisės principų, kad iš teisės negimsta teisė. Taigi, neteisėtai apyvartoje esantys daiktai negali būti teisėtų sandorių dalykas. Tai, kad asmuo pardavinėja kontrabandines prekes už tam tikrą sumą kitiems asmenims, dar neparodo, kad panašios prekės legalioje rinkoje taip pat pardavinėjamos už tokią pačią kainą. Be to, tam tikrų prekių legalioje rinkoje apskritai negalima įsigyti (pvz., naminė degtinė), todėl neaišku, kuo vadovaujantis bus nustatyta tokių daiktų vertė, jei jie būtų pagrobti. Jei vadovausimės taisykle, kad vertę reikia nustatyti remiantis panašaus pobūdžio daiktų verte legalioje rinkoje, apsunkintume kaltinamojo padėtį, nes paprastai neteisėtai apyvartoje esančių daiktų (kaip kontrabandinės cigaretės, naminė degtinė ir pan.) kainos yra mažesnės nei esančios legalioje. Minėta, kad tradicinės vagystės apsaugos objektas paprastai yra legalus turtus, todėl ir ekonominės vertės reikalavimas vagystės dalykui siejamas su legaliu turto ir legalia jo verte. Manytina, kad nustatant neteisėtu būdu gauto turto vertę, kai tokiu turtu legalioje rinkoje apskritai nėra disponuojama, pvz., daiktai su užsienio valstybės banderolėmis (cigaretes, alkoholis) būtų galima remtis kaltinamojo ir asmens, iš kurio buvo pagrobtas turtas parodymais, kitų liudytojų parodymais, o visus neaiškumus dėl turto vertės vertinti kaltininko naudai. Jei teisėtoje apyvartoje yra analogiški, panašūs daiktai į neteisėtai apyvartoje esančius, tokiu atveju neteisėtai apyvartoje esančių daiktų vertė galėtų būti nustatoma atsižvelgiant į teisėtai rinkoje esančių daiktų vertę.

Kadangi vagystė kaip nusikalstama veika yra materialios sudėties ir ji reikalauja žalos kilimo, kartais pasitaiko atvejų, kai į pagrobto turto vertę yra nepagrįstai įskaičiuojama ir dėl pagrobimo atsiradusi žala. Tokiu atveju nepagrįstai apsunkinama kaltinamojo teisinė padėtis. LAT nagrinėjo bylą, kurioje kasaciniu skundu nuteistasis M. B. prašė panaikinti žemesnių instancijų sprendimus, nes jis buvo nepagrįstai nuteistas už tai, kad „iš A. Š. sodybos teritorijos, esančios Telšių rajone, pagrobė svetimą A. Š. priklausantį turtą – 600 Lt vertės šešis elektros stulpus, taip padarydamas nukentėjusiajam 600 Lt turtinę žalą“[88]. Šią aplinkybę M. B. ginčijo todėl, kad pagal bylos duomenis buvo neaiški elektros stulpų vertė, nes buvo duomenų, kad jie verti kiek daugiau

[88] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/66538923620518/2K-196/2010

nei 100 Lt, bei buvo kiti duomenys, kad jie yra beverčiai, nes tai buvo senų elektros stulpų laužas. Kadangi buvo daug faktinių aplinkybių neištirta ir neišsiaiškinta, LAT gražino bylą apeliaciniam teismui nagrinėti iš naujo, nurodydamas, kad „kvalifikuojant veikas pagal BK 178 straipsnį, pagrobto turto vertė nustatoma pagal pagrobto daikto vidutinę rinkos vertę veikos padarymo metu, o ne pagal bendrai patirtą žalą, kuri paprastai būna didesnė. Be to, veikos kvalifikavimui gali turėti įtakos ir pagrobus atitinkamą turtą gauta nauda arba kaltininko suvokimas apie tam tikro turto vertę“[89].

Apeliacinė instancija išnagrinėjusi elektros stulpų pagrobimo bylą nustatė tokias aplinkybes: „ikiteisminio tyrimo metu nukentėjusysis nurodė, jog dėl iš jo pagrobtų senų elektros stulpų jam buvo padaryta 600 Lt dydžio žala. Tačiau, kaip pats nukentėjusysis A. Š. parodė, jis senus elektros stulpus buvo gavęs kaip betono laužą [...] Teismo posėdyje nukentėjusysis taip pat parodė, kad už pačius elektros stulpus, kaip betono laužą, jis nieko nemokėjo, tik 100 Lt už stulpų atvežimą [...] Remiantis UAB pateiktoje pažymoje duomenimis bei atlikus aritmetinius skaičiavimus, nustatyta, kad M. B. pasisavino svetimo turto viso už 88,69 Lt“[90]. Iš šių duomenų matyti, kad pagrobtų stulpų vertė yra 88, 69 Lt, o tai, kad nukentėjusysis už stulpų atvežimą, o ne jų įsigijimą, sumokėjo 100 Lt, būtų galima įvardinti kaip patirta žala. Esant mažesnei nei 1 MGL vertės pagrobto turto sumai, M. B. veika turėjo būti įvertinta kaip administracinis nusižengimas, nes veikos padarymo momentu nedidelė turto vertė buvo laikoma daugiau kaip vienas 1 MGL, bet neviršija 3 MGL. Tačiau šią bylą nagrinėjęs teismas nurodė, kad „atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusysis sumokėjo 100 Lt už stulpų atvežimą į jo sodybą, tai bendrai nukentėjusiajam buvo padaryta 188,69 Lt žala [...] kolegija konstatuoja, kad M. B [...] pagrobė nedidelės vertės svetimą, A. Š., priklausantį turtą – elektros stulpus viso už 188,69 Lt, tuo padarydamas nukentėjusiajam A. Š. 188,69 Lt turtinę žalą“[91]. Manytina, kad M. B. buvo nuteistas nepagrįstai, nes tai, kad nukentėjusysis sumokėjo už turto atvežimą, paties turto, t. y. senų elektros stulpų vertės nepadidino. Taigi, apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į LAT išaiškinimą, jog negalima bendrai į pagrobto turto vertę įskaičiuoti ir nukentėjusiojo patirtą žalą. Kitu atveju būtų galima padaryti klaidingą išvadą, kad jei kaltininkui nepavyko pagrobti daiktų, tai nukentėjusysis nepatyrė žalos ir negalima asmens traukti atsakomybėn.

Klaipėdos apygardos teismo nagrinėtoje byloje buvo atsižvelgta į pagrobto turto vertės ir žalos skirtumą. Šioje byloje buvo pagrobtas televizorius, kurį nukentėjusioji įsigijo išsimokėtinai,

[89] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/66538923620518/2K-196/2010
[90] “Šiaulių apygardos teismo 2010 m. birželio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-203-64/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/15443109937861/1A-203-64-2010
[91] “Šiaulių apygardos teismo 2010 m. birželio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-203-64/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/15443109937861/1A-203-64-2010

tačiau dar nebuvo spėjusi sumokėti visų įmokų už daiktą. Pagrobto televizoriaus vertė buvo nurodyta 1099 Lt, o patirta žala – 1395,38 Lt[92]. Šių sumų skirtumą lėmė ta aplinkybė, kad nukentėjusioji net ir praradusi turtą turės mokėti įmokas už jį, be to, bus mokama ne tik už patį televizorių, bet ir palūkanos. Todėl teismas pagrįstai nustatė, kad padaryta žala yra didesnė nei pagrobto turto vertė.

Teismų praktikoje esama pavyzdžių, kai pagrobto turto vertė yra didesnė, nei nukentėjusysis realiai patiria žalos. Tokie atvejai būna, kai yra pagrobiamas turtas iš lombardų, kurį lombardas buvo gavęs kaip užstatą už suteiktą asmeniui kreditą. Tokiu atveju būtina atskirti pagrobto turto vertės ir žalos sąvokas. LAT nurodė, kad pagal „ CK 4.227 straipsnį lombarduose gali būti įkeičiami asmeninio naudojimo daiktai, kad būtų užtikrintas trumpalaikių kreditų, kuriuos lombardai suteikia fiziniams asmenims, grąžinimas. Jeigu per nustatytą terminą lombardui negrąžinama daikto įkeitimu užtikrinta kredito suma, lombardas turi teisę pasibaigus vieno mėnesio terminui parduoti įkeistą daiktą CK nustatyta tvarka. Toks lombardų veiklos reglamentavimas suponuoja, kad tarp lombardo ir asmens sudaroma kreditavimo sutartis, ją užtikrinant įkeičiamu daiktu. Vadinasi, pinigų suma, kurią lombardas išmoka daiktą atnešusiam asmeniui, yra kreditas, kurio vertė nebūtinai atitinka užstatomo daikto vertę [...] nurodytas nustatytas aukso dirbinių trūkumas – 26 700 Lt įsigijimo (užstatinėmis) kainomis yra ne kas kita, kaip pavogtais juvelyriniais dirbinais užtikrintų kreditų suma, kurios negalima laikyti pavogtų juvelyrinių dirbinių verte“[93].

Galimos situacijos, kai kaltininkas savo nusikalstamais veiksmais sukuria daiktui vertę. Literatūroje yra nurodomas įdomus atvejis, kai asmuo buvo nuteistas už tai, kad dirbdamas virėju, iš nepanaudotų maisto likučių, kurie turėjo būti išmesti į šiukšlių dėžę, išsikepė pyragą ir jį parsinešė namo[94]. Buvo nurodyta, kad asmuo pavogė šį pyragą, nes jis neturėjo jokios teisės į jį, o tai, kad pyragą pasinešė namo, įrodo asmens ketinimą daiktą pagrobti iš savininko[95]. Minėtas atvejis parodo paradoksalią situaciją, kai asmuo buvo nuteistas už tai, kad beverčius daiktus pavertė į vertę turintį daiktą ir jį parsinešė namo, o jei būtų išmetęs minėtus produktus, tai būtų išvengęs atsakomybės.

Lietuvos teismų praktikoje esama pavyzdžių, kai kaltininkas pats sukuria daikto vertę. LAT byloje 2K-585-677/2015 kasatoriai apskundė apeliacinio teismo nutartį, pagal kurią buvo patvirtintas asmenų nuteisimas dėl nudžiūvusių medžių, išvartų pagrobimą. Kasatoriai ginčijo pagroto turto vertės apskaičiavimą nurodydami, kad „išlaužos, negali būti laikomos apvaliąja

[92] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-75-417/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/21451046918112/1A-75-417-2012

[93] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84-699/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/267485970293187/2K-84-699/2015

[94] Jerome J. Atrens, “The Mental Element in Theft,“ *University of British Columbia Law Review* 3, 1 (1967): 119, http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/ubclr3&div=11&start_page=112&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults

[95] *Ibid.*

mediena ministro įsakymo prasme, o jų kaina negali būti identiška laiku nupjautiems, genėtiems medžiams, [...] prekybos apvaliąja mediena taisyklėse nėra nurodyta, jog vagystės atveju medienos kaina yra skaičiuojama vadovaujantis būtent šiomis taisyklėmis“[96]. Vis dėlto LAT nesutiko su tokiais kasatorių argumentais. „Šiaulių miškų urėdijos miško želdinimo saugos inžinierius J. D., apklaustas apeliacinės instancijos teisme, parodė, kad tol, kol medžių išvartos guli miške nepajudintos, jos laikomos išvartomis, tačiau nagrinėjamu atveju išvartos jau buvo supjaustytos į kalades, todėl jos buvo pavadintos malkine mediena (malkomis). Medienos vertė buvo apskaičiuota pagal mažmeninės prekybos kainininką, kuriame kainos nustatomos pagal aplinkos ministro [...] patvirtintas prekybos mediena taisykles [...] (remiantis šiomis taisyklėmis - aut. pastaba) medienos pradinę kainą nustato pardavėjas (valstybinių miškų valdytojas (patikėtinis), parduodantis valstybiniuose miškuose pagamintą medieną), apskaičiavęs savo paskutinio įvykusio aukciono atitinkamų asortimentų vidutines svertines kainas“[97]. Taigi, kasatoriai supjaustę medžių išvartas, sukūrė joms didesnę vertę.

LAT nagrinėjęs ąžuolinės medienos vagystę iš valstybinio miško konstatavo, kad „paruošdamas medieną pagrobimui (iškirsdamas ąžuolus) išlaidų turėjo nuteistasis A. L., o ne urėdija, tačiau šios išlaidos yra susijusios su nusikalstamos veikos padarymu, todėl jų įskaitymas į pagrobto turto vertę, atitinkamai ją mažinant, neatitiktų protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijų. Kita vertus, nepaisant to, kad Kaišiadorių miškų urėdijos pažymose nurodytos padarinės ąžuolo medienos vertė apskaičiuojama atsižvelgiant ir į medienos ruošos išlaidas, tačiau byloje nustatyta, kad ji atitinka pagrobtos medienos rinkos kainą, nes urėdija prekiauja mediena rengdama aukcionus. Pagal suformuotą teismų praktiką pagrobto turto vertė nustatoma remiantis daikto rinkos verte vagystės padarymo metu, todėl tai ir yra pagrindinis kriterijus, lemiantis pagrobtos medienos vertės nustatymo pagrįstumą“[98]. Taigi, kai kaltininkas savo veiksmais sukuria, padidina turto vertę, negalima iš pagrobto turto vertės išskaičiuoti kaltininko patirtų išlaidų dėl savo nusikalstamų veiksmų.

Esama situacijų, kai ne tik sunku nustatyti pagrobto daikto vertę, bet iškyla klausimas, ar pagrobtas daiktas turi vertę. Pavyzdžiui, durų raktų, automobilio raktų vagystė. Faktiškai šie daiktai kitiems asmenims yra beverčiai (jei jie nėra padaryti iš brangiųjų metalų, arba neturi didelės mokslinės, istorinės, kultūrinės vertės), tačiau juos praradę asmenys patiria žalą, t. y. norint atkurti buvusį raktą asmuo patirs išlaidų, galimas atvejis, kad asmuo neturi atsarginių raktų ir turės laužti

[96] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585-677/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/48461039966017/2K-585-677/2015
[97] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585-677/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/48461039966017/2K-585-677/2015
[98] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/27007979039788/2K-254/2010

buto, mašinos duris arba prašyti, kad duris atrakintų tokias paslaugas teikiantys asmenys. Manytina, kad tokie raktai neturėtų būti laikomi vagystės dalyku, nes jie neturi nei įprastinės vertės, nei ypatingosios vertės, nes ne nuo raktų valdymo asmuo gali gauti pelną. Tai turėtų būti įvertinta kaip nusikalstama veika padaryta žala. Tam tikrais atvejais raktų vagystė yra tik parengiamasis veiksmas siekiant pagrobti turtą, kuriam reikalingi vogti raktai. Pavyzdžiui, vienoje LAT byloje iš įmonės buvo pagrobtas visas lagaminėlis su automobilių raktais, o pasinaudojant keliais tame lagaminėlyje buvusiais raktais buvo pavogta mašinos[99]. Tačiau minėtoje byloje asmenys buvo teisiami už dvi nusikalstamas veikas: už raktų vagystę ir už automobilių vagystę.

Diskutuotina, ar viena pirštinė, vienas batas atitinka ekonominės vertės požymį. Vilniaus apygardos teismas nagrinėjo bylą, kurioje asmuo buvo kaltinamas tuo, kad pasikėsino iš parduotuvės pagrobti tris vienetus batų, t. y. vieną batų porą ir batą be poros, o šių daiktų vertė buvo nurodyta 458 Lt, nors viena batų pora kainuoja 229 Lt[100]. Manytina, kad nagrinėjamu atveju vienas batas negali atitikti ekonominės vertės požymio, nes tiek nukentėjusiajam, tiek parduotuvei batas be poros yra bevertis. Kadangi parduotuvė likusio bato be poros negali parduoti, manytina, kad šio bato pagrobimą reiktų įvertinti tik kaip nusikalstama veika padarytą žalą, kuri atitiktų 229 Lt. Tačiau tokiu atveju liktų nekriminalizuotas daiktų, kurie yra komplektas, pagrobimas, jei pagrobiamas vienas iš komplekto daiktų. Galimi keli šios problemos sprendimo variantai. Galėtume pripažinti, kad, pvz., vienas batas neatitinka ekonominio vertės požymio ir tokio daikto pagrobimas nelaikomas vagyste. Arba tokį atvejį būtų galima pripažinti tyčiniu turto sugadinimu (BK 187 str.), nes kaltininkas savo veika padaro svetimą turtą beverčiu, t. y. jį sugadina, tačiau daikto vartojamosios savybės gali būti atkurtos, jei daiktas, esantis komplekto dalimi, bus sugražintas savininkui. Kitas variantas yra pripažinti nagrinėjamą atvejį vagyste. Šis variantas gali būti vertinamas įvairiai. Jei daikto vertę nurodysime kaip pilno komplekto, tai galime nepagrįstai apsunkinti kaltinamojo padėtį, nes nuo daikto vertės priklauso taikomos atsakomybės pobūdis. Jei byloje nėra duomenų, kad kaltininkas siekė pagrobti visą komplektą sudarančius daiktus, tai negalėsime veikos vertinti kaip viso komplekto pasikėsinimą pagrobti. Manytina, kad tokiu atveju racionaliausias variantas būtų proporcingai daiktų komplekto sudėčiai apskaičiuoti pagrobto daikto vertę, o padarytą turtinę žalą nukentėjusiajam nurodyti kaip viso komplekto, jei neįmanoma parduoti kitų daiktų komplekte be pagrobtojo arba pardavimas būtų nuostolingas. Pavyzdžiui pagrobiamas batas, kurio pora kainuoja 100 eurų, tai tokiu atveju pagrobto turto vertė bus 50 eurų, o padaryta turtinė žala lygi 100 eurų.

[99] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-45/2010," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/168792847814849/2K-45/2010

[100] "Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-814/2008," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/39678736452623/1A-814-166-2008

Apibendrinant galima teigti, kad ekonominės vertės kriterijus reikalauja, kad turtą būtų galima įvertinti pinigais. Ekonominės vertės kriterijų atitinka tik toks turtas, kuris turi objektyvią vertę, kuri nėra pagrįsta vien tik subjektyviais asmenų vertinimais. Teismų praktikos, doktrinos ir teisinio reglamentavo analizė leidžia teigti, kad turtas atitinka ekonominės vertės kriterijų net ir tuo atveju, kai turtas yra išimtas iš apyvartos, yra ribotos apyvartos ar yra gautas neteisėtu būdu. Praktikoje gali būti susiduriama su problema, kaip apskaičiuoti neteisėtai apyvartoje esančio turto vertę, kai analogiško turto teisėtoje apyvartoje nerastume, pavyzdžiui, naminė degtinė. Manytina, kad nustatant minėto turto vertę galima remtis visais įmanomais ir leidžiamais duomenimis, o esant neaiškumų ar prieštaravimų tarp duomenų, turto vertė turi būti skaičiuojama kaltinamojo naudai. Buvo nustatyta, kad nors Lietuvoje galiojanti valiuta yra euras, o litais nebegalima atsiskaityti, tačiau kol teisės aktuose numatyta galimybė litus iškeisti į apyvartoje esančius pinigus, tol litai atitiks ekonominės vertės požymį. Teismų praktikos analizė atskleidė, kad pagrobto turto vertė ir vagystės veika padaryta žala neturėtų būti tapatinama, nes tam tikrais atvejais turto vertės ir padarytos žalos dydžiai skiriasi.

1.4. Turto atskirtumas nuo gamtinės aplinkos

Norint daiktą pavogti, reikia jį fiziškai perkelti iš vienos vietos į kitą, todėl toks daiktas turi pasižymėti savybėmis, kurios leistų tai padaryti. Minėta, kad turtas turi būti materialus, kilnojamas, turėti vertę, tačiau tam tikrais atvejais, norint asmeniui daiktą pavogti, pirmiausia reikia atlikti tam tikrus veiksmus formuojant potencialų vagystės dalyką. CK 4.1 straipsnis numato, kad daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Taigi, jei turtas neatskirtas nuo gamtinės aplinkos, jis negali būti vagystės dalyku, pvz., medieną įmanoma pavogti tik tada, kai yra nukertamas medis, stačio miško neįmanoma pavogti.

„Bendrosios teisės sistemos šalyse vagystės dalyku yra laikomas asmeninis/kilnojamasis turtas. Nei nekilnojamas turtas, nei objektai, sujungti su dirvožemiu, tokie kaip medžiai, javai, bent kol jie nėra atskirti ir perkelti iš vienos vietos į kitą, nėra laikomi vagystės dalyku. Byloje *Bell v. State*, 63 Tenn. 424 (1874), teismas pasiūlė tokį testą: kai turtas yra atskiriamas vagies, kai jis tą turtą palieka ant žemės, nueina šalin ir po kurio laiko sugrįžta ir nusineša tą turtą, galima teigti, kad buvo padaryta vagystė [...](arba – *aut. pastaba*) jei A nupjauna javus, B tuos javus nuneša, tada B bus kaltas dėl vagystės“[101].

Doktrinoje nurodoma, kad „ daikto atskirtumas iš natūralios aplinkos visada susijęs su tam tikru į tai įdėtu žmogaus darbu, [...] žmogaus darbas ir daikto atskirtumas iš gamtos - tai vienas kitą

[101] Joseph G. Cook ir Paul Marcus, *Criminal Law* (San Francisco: LexisNexis, 2001), 302.

papildantys, bet ne prieštaraujantys požymiai“[102]. Teigiama, jog „žmogaus darbo įdėjimas į daikto sukūrimą yra pagrindinis kriterijus, leidžiantis atskirti vagystę nuo ekologinių nusikaltimų“[103]. Manytina, kad darbo įdėjimo reikalavimas turėtų būti siejamas ne vien su turto savininko atliekamais veiksmais siekiant sukurti turtą ar jį išsaugoti (pvz., duoti ėdalo naminiams gyvūnams). Šis reikalavimas turėtų būti siejamas tai pat su kaltininko veiksmais, kuriuos jis atlikdamas pats suformuoja daiktą, siekdamas tą daiktą pagrobti iš kito asmens nuosavybės.

LAT nagrinėjo medienos vagystės bylą, kurioje kaltininkas savo neteisėtais veiksmais faktiškai sukūrė vagystės dalyku esantį turtą. LAT nurodė, kad „medienos stačiojo miško pavidalu fiziškai užvaldyti (pagrobti) neįmanoma - prieš vagystę miškas turi būti iškirstas. Neteisėtas miško iškirtimas, turint tikslą pasisavinti medieną, gali būti vertinamas kaip parengiamieji veiksmai, kuriais sudaromos sąlygos vagystei įvykdyti, tačiau tokie veiksmai nelaikytini turto pagrobimu. Dėl to stačias miškas neatitinka ir turto, kaip vagystės dalyko vieno iš požymių – jo atskirtumo nuo gamtinės aplinkos. Neteisėtas miško iškirtimas gali atitikti kitos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo požymius“[104]. Tačiau ne visada teismai laikosi tokios praktikos, pripažindami stačią mišką vagystės dalyku.

LAT nagrinėjo bylą, kurioje kaltininkas panaudodamas apgaulę įgijo stačią mišką iš neveiksnaus asmens. Vėliau neteisėto miško įgijimo pagrindu tą mišką iškirto. Padaryta veika buvo kvalifikuojama kaip vagystė. Tačiau kaltinamasis nebuvo nuteistas, nes buvo suėjęs baudžiamosios atsakomybės senaties terminas. Be to, LAT pritarė apeliacinės instancijos padarytai išvadai, kad buvo pagrobtas stačias miškas, o tolimesni veiksmai su juo veikos kvalifikacijai neturi reikšmės. Pagrobto turto vertę skaičiavo pagal stačio miško vertę, o ne pagal išpjautos medienos vertę.[105]

Minėtoje LAT byloje Nr. 2K-285-222/2015 yra matyti dvi esminės priežastys, neleidžiančios stačio miško pripažinti vagyste. Visų pirma, stačias miškas yra nekilnojamas tiek faktiškai, tiek juridiškai, todėl jis negali būti vagystės dalyku, nes neatitinka kilnojamojo pobūdžio reikalavimo. Antra, stačias miškas neatitinka turto atskirtumo reikalavimo, nes teismų praktikoje pripažinta, kad pagrobti galima tik nuo gamtinės aplinkos atskirtus objektus. Nepritartina ir pagrobto turto vertei, kuri buvo nustatyta minėtoje byloje, remiantis stačio miško kainomis. Manytina, kad jei šią veiką įvertintume kaip vagystę, tada neteisėtą stačio miško įgijimą apgavus neveiksnų asmenį, reikėtų laikyti kaip parengiamuoju svetimos medienos pagrobimo etapą, o pagrobto turto vertė turėtų būti apskaičiuojama pagal nukirstos medienos kainas. Jei vis dėl to

[102] Oleg Fedosiuk, *supra note* 39, p. 84.
[103] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 170.
[104] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/27007979039788/2K-254/2010
[105] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285-222/2015,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/267811876343719/2K-285-222/2015

pripažintume, kad buvo padarytas sukčiavimo nusikaltimas, tada stačio miško įgijimas apgaulės būdu iš neveiksnaus asmens būtų laikomas kaip baigta nusikalstama veika, o tolimesni veiksmai su įgytu mišku neturėtų reikšmės veikos kvalifikavimui. Sukčiavimo atveju iškirstą medieną, t. y. tolimesnius veiksmus su stačiu mišku, reiktų įvertinti kaip turtinės žalos padarymą nukentėjusiajam. Tačiau nagrinėjamoje byloje šios dvi veikos nebuvo atskirtos. Be to, jei tokią teismų praktiką pripažinsime teisinga, t. y., kad ir stačias miškas yra vagystės dalykas, tada arba ignoruotume vagystės dalykui keliamus reikalavimus, arba reiktų pripažinti, kad ne visi nurodyti vagystės dalyko požymiai yra privalomi.

Doktrinoje yra pateikiama nuomonė, kad „ekologiniu nusikaltimu laikomas ir vėtros ar audros nulaužtų medžių, išrautų krūmų pagrobimas“[106], nes prie šių objektų atskyrimo nuo gamtinės aplinkos neprisidėjo žmogus. Tačiau su tokia pozicija negalima sutikti. Ne žmogaus pastangomis atskirtas daiktas, pvz., nulaužtas medis, vis vien tampa atskirtas nuo stačio miško, jis įgyja kilnojamąjį pobūdį, turi tam tikrą vertę bei turi savininką, todėl negali teigti, kad tokio medžio negalima laikyti vagystės dalyku. Manytina, kad turto atskirtumo reikalavimas neturėtų būti siejamas vien su žmogaus veikla. Be to, pvz., nulaužtą medį asmuo turi parsigabenti iš miško ar kitos vietos, todėl faktiškai žmogus įdeda pastangų, kad minėtas daiktas tapto jo nuosavybe neteisėtu būdu. Pritartina teismų praktikai, kai vagystės dalyku buvo pripažinta medienos vagystė, kai medžius buvo nugraužę bebrai, o kaltininkas tuos medžius traktoriumi parsitempė į savo namus iš svetimo miško[107], arba atvejis, kai asmuo traktoriumi parsivežė akmenis, buvusius svetimoje pievoje, į savo namus[108].

Pagal Jungtinės Karalystės teisę, daiktai, rasti dalyje žemės, yra skiriami į dvi kategorijas: jie arba formuoja, arba neformuoja dalį žemės, t.y. arba jie nelaikomi, arba laikomi vagystės dalyku. Žemės dalimi yra laikomi tie objektai, kurie auga ant žemės; kurie yra ilgalaikės/nelaikinos struktūros arba yra integrali dalis tokios struktūros ar yra tam tikra instaliuota į pagrindinį daiktą dalis (čerpė privirtinta ant namo stogo). Specialios taisyklės yra taikomos augalams ir vaisiams esantiems kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančioje žemėje. Pavyzdžiui, laukinių grybų, vaisių rinkimas, gėlių skynimas nėra laikomas vagyste, nebent tai yra daroma komerciniais tikslais. Ši taisyklė taikoma tik tiems atvejams, kai yra renkama, skinama, o ne iškasamas ar nupjaunamas visas augalas, nes tokiu atveju tai būtų laikoma vagyste. Be to, imamas vaisius ar augalas turi būti laukinis, o ne kultūrinis.[109]

---

[106] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 171.
[107] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-440/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/99555590077555/2K-440/2009
[108] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-101-174/2010,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/42255754736647/1S-101-174/2010
[109] Jonathan Herring, *supra note*12, p. 503.

Lietuvoje daiktas taip pat nebus laikomas vagystės dalyku, kai jis yra neatsiejama dalis nuo nekilnojamo daikto[110], nuo daikto buvimo vietos, t. y., kai formuoja dalį žemės. Tačiau yra nurodoma, kad „fizinis nekilnojamąjį turtą sudarančių daiktų paėmimas yra galimas: vaismedžiai, vaiskrūmiai gali būti iškasami ir paimami, namas išmontuojamas ir nuvežamas“[111]. Lieka neaišku, kaip pagal Lietuvos įstatymus reiktų įvertinti vaismedžio ar vaiskrūmio iškasimą ir paėmimą iš kito asmens valdų. Remiantis turto atskirtumo požymio, galima manyti, kad tai traktuotina kaip vagystė, nes daiktas yra fiziškai atskiriamas iš kito asmens turto. Tokią išvadą galima padaryti ir todėl, kad BK nėra numatyta atsakomybės už panašaus pobūdžio veikas. Jei teigtume, kad atsakomybė turėtų kilti remiantis BK 187 str. numatytu tyčiniu turto sunaikinimu ar sugadinimu, būtume neteisūs.

Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai nurodo, kad BK 187 straipsnio „veikos tiesiogiai nesusijusios su nusikalstamu praturtėjimu, kadangi asmuo neužvaldo, nepagrobia ir nepasisavina svetimo turto, bet tyčią jį sunaikina ar sugadina“[112]. „Turtas laikomas sunaikintas, kai jis netenka savo ekonominės ir ūkinės vertės bei jo nebegalima naudoti pagal funkcinę paskirtį; [...] turto sugadinimas – toks turto savybių praradimo laipsnis, kai jo vertė sumažėja ir jis iš dalies tampa netinkamas naudotis pagal tikslinę paskirtį, bet vartojamosios šio turto savybės gali būti atkurtos (sudaužyti automobilio šviestuvai, sulaužytos namų durys)“[113]. Vaiskrūmio ar vaismedžio iškasimas ir paėmimas turėtų būti laikomas vagyste (esant ir kitiems nusikalstamos veikos požymiams), nes turto savininkas netenka savo turto, o kaltininkas darydamas veiką tai supranta, be to, turtas nėra sunaikinamas ar sugadinamas taip, kad jis prarastų savo funkcinę paskirtį. Žinoma, jei vaiskrūmis, vaismedis yra nupjaunamas, nulaužiamas arba iškasamas ir paliekamas, tai turėtume laikyti turto sunaikinimu, sugadinimu. Tačiau jei minėti objektai yra paimami (pvz., siekiant medieną panaudoti kurui), tokiu atveju galime kalbėti apie turto pagrobimą, nes kaltininkas savo veiksmais pats sukuria nusikalstamos veikos dalyką.

Galima hipotetinė situacija, kai asmuo iškasa ir pagrobia 50 vienetų sodinukų, kurių vertė viršija 3 MGL, ketindamas juos realizuoti rinkoje. Iškasant sodinukus buvo pažeistos jų šaknys, todėl jie prarado savo funkcinę paskirtį ir vertę, tačiau kaltininkui juos visus pavyko parduoti penkiems asmenims, kiekvienam už 120 eurų sumą, o asmenys kurie nusipirko sodinukus, tik po keleto mėnesių pamatė, kad sodinukai yra beverčiai, nes visi nudžiuvo. Iš šios situacijos matyti, kad kaltininkas apgavo asmenis, parduodamas netinkamus naudoti sodinukus. Taigi jo veika atitinka BK 182 str. 3 d. numatytą veiką. Jei laikysimės pozicijos, kad sodinukų iškasimas ir paėmimas nėra vagystė, tada teisiškai liktų neįvertinta sodinukų vagystė, nes kaltininkas, net turėdamas išankstinę

[110] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 64.
[111] *Ibid.*, p. 62.
[112] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 369.
[113] *Ibid.*, p.370-371.

tyčią sukčiauti, sodinuko savininko neapgavo. Todėl kaltininko veiksmai atitinka ir BK 178 str. numatytos nusikalstamos veikos sudėtį.

Vaiskrūmio, vaismedžio pagrobimo atveju būtų sunkiau įvertinti tokio turto vertę. „Vaismedžio ir vaiskrūmio ar dekoratyvinio augalo vertę sudaro ne tik jo rūšis ar derlingumas, bet ir kraštovaizdžio elementas, pavyzdžiui, dekoratyvinių augalų ar vaismedžių ir vaiskrūmių kompozicija, ypatinga sklypo vieta, reljefas kiekvienu atveju sukuria nepakartojamą, išskirtinę to augalo vertę“[114]. Nustatant pagrobto vaismedžio, vaiskrūmio ir kitų augalų vertę, būtų galima vadovautis identiškų augalų verte rinkoje, augalo savininko pateikiamais pirkimo–pardavimo dokumentais, jei nuo augalo įsigijimo praėjo reikšmingas laiko tarpas augalo vertei nustatyti, tada remiamasi faktine daikto verte pagrobimo metu. Kaip jau minėta, vagystės kvalifikavimui reikšmės turi tik pagrobto turto vertė, o patirta kitokios rūšies žala gali būti atlyginta pareiškiant civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje. Žala kraštovaizdžiui gali būti prilyginta kaip neturtinė žala remiantis CK 6.250 str. 1 d., nes asmuo dėl padarytos nusikalstamos veikos gali patirti nepatogumų, dvasinių išgyvenimų (galbūt augalas buvo brangi asmeninė dovana ir panašiai).

Visos minėtos aplinkybės tik patvirtina išvadą, kad vaismedžiai, vaiskrūmiai, dekoratyviniai augalai tam tikromis sąlygomis gali būti vagystės dalyku. Be to, ir Lietuvos teismų praktikoje esama atvejų, kai asmenys buvo nuteisti už dekoratyvinių augalų pagrobimą juos iškasant. Kelmės rajono apylinkės teismas nuteisė asmenį už tai, kad jis iš kitiems asmenims priklausančių kiemų iškasė ir pagrobė tujas, o vėliau jas pardavė[115].

Užsienio baudžiamosios teisės mokslininkai nurodo, kad vagystės dalyku nelaikytini laukiniai gyvūnai, informacija, elektros energija, žmogaus kūnas ar jo dalys. Tačiau reikia išsiaiškinti, kada konkrečiai minėti objektai nelaikytini turtu – vagystės dalyku. Naminiai gyvūnai yra traktuojami kaip turtas, todėl jie gali būti pavogti. Panašiai yra traktuojami ir laukiniai gyvūnai, kurie yra laikomi nelaisvėje arba yra paversti nuosavybe (laukinis gyvūnas patekęs į spąstus, pvz., žuvys į tinklą), taigi jie gali būti vagystės dalyku. Kiti laukiniai gyvūnai nėra laikomi vagystės dalyku. Informacija nėra vagystės dalyku, nes jos apsauga patikėta civilinės[116] teisės normoms. Dujos ir vanduo bus laikomi vagystės dalyku tada, kai jie yra patalpinti į tam tikrą dirbtinę talpą.[117]

Doktrinoje yra susiformavusi nuostata, kad „pats žmogus negali būti šio (vagystės – *aut. pastaba*) nusikaltimo dalyku, tačiau dirbtinės jo kūno dalys (pvz., perukas, rankų ar kojų protezai, auksiniai dantys kt.), kurios gali būti nuo jo kūno atskirtos, yra laikomi daiktais ir gali būti šio

[114] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 62.
[115] “Kelmės rajono apylinkės teismo 2012 m. gegužės 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-61-322/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/221014162577211/1-61-322/2012
[116] Lietuvoje informacija saugoma ne vien civilinėmis teisės normomis, bet yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už komercinį šnipinėjimą (BK 210 str.), komercinės paslapties atskleidimą (BK 211 str.).
[117] Jonathan Herring, *supra note* 12, p. 504.

nusikaltimo dalyku“[118]. Tai logiška, nes gyvas asmuo negali būti laikomas daiktu, todėl už gyvo žmogaus pardavimą, pagrobimą, pirkimą ir panašius veiksmus yra numatyta baudžiamoji atsakomybė kituose baudžiamojo įstatymo straipsniuose (pvz., 147 str. prekyba žmonėmis ir kt.).

Tradiciškai kūnas, kūno dalys, kūno produktai (pvz., kraujas), lavonai nėra turtas. Tačiau kartais tai gali būti laikoma turtu. Jonathan Herring išskiria tris situacijas, kada minėti objektai gali būti laikomi turtu:

1. Jei lavonas yra perduotas į kito asmens kontrolę ar valdymą nuosavybės teise, tai lavonas tampa turtu. Palaidotas žmogaus kūnas nėra laikomas turtu, nes jis nėra perduotas kitam asmeniui valdyti, kontroliuoti ar disponuoti.

2. Kūno produktai (kraujas, šlapimas, sperma) tampa turtu, nuosavybe jei jie yra perduoti kieno nors kontrolei. Jonathan Herring nurodo atvejį, kai asmuo davęs šlapimo mėginį policijai pabėgo iš policijos su visu šlapimo mėginiu. Minėtas asmuo buvo nuteistas už šlapimo vagystę (*Welsh* byla 1974 RTR 550). Kraujas, esantis kraujo banke, ar sperma laikoma nevaisingumo klinikose, gali būti laikoma kaip vagystės dalykas. Tačiau kūno produktai, palikti mus supančioje aplinkoje ar išmesti, nėra laikomi vagystės dalyku.

3. Jei lavonas ar jo dalys yra naudojamos lavinti tam tikrus specialius įgūdžius, tai lavonas ar jo dalys gali būti laikomi turtu.[119]

Remiantis nurodytais Jonathan Herring atvejais, galima situacija, kai vienas ir tas pats objektas bus vagystės dalykus, o kitu nebus. Pavyzdžiui, jei kirpėja apkirpusi klientą vėliau jo plaukus parduos, tai nebus laikoma vagyste, nes klientas neišreiškė noro plaukus po kirpimo pasiimti su savimi, tačiau jei plaukai buvo nukirpti prieš asmens valią (apkirpo miegantį, apsvaigusį) tada galima kalbėti apie vagystę, žinoma, nustačius ir kitus vagystės sudėties požymius.

Civilinę teisę nagrinėjantys teisininkai nurodo, kad žmogaus kūną prilyginus daiktui, būtų pažeminta žmogaus savigarba. Tačiau yra pripažįstama, kad kai kurių objektų, kurie yra atsinaujinantys, kaip kraujas, atskyrimas nuo kūno ir panaudojimas yra galimas ir plačiai taikomas medicinos praktikoje. Taigi yra keliamas klausimas, ar asmuo, jo palikuonys, kurie perleidžia, dovanoja kūną po mirties, ar atskiras kūno dalis, audinius, išsaugo kokias nors teises į šiuos objektus ir ar aplamai galima paveldėti teisę perleisti asmens kūną, jo dalis ar audinius.[120]

CK 6.746 str. nustatyta ribota žmogaus audinių ir organų naudojimo apyvarta. Šiame straipsnyje nurodyta, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugų metu paimti anonimo audiniai ir atskiri kūno organai gali būti naudojami įstatymų numatytais atvejais ir tvarka. Lietuvos

[118] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 281.
[119] Jonathan Herring, *supra note* 12, p.505.
[120] Egidijus Baranauskas et al., *supra note* 8, p. 79-80.

Respublikos žmogaus audinių, ląstelių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymo[121] 13 str. nurodyta, kad gyvo ar mirusio žmogaus audiniai, ląstelės, organai negali būti komercinių sandorių objektas. Remiantis minėtu įstatymu, žmogaus kūno audiniai, organai, ląstelės gali būti panaudoti transplantavimui esant paties asmens sutikimui, o jei asmuo miręs, turi būti arba jo išankstinis sutikimas prieš mirtį, arba sutikimą gali duoti įstatyme nurodyti artimieji asmenys, o jei tokių nėra, dėl transplantavimo galimybės sprendžia asmens sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsiliumas praėjus 6 valandoms po asmens mirties fakto nustatymo. Šių teisės aktų analizė parodė, kad yra galimas tam tikras disponavimas asmens kūnu, jo dalimis, audiniais ir panašiai. Todėl neatmetama galimybė, kad minėti objektai gali tapti kitų asmenų siekiu pasisavinti šiuos objektus. Pritartina pozicijai, kad „šiuolaikinėje praktikoje galimi atvejai, kai asmens sutikimu jo kūno dalys yra panaudojamos tam tikriems tikslams, nors galbūt šios kūno dalys tiesiogiai ir nelaikomos nuosavybės teisės objektais“[122].

Lietuvos baudžiamojoje teisėje norint pripažinti kūną, kūno dalis, kūno produktus vagystės dalyku susidurtume su viena esmine problema – minėtų objektų ekonominės vertės nustatymu. Būtų sunku nustatyti, kokia yra kraujo banke esančio kraujo vertė, kokia yra lavono, kuris buvo naudojamas mokymo tikslais, vertė ir panašiai. Tačiau negalime teigti, kad minėti objektai neturi vertės. Pasaulyje[123] esama pavyzdžių, kai mirusių žmonių kūnai, jų dalys, organai yra perleidžiami mokslo, meno, kultūros tikslais, o už šias parodas yra imamas tam tikras mokestis. Faktiškai tokiu atveju žmogaus kūnas pasitarnauja ir mokslo, ir komercijos tikslais. Manytina, kad minėti objektai įgauna ne įprastinę, o ypatingąją daikto vertę (CK 4.11 str. 3 d.), nes piniginę naudą iš šių objektų naudojimo, valdymo, eksponavimo ir panašiai, gauna tik šiuos objektus valdantis asmuo. Tai parodo, kad minėtų objektų pagrobimas padarytų žalos asmenims, kurie verčiasi žmogaus kūno, jo dalių eksponavimo veikla. Jei minėti objektai neturi didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės, būtų sudėtinga tokią veiką teisiškai įvertinti, nes legalioje rinkoje nerasime nurodytų žmogaus kūno, jo dalių kainų. Vienintelė galima išeitis yra prilyginti minėtus objektus ypatingajai daikto vertei (CK 4.11 str. 3 d.) ir remtis kaltininko parodymais, nustatant, kokios naudos jis tikėjosi iš savo padarytos veikos, taip pat galima remtis ir nukentėjusiojo asmens parodymais, ar kitais leidžiamais duomenimis, nustatant pagrobto objekto vertę.

Kai kuriose Europos šalyse, tokiose kaip Jungtinė Karalystė, Estija yra įteisintas dirbtinis apvaisinimas. Šiose šalyse donorystė gali būti tiek atlygintinė, tiek ne, o pati dirbtinio apvaisinimo paslauga yra mokama. Kol kas Lietuvoje nėra priimtas dirbtinio apvaisinimo įstatymas, jis yra tik

[121] “Lietuvos Respublikos žmogaus audinių, ląstelių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymas,“ *Valstybės žinios*, 116, 2696 (1996).
[122] Egidijus Baranauskas et al., *supra note* 8, p. 80.
[123] Gunther von Hagens “Body Worlds,“ žiūrėta 2016 02 25, http://www.bodyworlds.com/en/body_donation.html.

projekto lygmenyje[124], tačiau jis jau yra sulaukęs pritarimo[125], todėl neabejotina, kad greitai ir Lietuvoje bus teikiamos dirbtinio apvaisinimo paslaugos. Atsiranda reali tikimybė, kad apvaisinimui reikalingos medžiagos gali būti pagrobtos. Manytina, kad žmogaus kūno produktas (sperma), galės būti vagystės nusikaltimo dalyku, nes jis Lietuvos rinkoje turės vertę, o kitose Europos valstybėse jau turi vertę. Žinoma, kol nėra įsiteisėjęs įstatymas dėl dirbtinio apvaisinimo, tol minėtas žmogaus kūno produktas neturi jokios vertės Lietuvoje, todėl kol kas tai nėra vagystės dalyku.

Apibendrinant galima teigti, kad turto atskirtumo požymis reikalauja, kad į turto sukūrimą arba atskyrimą būtų įdėtas bent minimalus žmogaus darbas, tiek turto savininko, tiek kaltininko. Nustatyta, kad vaismedžiai, vaiskrūmiai, dekoratyviniai augalai tam tikromis sąlygomis gali būti vagystės dalyku. Manytina, kad mirusio žmogaus kūnas, kūno dalys, kūno produktai gali būti vagystės dalyku, kai jie įgyja objektyvią vertę, o kūno dalys ar produktai tampa vagystės dalyku, kai jie yra atskiriami nuo žmogaus kūno.

1.5. Svetimumas

Doktrinoje nurodoma, kad „turto priklausomumas kitam (svetimumas) reiškia, kad jis yra kito asmens nuosavybė, nėra bešeimininkis“[126]. LAT senato nutarimo 5 punkte nurodyta, kad „svetimas turtas - tai daiktai, kurie grobimo momentu priklauso ne kaltininkui, o kitam asmeniui“[127]. Tokią nuostatą patvirtina ir LAT, nurodydamas, kad „pagrobti galima tik svetimą turtą – daiktus, kurie grobimo momentu priklauso ne kaltininkui, o kitam asmeniui, ir kaltininkas turi tai suvokti“[128].

Užsienio teisės specialistų darbuose yra nurodoma, kad „tuo momentu, kai yra daroma vagystė, kokiam nors asmeniui, kitam nei kaltinamajam, turi priklausyti tas daiktas nuosavybės teise [...] tačiau nėra būtina, kad asmuo iš kurio buvo pagrobtas turtas, turėtų teisių į tą turtą (nuosavybės teisių – *aut. pastaba*)“[129]. Taigi, jei pavagiamas turtas iš asmens, kuris pats tą turtą

---

[124] “Dirbtinio apvaisinimo įstatymo projektas Nr. XIP-2502,“ žiūrėta2016 02 25, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.382967?positionInSearchResults=24&searchModelUUID=03c3d5b4-7afb-433e-877a-d55030db5d00.

[125] “Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 06 26 nutarimas Nr. 664 dėl Lietuvos Respublikos dirbtinio apvaisinimo įstatymo projekto Nr. XIP-2502,“ žiūrėta 2016 02 25, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/1984f1701fdb11e585eaba374ef4b409?jfwid=1cdm50ipqb.

[126] Milinis Albertas et al., *supra note* 3, p. 334.

[127] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).

[128] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011

[129] Joseph G. Cook ir Paul Marcus, *supra note* 101, p. 305.

buvo pavogęs, doktrinoje vis vien yra laikomasi pozicijos, kad buvo padaryta vagystė, jei pavogtas turtas priklauso nuosavybės teise kokiam nors asmeniui.

Baudžiamasis įstatymas numatantis atsakomybę už svetimo turto vagystę, saugo ne tik nuosavybės teise asmeniui priklausantį turtą, bet ir turtą, į kurį asmuo neturi nuosavybės teisės, bet turi kitas teises į daiktą: valdymą, naudojimąsi. Pavyzdžiui, jei asmuo išsinuomoja nešiojamą kompiuterį iš tokią paslaugą teikiančios įmonės, vienam mėnesiui ir kompiuteris yra pavagiamas per tą mėnesį iš nuomininko, tai minėtas turtas tuo pačiu yra pavagiamas ir iš nuomotojo. Pritartina literatūroje išsakytai nuomonei, kad „turtas priklauso bet kuriam asmeniui, kuris teisėtai turtą valdo, turi nuosavybės teisę į turtą ar jį kontroliuoja“[130]. Tokiu būdu yra išplečiamas subjektų ratas, kuriuos saugo baudžiamasis įstatymas, nuo neteisėto kitų asmenų kėsinimosi į turtą.

LAT senato nutarimo 5 punkte nurodoma, kad „kai turtą pagrobia šeimos narys, kuriam tas turtas nepriklauso bendrosios jungtinės ar bendrosios dalinės nuosavybės teise (pvz., vaikas, įvaikis), tokia veika kvalifikuojama kaip svetimo turto pagrobimas, tačiau teismai į šią aplinkybę gali atsižvelgti spręsdami baudžiamosios atsakomybės ir bausmės skyrimo klausimus“[131]. LAT senato nutarimo projekte buvo pateikta ir kitokia pozicija dėl turto pagrobimo, kurį padaro šeimos narys, kuriam turtas nepriklauso bendrosios jungtinės ar bendrosios dalinės nuosavybės teise. „Nutarimo projekte buvo nurodyta, kad faktinis naudojimasis daiktu nustatomas byloje išsiaiškinant, ar toks asmuo buvo turto savininkų išlaikomas, ar turėjo bendrą ūkį arba iki įvykio naudojosi ar tvarkė turtą, kurį vėliau pagrobė. Jei išsiaiškinus šias aplinkybes nustatoma, kad iki turto pagrobimo asmuo juo naudojosi ar įgyvendino valdymo teises, tai tokia veika nekvalifikuojama kaip turto pagrobimas“[132].

Baudžiamojoje teisėje esminę reikšmę turi subjektyvusis nusikalstamos veikos elementas – kaltė, vagystės atveju tyčia pagrobti svetimą turtą, todėl faktinis, o ne juridinis turto svetimumo aspektas būtų tikslesnis sprendžiant, ar turtas asmeniui yra svetimas ir tai sudaro BK 178 str. dalyką. Vis dėlto Lietuvos baudžiamojoje teisėje buvo pasirinktas juridinis turto svetimumo aspektas. Ši pozicija gali būti kritikuotina, nes atrodo, kad nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai nusveria subjektyviuosius. A. Pikelis pateikia tokį pavyzdį: „šeimos narys be tėvų sutikimo parduoda jų nupirktą kompiuterį, nes mano turįs į šį daiktą teisę, kadangi šeimoje yra pagrindinis šio prietaiso naudotojas ir valdytojas, o tėvai pripažįsta jo valdymo ir naudojimo teises ir patys šiuo daiktu nesinaudoja, [...] baudžiamoji teisė sako, kad tokie veiksmai negali būti laikomi

[130] Russel Heaton, *Criminal Law: textbook* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 242.
[131] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[132] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 72.

svetimo turto pagrobimu, nes kaltininkas dėl savo realių ryšių su daiktu yra įsitikinęs turįs į jį teisių kaip ir kiti šeimos nariai, kuriems daiktas priklauso nuosavybės teise“[133].

Manytina, kad nors doktrinoje yra kritikuojamas pasirinktas juridinis, o ne faktinis turto svetimumo aspektas, tačiau kritikuojant yra sumaišomi objektyvieji ir subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai. Jeigu remiantis įstatymais turtas asmeniui nepriklauso, jis neturi jokių teisių į tą turtą, tai negalime baudžiamojoje teisėje teigti kitaip. Asmuo nebus nepagrįstai persekiojamas baudžiamąją tvarka esant juridiniam turto svetimumo aspektui, nes norint asmenį patraukti atsakomybėn, būtina įrodyti jo tyčinę kaltę. Doktrinoje yra nurodoma, kad „padaryta veika bus teisiškai teisingai įvertinta tik tada, kai objektyvieji ir subjektyvieji jos požymiai sutiks, [...] kai dėl kažkokių priežasčių objektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai neatitinka subjektyviųjų, [...] prioritetas teikiamas ne objektyviesiems, o subjektyviesiems požymiams“[134]. Todėl nesant tyčinės kaltės, net ir nustačius, kad asmuo perleido svetimą turtą, tačiau pagrįstai manydamas, kad jis tai daro įgyvendindamas savo teises, toks asmuo nebus traukiamas atsakomybėn pagal BK 178 str. Tokiu atveju padaryta veika gali būti įvertinta kaip civilinės teisės pažeidimas, kitas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Be to, BK 178 str. 5 d. yra numatyta, kad asmuo atsakys už svetimo turto pagrobimą (BK 178 str. 1 ir 4 d.) tik tuo atveju, kai yra nukentėjusiojo skundas. Tai yra dar vienas saugiklis, neleidžiantis nepagrįstai pradėti baudžiamąjį procesą, nes leidžiama nukentėjusiajam apsispręsti, ar padarytas poelgis jo nuomone yra nusikalstamas.

LAT sprendė bylą, kurioje kilo ginčas dėl to, ar individualios įmonės turtas laikomas bendrąją sutuoktinių nuosavybė. Kaltinamoji iškvietė į namus šaltkalvį, kuriam nurodė, kad užmiršo namuose esančio seifo užrakto kodą ir paprašė atidaryti seifą. Kai šaltkalvis tai padarė, kaltinamoji iš seifo pagrobė savo vyro individualiai įmonei priklausančius pinigus. Šioje byloje svarbi aplinkybė buvo ta, kad vyras šių pinigų nebuvo įtraukęs į įmonės buhalterinę apskaitą.[135]

Minėtoje LAT byloje dėl pinigų iš seifo vagystės, buvo nurodyta, kad kaltinamajai „išlaužus seifą, pasisavino jame laikytus pinigus bei kitą šeimos turtą, kurio dalis buvo bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, ir ji nesuvokė, kad pasisavina seife laikytus ir kitiems asmenims priklausančius pinigus“[136]. Šioje byloje žmona buvo galutinai reabilituota, nes LAT konstatavo, jog „pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką svetimu nelaikomas turtas, priklausantis asmenims bendrosios nuosavybės teise, kol jis nėra padalytas arba kol jungtinė nuosavybės teisė nėra pasibaigusi kitu būdu. Turtas, priklausęs abiem sutuoktiniams bendrąja

[133] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 73.
[134] Vytautas Piesliakas, *Lietuvos baudžiamoji teisė: pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009), 336.
[135] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011
[136] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011

jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise, pinigų pasisavinimo metu nebuvo padalytas, todėl T. S. negalima pripažinti kalta dėl dalies pinigų, priklausiusių kitam sutuoktiniui, vagystės. Individualios įmonės veikla yra šeimos verslas, o ne vieno iš sutuoktinių profesinė veikla“[137]. Nagrinėjamoje byloje buvo galimas kitas sprendimas, jei vyras būtų įtraukęs individualios įmonės pinigus į buhalterinę apskaitą. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo[138] 8 str. 1 d. nurodyta, kad turtas individualiai įmonei priklauso nuosavybės teise, 3 d. numatyta, kad kai turtas yra perduodamas individualiai įmonei arba kai jis yra paimamas iš individualios įmonės, savininkas surašo ir pasirašo pinigų ar kito turto perdavimo dokumentus. Taigi, esant dokumentams, įrodantiems, kad turtas yra individualios įmones, galima teigti, kad šis turtas yra atskirtas tiek nuo įmonės savininko turto, tiek nuo šeimos turto. Jei būtų buvę minėti dokumentai, tada žmona vis vien būtų galėjusi išvengti baudžiamosios atsakomybės, nes pagal nurodytas aplinkybes, darydama veiką, ji manė, kad tai yra bendras šeimos turtas. Taigi jos veiksmuose nebūtų tyčios pagrobti svetimą turtą.

Šiaulių apygardos teismas yra nagrinėjęs bylą susijusią, su individualios įmonės turto pagrobimo. Šioje byloje teismas nurodė, kad „nuteistajam inkriminuotas BK 178 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos objektas – šildymo katilas – nėra apeliantui bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausantis turtas, o yra ir buvo bankrutavusios A. J. individualios įmonės turtas [...] individuali įmonė (juridinis asmuo) ir jos savininkas (fizinis asmuo) civiline teisine prasme yra du atskiri teisinių santykių subjektai (LAT nutartis Nr. 3K-3-455/2008)“[139]. Taigi civiline teisine prasme įmonė ir jos savininkas yra atskiri teisinių santykių subjektai, tačiau nors tai yra atskiri subjektai, bet individualios įmonės savininkas, jeigu individualios įmonės prievolėms įvykdyti neužtenka įmonės turto, už jos prievolės atsako įmonės savininkas (juridinio asmens dalyvis) savo turto (CK 2.50 str. 4 d.). Faktiškai savininkas atsakydamas savo turto, jei jis turi sutuoktinį, atsakys ir savo sutuoktinio turtu. Todėl pritartina LAT padarytai išvadai, kad individualios įmonės veikla yra šeimos verslas[140], o tai suponuoja išvadą, kad ir šios įmonės turtas baudžiamąja teisine prasme laikytinas bendru sutuoktinių turtu. Kitu atveju susidarytų neproporcinga teisių ir pareigų pusiausvyra, t. y. nors įmonės savininkas yra vienas iš sutuoktinių, tačiau už įmonės prievoles faktiškai atsako abu sutuoktiniai.

[137] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011
[138] “Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas,“ *Valstybės žinios* 112, 4991 (2003).
[139] “Šiaulių apygardos tesimo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. vasario 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-24-300/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/173254265424213/1A-24-300/2013
[140] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011

Vertinant ar pagrobtas turtas yra svetimas kaltininkui, praktikoje ir teorijoje kyla problema, kaip spręsti atvejus, kai turtas yra pavagiamas iš asmens, kuris tą turtą valdo neteisėtai. Doktrinoje ir teismų praktikoje nėra pateikiama pakankamai aiškaus ir argumentuoto atsakymo, kaip vertinti veiką, svetimumo reikalavimo kontekste, kai yra pavagiamas turtas iš asmens, kurį jis valdė neteisėtai, tačiau tas neteisėtumas nesiejamas su daikto vagyste. Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai nurodo, kad kaltininkui turtas yra svetimas, jei turtas „kaltininkui nepriklauso nuosavybės teise arba nėra kitaip teisėtai jo valdomas. Šiuo atveju svarbu tai, kad paimamas turtas yra kito asmens nuosavybė ar yra teisėtai jo valdomas (išsinuomotas turtas, paskolintas, patikėtas saugoti ir kt.). Kaltininkas visais atvejais į pavogtą turtą (daiktą) neturi jokių teisių.“[141]. Remiantis pateiktomis nuostatomis, galima daryti išvadą, kad jei kaltininkas pagrobia kito asmens neteisėtu būdu gautą turtą (pvz., kontrabandos), tai toks turtas turėtų būti nelaikomas vagystės dalyku, nes į neteisėtu būdu gautą turtą negali atsirasti jokių teisių nei kaltininkui, nei tokį turtą turinčiam asmeniui.

Jungtinės Karalystės teisininkų buvo plačiai diskutuojama ir kritikuojama viena vagysčių bylų (*R v. Sullivan and Ballion* [2002] Crim LR 758), kurioje buvo pagrobti pinigai iš mirusio asmens. Šioje byloje asmuo X pardavė narkotikų už 50 000 svarų sterlingų narkotikų prekeivių vardu, pasivadinusių „Firma“. Po to X nuėjo pas kaltinamuosius į namus su pinigais ir ten mirė dėl narkotikų perdozavimo. Kaltinamieji nusprendė pagrobti tuos 50 000 svarų sterlingų. Šioje byloje esminis klausimas buvo tas, kam priklausė pinigai ir ar jie laikomi vagystės dalyku. Teismas nusprendė, kad kaltinamieji nėra kalti dėl vagystės, nes vieninteliai asmenys, kurie galėjo turėti teisę į šiuos pinigus, buvo vadinamoji „Firma“. Tačiau esant nustatytiems faktams, kad pinigai yra gauti neteisėto sandorio pagrindu, „Firmai“ neatsiranda jokių teisių į šiuos pinigus. Mirusysis taip pat nebuvo teisėtas pinigų savininkas, nes pinigai jam nepriklausė ir būnant gyvam; jis veikė kitų vardu; gauti pinigai yra nusikaltimo rezultatas. Tuo remiantis teismas nusprendė, kad pagrobti pinigai neatitinka turto svetimumo reikalavimo.[142]

Esama ir kitokių nuomonių dėl minėtos iš narkotikų gautų pinigų vagystės bylos įvertinimo. Alan Reed teigia, kad „pagrobtas turtas nebuvo *res nullius* (bevertis daiktas – aut. pastaba), jis nebuvo ir ne niekieno, viską įvertinus logiškai, turtas priklausė Karūnai (valstybei – *aut. pastaba*), kaip *bona vacantia* (bešeimininkis turtas, kuris pereina valstybei – *aut. pastaba*), atsižvelgiant į tai, kad niekas minėtų pinigų nepaveldėjo.“[143]. Manytina, kad ši kritika yra susijusi su tuo faktu, kad pagal Jungtinės Karalystės teisę nėra numatyta atsakomybės už neteisėtai gauto turto

[141] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 282.
[142] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 243.
[143] Alan Reed, “Stealing Property from a Corpse,“ *Journal of Criminal Law* 67, 3 (2003): 191, http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml67&div=29&start_page=v&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

pagrobimą. Tai parodo, kad vagystės nusikalstama veika minėtoje byloje buvo siejama tik su teisėtu būdu gauto svetimo turto pagrobimu.

LAT nagrinėtoje kontrabandinių cigarečių pagrobimo byloje Nr. 2K-7-232/2007 buvo nagrinėjamas šių cigarečių pripažinimas vagystės dalyku turto svetimumo požymio kontekste. LAT pozicija buvo tokia: „įstatyme nėra įtvirtinta reikalavimo, kad pagrindžiant baudžiamąją atsakomybę pagal BK 178 straipsnį, būtų aiškinamasi, kas yra tikrieji grobiamo turto savininkai, pagrobto (ar grobiamo) turto kilmė, įsigijimo būdas ir pan.“[144]. Iš tiesų, BK 178 str. yra nurodoma, kad turtas turi būti svetimas, taigi pakanka nustatyti, kad šis turtas turi savininkus. Kitu atveju turtas laikomas bešeimininkiu. Kaip jau minėta, pagal Lietuvos įstatymus nuosavybės teisė į daiktus gali atsirasti tik teisėtais pagrindais, todėl atrodytų, kad baudžiamasis įstatymas turėtų saugoti tik teisėtus turto savininkus, valdytojus. Tačiau LAT padarė priešingą išvadą: „Vagystės esmė – neteisėtas svetimo turto užvaldymas. Tai, kad pagrobiamas neteisėtai įgytas turtas – daiktai, išimti iš apyvartos, ar daiktai, kurių apyvarta yra ribota, – baudžiamosios atsakomybės pagrindo pagal BK nepašalina. Kita vertus, pažymėtina, kad tokio neteisėtai įgyto turto pagrobimas jo turėtojui neužtikrina reikalavimo teisės į žalos, susijusios su minimo turto netekimu, atlyginimą“[145]. Tokia teismo pozicija kritikuotina, nes kontrabandinės cigaretės apskritai neturėjo jokio savininko – tai yra padaryto teisės pažeidimo rezultatas, be to, yra paneigiamas juridinis turto svetimumo aspektas. Taigi susidaro paradoksali situacija – BK 178 str. įtvirtinta norma turėtų saugoti nuo neteisėto kėsinimosi į nuosavybę, tačiau yra išplečiamos jos ribos saugant objektus, kurie nėra ir negali būti nuosavybė pagal civilinius įstatymus. Iš esmės taip yra paneigiamas turto svetimumo reikalavimas, kuris yra tiesiogiai įtvirtintas BK 178 str. 1 d. Kita vertus, baudžiamajame įstatyme nėra tiesiogiai nurodyta, kad pagrobtas turtas turi turėti teisėtą savininką, t. y. svetimumo požymis nėra tiesiogiai siejamas su civilinės teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis nuosavybės teisinius santykius. Manytina, kad turtas atitiks svetimumo reikalavimą BK 178 str. prasme net ir tuo atveju, kai turtą asmuo įgijo neteisėtais pagrindais. Toks aiškinimas atitiktų ir kaltininko tyčią, nes jis darydamas veiką nors ir suvokia, kad kėsinasi į neteisėtu būdu gautą turtą, tačiau tuo pačiu suvokia, kad turtas jam, t. y. kaltininkui, yra svetimas.

Galima situacija, kai asmuo pagrobia daiktą, suvokdamas, kad tas daiktas jau yra pavogtas. „Kaltininko veika vagyste laikoma ir tada, kai jis pagrobia kito asmens neteisėtai įgytą turtą (pavogtą, pasisavintą, užvaldyta ir kt.). Teisėtas turto savininkas nepraranda nuosavybės teisės į

[144] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

[145] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

turtą nepriklausomai kiek kartų pagrobtas turtas iš vieno asmens žinios pereitų kito asmens žinion“[146]. Doktrinoje pateikiama nuomonė (kalbant apie vogtų daiktų vagystę), kad „tokia veika vis dėl to pripažintina vagyste, laikant, kad ji pažeidžia teisėto turto savininko teises, neatsižvelgiant į tai, kad pavogta iš neteisėtai jį valdžiusio asmens“[147]. Pritartina A. Vosyliūtės nuomonei, kad „pirmuoju turto pagrobimu padaroma turtinė žala savininkui, o antrojo pagrobimo atveju, t. y. pagrobus pagrobtą turtą, jau vieną kartą pažeisti nuosavybės santykiai praktiškai nepasikeičia“[148]. Tiek antrojo, tiek ir vėlesnių pagrobto turto pagrobimo atvejais nauja žala teisėtam turto savininkui nėra padaroma. BK 178 str. numatyta nusikalstamos veikos sudėtis yra materiali, todėl būtinasis sudėties požymis yra žala – turto praradimas. Vis dėlto žala nėra padaroma ir neteisėtam turto valdytojui, nes jis pats buvo nepagrįstai praturtėjęs kito asmens sąskaita. Nagrinėjamu atveju yra tik apsunkinamos galimybės surasti ir atgauti pagrobtą turtą, nes keičiasi nesąžiningi turto valdytojai. Manytina, kad pagrobto turto pagrobimas taip pat yra pavojinga veika, kuri trukdo teisėtam savininkui greičiau atgauti prarastą turtą, o teisėsaugos institucijoms apsunkina padarytos veikos tyrimą. Pripažintina, kad pagrobto turto pagrobimas ne visiškai atitinka vagystės sudėties požymius, nes negalima nustatyti naujos žalos teisėtam daikto savininkui.

Pagrobto turto pagrobimą būtų galima kvalifikuoti pagal BK 189 str. numatytą nusikalstamu būdu gauto turto įgijimo arba realizavimo normą, nes kaip ir vagystės norma, taip ir BK 189 str. norma yra saugoma kitų asmenų nuosavybė. BK 189 str. numatytu „nusikaltimu padaroma žala turto savininkui ir teisėtam jo valdytojui, nes asmuo, padaręs nusikalstamas veikas [...] neteisėtai disponuoja turtu kaip savu ir dėl to perduoda jį tretiesiems asmenims, kurie savo ruožtu, pažeisdami kitų asmenų nuosavybės teises bei teisėtus interesus įgyja jį ir kartu sudaro prielaidas nusavinti neteisėtu būdu įgytą turtą“[149]. Tačiau tokiu atveju šią normą reiktų papildyti pagrobimo veika[150], nes į BK 189 str. numatytą įgijimo veiką, nepatenka nusikalstamu būdu gauto turto pagrobimas. Doktrinoje BK 189 str. įtvirtinta įgijimo veika yra suprantama kaip „bet kokios formos sandoris (žodinis, rašytinis, patvirtintas notaro), kuriuo neteisėtu būdu gautas turtas perduodamas kaltininkui: pirkimo-pardavimo, dovanojimo, įkeitimo, mainų, tiekimo [...] turtas gali būti perduodamas už atlyginimą arba be atlyginimo“[151]. LAT yra pažymėjęs, kad BK 189 str. veikos padarymo atveju „kaltininkas turto nepagrobia, nes turtas jau anksčiau būna pagrobtas, užvaldytas ar pasisavintas, o kaltininkas prie to niekaip neprisidėjo (nebendrininkavo padarant

[146] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 282.
[147] Milinis Albertas et al., *supra note* 3, p. 334.
[148] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 177.
[149] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 384.
[150] Andželika Vosyliūtė, *op. cit.*, p. 178.
[151] Armanas Abramavičius et al., *op. cit.*, p. 386.

nusikalstamą veiką)“[152]. Tai reiškia, kad BK 189 str. numatyta veika negali būti tapatinama su pagrobimo veika.

Doktrinoje yra išsakyta nuomonė[153], kad pagrobto turto pagrobimui reikia numatyti atskirą nusikalstamą veiką baudžiamajame įstatyme prie nusikalstamų veikų teisingumui. Pagrobto daikto pagrobimo atvejo negalime priskirti prie BK 189 str. numatytos sudėties, nes manytina, kad pagrobimo veika yra pavojingesnė nei įgijimo, naudojimosi ar realizavimo. Juk asmuo užuot pranešęs apie padarytą nusikalstamą veiką, nusprendžia pats padaryti nusikaltimą, tikėdamasis, kad apie jo veiką nebus pranešta teisėsaugos institucijoms, nes taip išsiduotų ir pirminis turto vagis. Be to, pagrobimo veiką numačius BK 189 str. gautųsi paradoksali situacija – vagystė iš vagies galėtų būti baudžiama švelniau nei paprasta vagystė.

Užsienio teisės mokslininkai nurodo, kad vogtų daiktų pagrobimą neturėtume traktuoti kaip vagystės nusikalstamą veiką. „Žodis „pavogtas“ žymi absoliutumą, taip kaip žodžiai „unikalus“ arba „lygus“, arba „miręs“: turto dalis negali būti daugiau ar mažiau pavogta, nei kad daiktas gali būti labiau unikalus, labiau lygus, ar labiau miręs. Ne taip kaip vagis, nusikalstamu būdu gauto turo įgijėjas nesukelia jokių pokyčių teisėtam turto savininkui. [...] Jis tik gali apsunkinti teisėtam turto savininkui atgauti savo turtą“[154]. Taigi, nusikalstamu būdu gauto turto pagrobėjas, savo veika padaro neteisėtą poelgį, kuris turi reikšmės teisėto turto savininko teisėms, tačiau ne tokia apimtimi, kaip kad vagystės atveju. Faktiškai asmenį traukdami atsakomybėn pagal BK 178 str. dėl vagystės iš vagies, turėtume ignoruoti vagystės, kaip materialios sudėties reikalavimą, nes pritartina aukščiau pateiktoms nuomonėms, kad teisėtas turto savininkas antrą kartą to paties turto nebepraranda.

Teismų praktikoje esama atvejų, kai yra pagrobiamas galimai vogtas daiktas, tačiau į tai nėra plačiau gilinamasi. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas nuteisė asmenį už tai, kad jis norėjo nusipirkti naudotą telefoną iš kito asmens, susitarė dėl telefono kainos ir pardavimo vietos, tačiau prieš sumokant pinigus kaltininkas nusprendė patikrinti, ar jam parduodamas telefonas nėra vogtas, ir kažkam paskambinęs sužinojo, jog tai vogtas telefonas, tačiau jo negrąžino pardavėjui, o pasiėmė su savimi[155]. Kaltininko veika buvo įvertinta kaip vagystė. Iš byloje nurodytų aplinkybių nėra aišku, ar ikiteisminio tyrimo metu buvo bandoma nustatyti, ar minėtas telefonas iš tiesų yra

[152] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-439/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/191626277595771/2K-439/2012

[153] Andželika Vosyliūtė, *supra note 19*, p. 180.

[154] Stuart P. Green, “Thieving and Receiving: Overcriminalizing the Possession of Stolen Property,“ *New Criminal Law Review* 14, 1(2011):45-46, http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/bufcr14&div=5&start_page=35&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

[155] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-1104/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/118669891967060/1A-1104-495-2009

vogtas, ar jį parduodantis asmuo tai žinojo. Jei telefonas buvo vogtas, tai jis jau turėjo anksčiau teisėtą savininką ir dar kartą daiktą pagrobus, teisėtas turto savininkas daugiau kartų jau nebenukenčia. Manytina, kad norint nagrinėjamą veiką pripažinti vagyste, reiktų svetimumo požymį traktuoti kitaip. Dėl padarytos veikos pavojingumo svetimumo reikalavimą, siekiant užtikrinti baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumo reikalavimą, neturėtume privalomai sieti vien su civiliniais nuosavybės teisiniais santykiais, nes BK nėra tiesiogiai nurodoma, kad turtas turi būti pagrobiamas iš tiesioginio teisėto turto savininko. Galima būtų vadovautis tokia pozicija, kad nagrinėjamu atveju faktiškai turto netenka asmuo (kyla BK 178 str. numatyti padariniai), kuris turėjo pirmiau pagrobtą turtą, tačiau jis neturės reikalavimo teisės į žalos atlyginimą dėl turto netekimo, nes dėl savo pirminių nusikalstamų veiksmų (turto vagystės) jo teisės nėra saugomos civiliniais įstatymais (CK 1.37 str. 5 d.). Taigi, tenka pripažinti, kad jei daiktas pagrobiamas iš vagies, tai tokia veika turi būti laikoma vagyste, nes kitu atveju nagrinėjama veika liktų nekriminalizuota.

Nors kai kurie autoriai nurodo, kad reiktų kriminalizuoti pagrobto turto pagrobimo veiką[156], vis dėlto reikia su tokia pozicija nesutikti, nes nusikalstamu būdu gauto turto pagrobimas turėtų būti pripažįstama vagyste. Be to, praktikoje susidurtume su įrodinėjimo problemomis, kai nėra visiškai aišku, ar asmuo, iš kurio buvo pagrobtas turtas, pats galimai tą turtą buvo pagrobęs. Kitu atveju turėtume preziumuoti, kad pirminis „vagis“ yra kaltas, o tai pažeistų nekaltumo prezumpcijos reikalavimą, arba turėtume laukti, kol įsiteisės apkaltinamasis nuosprendis dėl pirmojo „vagies“ padarytos veikos, taip būtų nepagrįstai vilkinamas procesas.

Galimi atvejai, kai yra pagrobiami daiktai, kurie buvo gauti nusikalstamu būdu, tačiau tie daiktai pagrobimo metu jau turi teisėtą turto savininką. Toks atvejis buvo LAT nagrinėjant bylą Nr. 2K-151-222/2015 dėl konfiskuotų kontrabandinių prekių pagrobimo, t. y. vilkiko ir puspriekabės kuri buvo pilna šokolado glazūros ir cigarečių[157]. Šioje byloje, skirtingai nei LAT 2K-7-232/2007, kontrabandinės prekės buvo konfiskuotos, todėl remiantis CK 4.47 str. 10 p. jos tapo valstybės nuosavybe. Kadangi pagrobtos konfiskuotos prekės tapo valstybės nuosavybe, be to, jos buvo įvertintos tam tikra pinigų suma, jos įgijo vertę, todėl galima manyti, kad šiuo atveju kontrabandinės prekės atitiko vagystės dalykui keliamus reikalavimus. Kita vertus, diskutuotina dėl pagrobtų konfiskuotų prekių vertės nustatymo. Ši vertė buvo nustatyta remiantis BK 212 str., nes greta vagystės veikos buvo inkriminuota ir BK 199^2 str. 1 d. numatyta veika[158]. Pagal BK 212 str. daiktų vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius.

[156] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 19, p. 180.
[157] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-151-222/2015," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/53462038046334/2K-151-222/2015
[158] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-151-222/2015," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/53462038046334/2K-151-222/2015

Manytina, kad jei nuosavybės teisė atsirado turto konfiskavimo pagrindu, tai ir daiktų vertė turėtų būti tokia, kokia nurodoma konfiskuojant turtą, t. y. šiuo atveju įskaitant visus mokesčius. Taigi, teisėtas nuosavybės įgijimo pagrindas sukuria daiktui vertę.

Vis dėlto ne bet koks turtas gali turėti savininką. Doktrinoje yra nurodoma, kad „bet koks bešeimininkis turtas negali būti vagystės dalyku“[159]. LAT senato nutarimo 5 punkto 5 pastraipoje nurodomi atvejai, kada turtas nelaikomas vagystės dalyku, nes jis niekam nepriklauso. „Svetimas turtas nėra ir tie daiktai, kuriuos savininkas išmetė, paliko, taip atsisakydamas nuosavybės teisių, taip pat daiktai, kurie niekam nepriklausė, bei daiktai, palaidoti kartu su mirusiuoju. Pamestas, gamtos jėgų atneštas daiktas, priklydęs naminis gyvūnas jį suradusiam asmeniui yra svetimas turtas, jei to turto savininkas tam asmeniui yra žinomas arba iš tam tikrų daikto savybių lengvai identifikuojamas.“[160]. Jei asmuo sąmoningai paslėpė savo turtą, pvz., mirusiojo asmens karste[161], tokiu atveju daiktas nėra laikomas bešeimininkiu ir jis gali būti vagystės dalyku. Russell Heaton nurodo, kad „kokio nors daikto pametimas neturėtų būti tapatinamas su daikto apleidimu, t. y. atsisakymo teisių į daiktą. Jei tu palieki savo skėtį traukinyje, gali prarasti viltį, kad kada nors jį atgausi, tačiau tai nereiškia, kad tu atsisakai nuosavybės teisių į minėtą daiktą. Nuosavybės teisių atsisakymas į daiktą turi būti suprantamas kaip sąmoningai, valingai išreikštas nuosavybės teisių atsisakymo veiksmas.“[162]. Tokiai pozicijai pritaria ir Robin Hickey nurodydamas, kad vagystės dalyku galima laikyti tik tokį turtą, kuris veikos padarymo metu turi savininką arba asmenį, kuris nėra turto savininkas, tačiau turi tam tikras teises į turtą[163].

Bešeimininkiu daiktu laikomas daiktas, kuris neturi savininko arba kurio savininkas nežinomas (CK 4.57 str. 1 d.), o kilnojamaisiais bešeimininkiais daiktais gali būti gyvūnai, negyvi kilnojamieji daiktai, kurie niekam dar nepriklausė arba kurių savininkas atsisakė, arba kuriuos pametė ar paslėpė (radinys), tarp jų ir lobis (CK 4.57 str. 3 d.). CK 4.62 str. 1 d. nurodoma, kad radiniu laikomas pamestas daiktas, kurio savininkas nežinomas. Iš šių CK normų gali atrodyti, kad jei buvo surastas turtas, kuris turi savininką, tačiau savininkas yra nežinomas, tokiu atveju turtas prilyginamas radiniui ir jis nelaikomas vagystės dalyku. Tačiau iš nurodytų CK normų negalima daryti tokios kategoriškos išvados. Ne visada yra aišku, ar visais atvejais ir aplinkybėmis rastas kito

[159] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 281.
[160] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[161] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 282.
[162] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 243.
[163] Robin Hickey, “Stealing abandoned goods: possessory title in proceedings for theft,“ *Legal Studies* 26, 4 (2006): 585-586, http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/legstd26&div=43&start_page=584&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults

asmens turtas yra pripažįstamas radiniu ir kokia teisė bus taikoma kilusio ginčo išsprendimui: civilinė ar baudžiamoji.

Minėta, kad ne visada surastas turtas yra pripažįstamas bešeimininkiu ar radiniu, todėl esant tam tikroms sąlygoms, surastas turtas pripažįstamas vagystės dalyku. „Surasto daikto savybė ar jo suradimo aplinkybės, suteikiančios duomenų apie tai, kad savininkas yra žinomas ar lengvai identifikuojamas, kaip tik ir skiria svetimą turtą nuo radinio, kurio savininkas nežinomas, nors suvokiama, kad daiktas kažkam priklauso; [...] rastas mobiliojo ryšio telefonas su numerių sąrašu, pažymėtas savininko vardu laikrodis ar piniginė su asmens dokumentais bus aiškiai svetimas turtas; [...] nors patys minėti daiktai neidentifikuotų savininko, tačiau jų radimo vieta (sporto salė, kino teatras, rūbinė ir pan.) leistų tai padaryti“[164]. Tik nustačius daikto radimo aplinkybes galima spręsti, ar turtas atitinka vagystės dalykui keliamus reikalavimus, ar vis dėl to buvo padaryta kita nusikalstama veika ar civilinis deliktas. Svarbu atkreipti dėmesį ir į daikto palikimo aplinkybes, t. y. „radiniu laikytinas tik toks daiktas, pagal kurio radimo aplinkybes pagrįstai galima suvokti, kad daiktas yra pamestas, o ne savininko specialiai padėtas“[165]. Pavyzdžiui, bus laikoma vagyste tokie atvejai, kai asmuo paima prie parduotuvės pastatytą ir neprirakintą dviratį arba kai daugiabučio namo laiptinėje yra paliekamas vaiko vežimėlis ir panašiai.

CK yra nustatyta, kad daiktą radęs asmuo, kai daikto savininkas nežinomas, gali per savaitę laiko pats surasti daikto savininką, tačiau jei to jam nepavyksta padaryti įdėjus protingas pastangas, jis privalo kreiptis į policiją, o jei savininkas žinomas, privaloma jam daiktą gražinti (CK 4.62 str. 2 d.). Manytina, kad jei buvo rastas daiktas sporto klube, parduotuvėje ar panašioje vietoje, kuris turi tam tikrus identifikacinius požymius, pvz., piniginė su tapatybę nurodančiais dokumentais, tokiu atveju asmuo gali tik informuoti administraciją apie rastą daiktą, nurodyti savo kontaktinius duomenis, o paties daikto nepalikti administracijai. Tačiau tokiu atveju kiek įmanoma greičiau nuo daikto radimo, turi būti informuota policiją apie rastą daiktą ir jis paliekamas policijos įstaigoje, nes daiktas turintis požymius, kurie leidžia identifikuoti daikto savininką, baudžiamosios teisės doktrinoje nelaikomas radiniu CK 4.62 str. ir BK 185 str. prasme. Užsienio teisės specialistai taip pat nurodo, kad rasto daikto negrąžinimas, jei daikto savininkas yra žinomas arba galima jį protingomis pastangomis identifikuoti, tokiu atveju daikto negražinus bus padaryta vagystė[166]. Manytina, svarbiausias aspektas sprendžiant, ar radęs daiktą asmuo padarė vagystę, yra nustatymas, ar tą daiktą paimdamas veikė slaptai, ar buvo veikiama atvirai ir sąžiningai, t. y. ar buvo informuoti atitinkami asmenys, kurie gali padėti greičiau atiduoti daiktus juos pametusiam asmeniui, ar buvo siekiama kaip įmanoma greičiau pasišalinti su rastu daiktu. Jei parduotuvėje asmuo pameta pinigus,

[164] Andželika Vosyliūtė, *supra note* 190, p. 183.
[165] Egidijus Baranauskas et al., *supra note* 8, p. 114.
[166] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 234-235.

o kitas asmuo pamatė, kas ir ką pametė, bet užuot gražinęs pinigus juos pasiima, galima daryti išvadą, kad buvo padaryta vagystė, nes iš susidariusių aplinkybių yra aišku, kam priklauso pinigai. Galima pripažinti buvus vagystę, jei pinigai rasti parduotuvėje, bet juos radęs asmuo nematė kam jie priklauso, tačiau užuot informavęs parduotuvės administraciją, tuos pinigus paima. Tokia išvada daroma, nes iš daikto radimo vietos galima identifikuoti juos pametusį asmenį (vaizdo kamerų įrašų peržiūrėjimas). Manytina, kad jei net ir peržiūrėjus vaizdo įrašus nepaaiškės daikto savininkas, tada bus taikomos CK normos reglamentuojančios su radiniu susijusius atvejus, jei turtą radęs asmuo palieka savo kontaktinius duomenis, pvz., parduotuvės administracijai.

Galima situacija, kai iš susiklosčiusių aplinkybių atrodo, jog turtas yra bešeimininkis, tačiau asmuo paimdamas tokį turtą realiai pasisavina kito asmens turtą to net nesuvokdamas. Russel Heaton pateikia pavyzdį, kai vienoje Jungtinės Karalystės bylų buvo pripažinta, kad „golfo klubas kontroliuoja arba turi nuosavybės teisę į golfo kamuoliukus, kurie buvo to klubo teritorijoje pamesti ar galimai apleisti golfo klubo žaidėjų“[167], be to, yra nurodytas atvejis, kai „asmuo buvo sėkmingai apkaltintas ir nuteistas už tai, kad apsirengęs naro kostiumu norėjo ištraukti golfo kamuoliukus iš golfo klubo ežero“[168]. Tokioje situacijoje asmuo neturėtų būti traukiamas atsakomybėn tik tokiu atveju, jeigu jo veiksmuose nėra tyčinės kaltės.

Užsienio teisės doktrinoje ir teismų praktikoje nurodoma, kad turtas yra laikomas bešeimininkiu, kai jis yra apleistas, paliktas teisėto savininko, t. y. kai yra aiškiai išreikšta valia atsisakyti savo teisių į daiktą. Atrodytų, kad pats paprasčiausias turto apleidimo pavyzdžių yra savo turto išmetimas į šiukšlių konteinerį. Tačiau Jungtinės Karalystės teismų praktikoje esama atvejų, kai buvo nurodyta kitokia pozicija. Buvo pasisakyta, kad turtas, kuris yra šiukšlių dėžėje, konteineryje (kurie yra prie daiktų savininko namo – *aut. pastaba*) nėra apleistas, t. y. savininkas išsaugo nuosavybės teises į konteineryje esančius daiktus iki tol, kol šiukšlės nėra paimamos ir išvežamos tokias paslaugas suteikiančių asmenų. Nuo to momento, kai šiukšles paima tokį darbą turintys atlikti asmenys, nuosavybės teisė pereina jiems, t. y. šiukšlių išvežimo įmonei. Taigi vien daiktų išmetimas į šiukšlių dėžę dar neparodo, kad asmuo atsisakė nuosavybės teisių į daiktą, būtina tą konteinerį su šiukšlėmis padėti šalikėlėje, tik tokiu būdu bus parodoma, kad savininkas tikrai atsisako savo nuosavybės teisių į konteineryje esančius daiktus.[169]

Lietuvos teismų praktikoje nurodoma, kad „teisės požiūriu daiktas jį suradusiam asmeniui nėra svetimas tada, kai jis yra bešeimininkis, t. y. daiktas neturi savininko arba jo savininkas nėra

[167] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 242.
[168] *Ibid.*
[169] *Ibid.*, p. 243.

žinomas“[170]. Kai asmuo randa daiktą ir jį pasisavina, kai kuriais atvejais galima baudžiamoji atsakomybė pagal BK 185 str., kuris numato atsakomybę asmeniui, pasisavinusiam rastą ar atsitiktinai jam patekusį didelės vertės radinį. LAT nurodo, kad „BK 185 straipsnyje kriminalizuoto radinio pasisavinimo dalykas – rastas ar atsitiktinai asmeniui patekęs turtas. Rastu laikomas toks turtas, kuris yra be priežiūros ir nekontroliuojamas šeimininko, t. y. jo šeimininkas nežinomas. Atsitiktinai patekęs yra toks svetimas turtas, kuris be kaltininko valios pasireiškimo tampa jo valdomas. Nedidelės vertės rasto ar atsitiktinai patekusio svetimo turto pasisavinimas nelaikomas nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu“[171]. Tačiau yra pažymima, kad laikinai be priežiūros paliktas daiktas nėra bešeimininkis. Nurodoma, kad „kai asmuo užvaldo ne bešeimininkį, bet laikinai be priežiūros paliktą svetimą turtą, šiais veiksmais nutraukdamas teisėtą šio turto valdymą, veika atitinka vagystės požymius, pvz., piniginės paėmimas iš rankinės, padėtos ant kapo šalia paminklo, kai nukentėjusioji tuo momentu buvo nuėjusi prie kito kapo (kasacinė nutartis Nr. 2K-364/2005), lauke įstrigusio ir palikto automobilio ratų demontavimas, nuvažiavimas dviračiu, paliktu be apsaugos priemonių gatvėje, ir pan. Vagystės požymius atitinka ir tokie atvejai, kai asmuo, žmonių lankymosi ar darbo vietoje radęs kažkieno neapdairiai paliktą turtą, užuot atidavęs jį šią vietą prižiūrintiems asmenims (pvz., prekybos centro, kavinės, teatro, muziejaus, poliklinikos, naktinio klubo ir pan. darbuotojams) saugoti, jį pasisavina“[172]. Kitose LAT bylose taip pat nurodoma, kad nustatant, ar buvo padaryta vagystė, reikia išsiaiškinti daikto radimo aplinkybes, t. y. radimo vietą[173]. Taigi, teismų praktikoje pagrindinis kriterijus atribojant vagystę nuo radinio pasisavinimo yra daikto radimo aplinkybės.

Manytina, kad daikto radimo aplinkybės nereikėtų sureikšminti, nes daiktą galima rasti ir tokioje vietoje, kurioje žmonės lankosi retai, pvz., miške, tačiau rastas daiktas turi tam tikrus savininko identifikacinius duomenis, arba galima nesunkiai nustatyti savininką. Jei miške bus rasta piniginė su asmens tapatybę nurodančiais dokumentais, tai nebus laikoma radiniu BK 185 str. prasme, o tokio daikto pasisavinimas laikytinas vagyste. Panašiai reiktų vertinti atvejus kai randamas mobilusis telefonas. Jei rastas telefonas yra veikiantis, jame įdėti SIM kortelę, yra galimybė paskambinti telefono numerių sąraše nurodytiems asmenims, tačiau radęs tokį telefoną

[170] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-41/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/176108703924262/2K-41/2009
[171] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/148322321771172/2K-282/2012
[172] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-41/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/176108703924262/2K-41/2009
[173] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/78320372522420/2K-351/2012 ; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/148322321771172/2K-282/2012 ; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-362-942/2015 ,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/230262794899872/2K-362-942/2015

asmuo nesiima jokių protingų pastangų nustatant šio daikto savininką, tada tai turėtume pripažinti vagyste. LAT vienoje iš nagrinėtų bylų yra nurodęs, kad „net suradęs telefoną, K. S. iš karto galėjo suprasti, kad jis priklauso nukentėjusiajai, šią aplinkybę galėjo pasitikrinti ir paskambindamas adresų knygoje esančiu numeriu“[174]. Žinoma, turėtų būti atsižvelgta, ar telefoną radęs asmuo moka juo naudotis, ar nebuvo kitų objektyvių aplinkybių trukdančių nustatyti daikto savininką. Vis dėlto, teismų praktika dėl lengvai identifikuojamų daikto savybių yra pakitusi.

LAT nagrinėjo bylą, kurioje V. B. buvo nuteistas už tai, kad radęs telefoną, jo negrąžino savininkei. Telefoną kaltininkas rado automobilių aikštelėje, esančioje tarp turgaus ir autobusų stoties, sniego provėžoje. Radęs telefoną paklausė aikštelėje buvusių asmenų, ar niekas jo nepametė, niekam neatsiliepus jis telefoną įsidėjo į krepšį ir parsivežė namo, teigia, kad važiuojant namo negirdėjo, kaip į rastą telefoną kažkas skambina. Parvykus namo telefono netikrino ir tik po 4-5 dienų prisiminė apie jį. Tada išėmė buvusią SIM kortelę iš rasto telefono, įsidėjo savo kortelę ir pradėjo telefonu naudotis. Pakeitus SIM kortelę visi buvę telefone numeriai buvo dingę.[175]

Šioje byloje LAT konstatavo, kad „V. B. rado telefoną ne administruojamoje teritorijoje ar patalpoje, o lauke – automobilių stovėjimo aikštelėje, ir kad šis telefonas, rastas sniego provėžoje, akivaizdžiai buvo pamestas, o ne neapdairiai be priežiūros paliktas, [...] į pamestą telefoną buvo skambinama ir siunčiamos SMS žinutės, tačiau tai, teisėjų kolegijos manymu, nepaneigia V. B. parodymų, kad telefono skambučių nurodytomis aplinkybėmis jis galėjo negirdėti. [...] atribojant radinio pasisavinimą nuo vagystės, pažymėtina, kad daiktas, kuris neabejotinai pamestas neadministruojamoje (neprižiūrimoje) teritorijoje ar patalpoje, nėra vagystės dalykas“[176]. Sutiktina su teismo nurodytu argumentu, kad V. B. galėjo negirdėti, kai buvo skambinama į telefoną. Iš šios bylos matyti, kad atribojant radinio pasisavinimą nuo vagystės esminė reikšmė skiriama tik daikto radimo vietai, o ne paties rasto daikto savybėms. Tačiau diskutuotina, ar radus daiktą niekieno neadministruojamoje teritorijoje, kuris turi aiškius savininko identifikacinius požymius ir tokį daiktą pasisavinus, turėtume to nelaikyti vagyste ir ar lemiamą reikšmę atribojant veikas turėtume skirti daikto suradimo vietai. LAT šioje byloje nesirėmė daikto savybių požymiu, nes „Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose

[174] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-3/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/185431913021160/2K-3/2012

[175] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/198063991687252/2K-7-119/2013

[176] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/198063991687252/2K-7-119/2013

bylose“ 5 punkto išaiškinimo dalis dėl daikto savininko lengvo identifikavimo iš tam tikrų daikto savybių padaryta nesiremiant konkrečiomis išnagrinėtomis baudžiamosiomis bylomis“[177].

Manytina, kad vien tai, kad asmuo suvokia, kad daiktas nėra bešeimininkis, tai, kad V. B. įsidėjo savo SIM kortelę į telefoną ir juo pradėjo naudotis, rodo asmens tyčią kito asmens daiktą paversti savu nesiėmus jokių protingų pastangų, kad daiktas būtų gražintas savininkui. Iš paminėtų aplinkybių matyti, kad telefonas buvo veikiantis, asmuo mokėjo juo naudotis, nebuvo jokių objektyvių aplinkybių trukdančių nustatyti turto savininką, pvz., telefonas nebuvo apsaugotas slaptažodžiais, ar kitomis techninėmis priemonėmis neleidžiančiomis telefonu naudotis tretiesiems asmenims. Be to, esama duomenų, kad į rastą telefoną buvo tol skambinama ir siunčiamos trumposios žinutės, kol nebuvo pakeista SIM kortelė[178]. Taigi ir telefono savininkas ėmėsi aktyvių veiksmų, kurie leistų šį daiktą radusiam asmeniui palengvinti teisėto savininko nustatymą. Taigi šios aplinkybės rodo asmens siekį rastą daiktą paversti savu, tačiau tai dar neleidžia teigti, kad buvo padaryta vagystė. Tiek radinio pasisavinimo, tiek vagystės veikos atveju kaltininkas siekia svetimą turtą paversti savu.

Vis dėlto pripažintina, kad LAT minėtoje telefono radimo byloje nepripažindamas asmens veiksmų nusikalstamais, t. y. vagyste, padarė racionalią išvadą nepripažindamas telefono paėmimo nusikalstama veika. Tokiai pozicijai galima pritarti dėl to, kad nei BK 178 str., nei 185 str. nėra nurodoma veikos padarymo vieta, o iš anksčiau pateiktų argumentų matyti, kad vagyste turėtume laikyti tik laikinai be priežiūros palikto daikto pasisavinimą nepriklausomai nuo daikto palikimo vietos. Apskritai radinio ir vagystės atribojimo klausimai doktrinoje ir teismų praktikoje yra neaiškūs, todėl visi neaiškumai turi būti traktuojami kaltininko naudai.

Radinio pasisavinimo ir vagystės atribojimo problemą galima analizuoti ir kitu aspektu. Minėta, kad teismų praktikoje yra suformuluotos nuostatos, kad daiktas nelaikomas bešeimininkiu ir atitinka vagystės dalykui keliamus reikalavimus, jei daiktas yra tik laikinai paliktas be priežiūros arba jei daiktą asmuo paliko neapdairiai be priežiūros dažnai žmonių lankomoje vietoje ir panašiai. Daiktas bus laikomas radiniu, t. y. rastu, jei jis yra be priežiūros ir nekontroliuojamas šeimininko. Sutiktina, kad jei daiktas yra tik laikinai paliktas be priežiūros, tai tokio daikto paėmimas yra ne kas kita, kaip slapta vagystė. Kai asmuo tik laikinai palieka daiktą be priežiūros, iš susidariusių aplinkybių yra matyti, kad savininkas grįš prie savo turto, pvz., pakelėje palikta sugedusi mašina, todėl tokiu atveju, turtas nelaikomas radiniu. Daugiausiai problemų kelia neapdairiai palikto (pamesto) daikto paėmimo atvejai (tiek daikto, kurio savininkas lengvai identifikuojamas, tiek

[177] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/198063991687252/2K-7-119/2013

[178] “Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-220-493/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/59160842236074/1A-220-493-2012

daikto rasto administruojamoje ir neadministruojamoje teritorijoje atvejai), nes remiantis tiek BK 185 str., tiek CK normomis, reglamentuojančiomis su radiniu susijusius klausimus, atrodytų, kad neapdairiai paliktas daiktas turėtų būti pripažįstamas radiniu. Tokia išvada darytina todėl, kad net ir LAT nurodė[179], kad daiktas yra laikomas rastu (radiniu), kai jis yra be priežiūros ir nekontroliuojamas šeimininko. Taigi, turėtume daryti išvadą, kad jei asmuo randa ir paima daiktą administruojamoje teritorijoje, patalpoje, pvz., kavinė, parduotuvė, tai laikytina radinio pasisavinimu, radiniu paėmimu, jei daikto savininkas neatsiranda iki to laiko, kol daiktą radęs asmuo išeina iš šios teritorijos. Manytina, kad tokia taisykle turėtų būti vadovaujamasi, kai daiktas pametamas ir neadministruojamoje teritorijoje. Tačiau teismų praktikoje yra laikomasi kitokios nuostatos, kuri paprastai nurodoma taip: „tais atvejais, kai asmuo užvaldo, pasisavina pamestą (ar be priežiūros paliktą) turtą, užuot atidavęs jį, pvz., suradimo vietą prižiūrintiems asmenims saugoti, kai nėra objektyvių aplinkybių, trukdančių imtis priemonių, kad rastas daiktas būtų sugrąžintas jo savininkui, tai paprastai vertinama kaip svetimo turto pagrobimas“[180]. Taigi, jei minėtu atveju asmuo turto neperduoda teritoriją administruojantiems asmenims, jų neinformuoja, tai veika pripažįstama vagyste. Viena vertus, tokia pozicija yra logiška, siekiant greičiau nustatyti turto savininką, tačiau tai nepaneigia aplinkybės, kad rasto turto savininkas yra nežinomas ir jis nekontroliuoja savo turto, o tai atitinka radiniui keliamus reikalavimus, o ne vagystei.

Diskutuotina, ar aplamai galima teismų precedentais baudžiamosiose bylose, nustatyti asmenims tam tikras pareigas, kurios nėra tiesiogiai įvardintos baudžiamajame įstatyme, t. y. perduoti rastus daiktus teritoriją administruojantiems asmenims, o asmenims nesilaikius šių pareigų, vėliau juos bausti. Pažymėtina, kad pareigos, susijusios su radiniu, yra nustatytos civilinius teisinius santykius reglamentuojančiose normose, kuriose nėra numatyta pareigos asmenims atiduoti rastus daiktus teritoriją administruojantiems asmenims, o pastarieji paprastai neprisiima pareigos saugoti kitų asmenų daiktus, arba dažnai nurodoma, kad neprisiima atsakomybės už paliktus daiktus pvz., persirengimo kambariuose ir panašiai. CK yra numatyta, kad jei daikto savininkas žinomas, tai privaloma daiktą gražinti, o jei nežinomas, tai daiktą radęs asmuo turi pareigą apie radinį pranešti policijai (CK 4.62 str. 2 d.). Civiliniai įstatymai numato ir tam tikrą atsakomybės formą. CK 4.64 str. 1 d. numatyta, kad daikto savininkas turi pareigą sumokėti už daikto radimą, jį radusiam asmeniui, o 2 d. numatyta, kad užmokestis nemokamas, jei radęs daiktą asmuo nustatyta tvarka ir laiku nepranešė apie radinį ar klausiamas nuslėpė radimo faktą. Taigi, atrodytų, kad už neapdairiai

[179] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/148322321771172/2K-282/2012 ; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/78320372522420/2K-351/2012

[180] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291/2014,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/225561799000133/2K-291/2014

palikto (pamesto) daikto paėmimą turėtų būti taikoma civilinė atsakomybė arba baudžiamoji, jei daikto vertė yra didelė. Tačiau teismai yra išplėtę baudžiamosios teisės ribas, todėl diskutuotina, ar tai nepažeidžia valdžių padalijimo principo, baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės taikymo principo, tačiau dėl ribotos darbo apimties plačiau į šį klausimą nebus gilinamasi. Manytina, kad būtina atlikti platesnę teisinių santykių, susijusių su radiniu, analizę, nes pagal esančią teismų praktiką yra sudėtinga atriboti ir vienareikšmiškai nustatyti, kada daiktas laikomas radiniu, o kada tai bus vagystės dalykus.

Apibendrinant galima teigti, kad svetimumo požymis įtvirtintas BK 178 str. normoje turėtų būti suprantamas neapsiribojant civilinėmis nuosavybės teisių reglamentavimo nuostatomis. Turtas laikomas kaltininkui svetimu, jei jis neturi nei tariamos, nei tikros teisės į turtą, nepriklausomai nuo to, kokiu būdu turtą buvo įgijęs nukentėjusysis. Bešeimininkis turtas negali būti vagystės dalyku, nes neatitinka svetimumo reikalavimo. Teismų praktikos analizė parodė, kad radinio ir vagystės atribojimas yra problematiškas. Radinio sąvoka aiškinama plačiai, neapsiribojant vien daikto radimo aplinkybėmis, o vagystės atveju sureikšminama veikos padarymo vieta, nors įstatyme to nėra tiesiogiai įtvirtinta.

2. PAGROBIMO SAMPRATA VAGYSTĖS VEIKOJE

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodžio pagrobti reikšmė nurodoma, kaip „1. pagriebti, pačiupti; 2. pasisavinti svetimą daiktą, atimti“[181]. Manytina, kad antroji pagrobimo reikšmė siejama su svetimo daikto savinimusi, valios išreiškimu turėti svetimą daiktą savo valdžioje ir tuo pačiu apriboti tikrojo daikto savininko teises į daiktą. Pagrobimas siejamas su daiktu, o tai tik patvirtina, kad pagrobti galima tik materialų objektą.

Norint tinkamai kvalifikuoti svetimo turto pagrobimą, būtina išsiaiškinti, kaip baudžiamosios teisės doktrinoje yra suvokiama BK 178 str. įvardyta pagrobimo veika. LAT senato nutarimo 7 punkte nurodoma, kad „pagrobimas – tai tyčinis, neteisėtas ir neatlygintinas svetimo turto fizinis užvaldymas, atimantis iš asmens galimybę valdyti, naudotis ir disponuoti jam priklausančiu turtu“[182]. Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai pagrobimo veiką sieją ne tik su fiziniu užvaldymu, bet ir su pasisavinimo tikslo buvimu. Yra nurodoma, kad „turto paėmimas dar nereiškia jo pasisavinimo baigtumo“[183], nes turto paėmimas yra „tiesioginis prisilietimas prie daikto, jo paėmimas rankomis, įrankiais, mechanizmais ir netgi jo vietos pakeitimas [...] dar neturint galimybės naudotis daiktu pagal savo valią“[184]. Turto pasisavinimu yra laikomas „neteisėtas paimto daikto fizinis užvaldymas, turint tikslą valdyti tą daiktą kaip nuosavą. Savininkas tokiais kaltininko veiksmais yra atskiriamas nuo savo nuosavybės ir iš jo atimama galimybė valdyti, naudotis ir disponuoti jam priklausančiu turtu.“[185]. Taigi, padarytą veiką pripažinsime vagyste, kai svetimas turtas yra paimamas turint tikslą jį pasisavinti, o vagystė bus laikoma baigta, kai svetimas turtas yra ne tik paimamas, bet ir pasisavinamas.

Bendrosios teisės tradicijos šalyse pasisavinimas suvokiamas kaip „pradėjimas valdyti, naudojimasis kito asmens turtu, nesant turto savininko ir turtą paėmusio asmens susitarimui“[186]. Tačiau galimas atvejis, kai išoriškai atrodo esant susitarimui tarp asmenų, tačiau faktiškai tik viena susitarimo šalis geba suvokti tikrąjį susitarimo turinį. Vienoje[187] iš Jungtinėje Karalystėje nagrinėtų bylų buvo sprendžiamas klausimas, ar asmuo, kuris gavo įvairių dovanų (paveldėtus pinigus, televizorių) iš riboto intelekto asmens, laikytinas turtą pasisavinusiu asmeniu, t. y. padaręs vagystę.

---

[181] “Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, žiūrėta 2016 02 11, http://dz.lki.lt/search/.
[182] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[183] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 284.
[184] *Ibid.*
[185] *Ibid.*
[186] Andrew Ashworth, *Principles of Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press, 2003), 366.
[187] Byla Regina v Hinks (2000 10 26), žiūrėta 2016 02 07, http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldjudgmt/jd001026/hinks-1.htm

Šioje byloje teismas nurodė, kad „nėra svarbu, jog turto dovanojimas pagal civilinę teisę gali būti laikomas teisėtu: jei kaltinamoji pasisavino turtą būdama nesąžininga, tai galima baudžiamoji atsakomybė už tokią veiką“[188]. Šiuo atveju nesąžiningumas pasireiškė tuo, kad kaltinamoji žinojo apie asmens ribotą intelektą ir užuot atsisakiusi dovanų, tas dovanas priėmė. Pateiktas pavyzdys parodo situaciją, kai kaltininkas nepanaudodamas apgaulės prieš kitą asmenį, nesiimdamas kitų aktyvių veiksmų svetimam turtui pasisavinti, padaro vagystę vien sutikdamas priimti dovanas. Lietuvoje toks atvejis turėtų būti pripažįstamas nenusikalstamu, o civiliniais santykiais, nes pagal CK 6.470 str. 1 d. dovanotojas negali būti neveiksnus asmuo, arba jei dovanotojas yra ribotai veiksnus, tai dovanoti galima tik su rūpintojo arba teismo leidimu. Taigi, jei šios nuostatos pažeidžiamos, asmens artimieji ar kiti asmenys turintys teisę atstovauti dovanotojui ir ginti jo interesus, gali pareikšti ieškinį dėl sutarties pripažinimo negaliojančia.

Teisės mokslininkai kelią problemą, „ar galima neveikimu pavogti turtą“[189]. BK 178 str. 1 d. įtvirtinta vagystės sudėtis yra materiali, nes reikalauja padarinių – turto praradimo. BK 15 str. 2 d. 2 p. numatyta, kad esant materialiai nusikalstamos veikos sudėčiai, asmeniui veikiant tiesiogine tyčia, veiką galima padaryti tiek veikimu, tiek neveikimu. Tarkime, kad mama ateina į parduotuvę su savo mažamečiu vaiku įsigyti tam tikrų prekių. Mamai renkantis prekes, jos vaikas paima kokį nors žaislą (kurio vertė daugiau nei 3 MGL) ir įsikiša jį į kišenę. Mama tuo momentu nieko nepastebi, sumoka už prekes, esančias pirkinių krepšelyje ir grįžta namo. Tik jiems grįžus mama pastebi, kad vaikas žaidžia su nauju žaislu ir supranta, kad už jį parduotuvėje ji nesumokėjo, tačiau į tai dėmesio nekreipia. Taigi, ar buvo padaryta vagystė? Viena vertus, mažametis vaikas nėra baudžiamosios atsakomybės subjektas, be to, civilinėje teisėje, o ne baudžiamojoje, yra numatyta netiesioginė atsakomybės forma. Taigi remiantis tokiu aiškinimu, mamos nepatrauktume atsakomybėn. Negalime svarstyti ir atsakomybės dėl nusikalstamu būdu gauto turto naudojimosi, nes turtą paėmė asmuo, negalintis būti nusikalstamos veikos subjektu, todėl tai negali būti nusikalstamu būdu gautas turtas. Kita vertus, mama suvokė, kad žaislas priklauso parduotuvės savininkui, tačiau ji pati pradėjo elgtis su svetimu daiktu, kaip su savo, t. y. konkliudentiniu veiksmu, neprieštaravimu, ji leido vaikui toliau naudotis žaislu. Neveikimu padarytos veikos atveju yra reikalaujama nustatyti asmens pareigą ir realią galimybę veikti. Šiuo atveju mamai pareigos galėjo kilti remiantis civilinės teisės normomis. Pavyzdžiui, CK 6.237 str. 1 d. numatyta, kad kai asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai grąžinti asmeniui, kurio sąskaita visa tai buvo įgyta. Reali galimybė sumokėti už daiktą arba jį grąžinti buvo, nes mama sužinojusi, kad jos vaikas turi svetimą daiktą, galėjo grįžti

[188] Andrew Ashworth, *supra note* 186, p. 368.
[189] Jonathan Herring, *supra note* 12, p. 522.

ir už jį sumokėti arba jį gražinti, tačiau to nepadarė. Vis dėlto, ar tokius veiksmus, kurie yra sureguliuoti civilinės teisės normomis, reiktų pripažinti nusikalstamais. Manytina, kad pati pagrobimo sąvoka suponuoja išvadą, kad vagystė galima tik aktyviais veiksmais. Be to, aplinkybė, kad minėtas poelgis yra sureguliuotas civilinės teisės normomis, leidžia daryti išvadą, kad baudžiamosios atsakomybės taikymas būtų nepagrįstas ir dirbtinai kriminalizuotas.

Įdomus atvejis buvo sprendžiamas Jungtinės karalystės teismuose. Asmuo nežinodamas nusipirko vogtą teodolitą (tam tikras matavimo prietaisas – *aut. pastaba*), tik vėliau sužinojo, kad šis daiktas yra vogtas. Asmuo paaiškino policijai, kad kai tik jis išsiaiškino, kad kyla abejonių dėl daikto kilmės teisėtumo, jis to daikto nelietė, bet tik laikė jį savo kambaryje. Teismas asmenį išteisino, remdamasis tuo, kad asmuo nesielgė su šiuo daiktu kaip su savo, o tik keletą dienų jį laikė savo kambaryje.[190] Manytina, kad asmuo nebuvo patrauktas atsakomybėm vien dėl to, kad jo veiksmuose nebuvo tyčios pasisavinti minėtą daiktą.

Užsienio teisininkai kelią klausimą, „kokios yra tos savininko teisės į turtą, ką savininkas gali daryti su savo turtu“[191]. CK 4.37 str. 1 d. numatyta, kad nuosavybės teisė yra savo nuožiūra valdyti, naudoti ir disponuoti nuosavybės teisės objektą, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų. Teismų praktikoje nurodoma, kad „valdymo esmė suprantama, kaip turto buvimas savininko žinioje, naudojimosi teisė leidžia pasinaudoti naudingomis daikto savybėmis, o disponavimo teisė – tai teisinės turto padėties nustatymas savininko valia“[192]. Galima manyti, kad asmuo pradeda savintis daiktą, kai pradeda atlikti bet kurį iš nurodytų veiksmų.

„Atvejis bus pripažintas pasisavinimu jei kaltininkas prisiims bet kurią iš teisių priklausančių savininkui. Tai reiškia, kad jei kaltininkas padarys ką nors tokio, ką savininkas gali ar turi teisę padaryti, tada tai yra pasisavinimas. Bus laikoma, kad tai yra pasisavinimas, jei turtas yra siūlomas parduoti, ar turtas yra sunaikinamas. Turi būti matyti, kad kaltininko padarytas veiksmas yra toks, kurį turi teisę atlikti tik savininkas. Žiūrėjimas į daiktą nėra pasisavinimas, nes kiti žmonės, ne tik savininkas turi teisę tai daryti“[193].

Russell Heaton nurodo, kad bet kas, ką galima padaryti su turtu, ir yra savininko teisės šiame kontekste. Tik savininkas turi teisę naudotis daiktu, parduoti turtą, jį nuomoti, atiduoti, išmesti, paskolinti, sugadinti, sunaikinti ir t. t. Tačiau asmuo, kuris apkeičia ar pakeičia parduotuvėje ant prekių etikečių esančias nurodytas kainas, realiai tas prekes savinasi (nors ir

[190] Jonathan Herring, *supra note* 12, p. 522.
[191] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 228.
[192] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-297/2006,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/255302820982816/2K-297/2006
[193] Jonathan Herring, *op. cit.*, p. 511.

nepadaro daugiau nieko su tomis prekėmis), nes tik prekių savininkas turi teisę įkainoti prekes, tik jis turi teisę keisti prekių kainas.[194]

Pavyzdžiui pirkėjas nepasisavina prekių, kai jis jas paima prekybos centre ir dedasi jas į pirkinių krepšį, nes jis tai daro su parduotuvės savininko „kvietimu“ tas prekes paimti, dėti į krepšį ir už jas sumokėjęs pats taps šių prekių savininku, taigi šiuo atveju nėra neigiamo asmens įsikišimo į prekių savininko teises. Prekės paėmimas iš prekių lentynos jau rodo asmens norą tą prekę pasisavinti, tačiau tik nesąžiningas pasisavinimas bus laikomas vagyste. Pasisavinimas nesant nesąžiningumo elemento yra neutrali sąvoka.[195]

Lietuvos teismų praktikoje pagrobimas yra apibrėžiamas kaip „tyčinis neteisėtas neatlygintinis svetimo kilnojamojo (judamojo) turto užvaldymas pasisavinimo tikslu“[196]. Abejotina, ar neatlygintinumo požymis turėtų būti traktuojamas kaip vienas iš vagystės požymių. „Ketinimas sumokėti dažnai panaikina asmens nesąžiningumą, pavyzdžiui, renkantis prekes prekybos centre, tačiau yra situacijų, kur ketinimas sumokėti už daiktą nepanaikins asmens nesąžiningumo. Jei tau priklauso Van Gogo paveikslas, tu gali nenorėti jo parduoti, kad ir kokią kainą kas bepasiūlytų. Būtų absurdiška jei milijonierius galėtų paimti jums priklausantį paveikslą ir išvengti baudžiamosios atsakomybės paprasčiausiai sumokant už paveikslą, net jei sumokėta suma viršys rinkos vertę“[197]. Manytina, kad svarbiausias aspektas vagystės veikoje yra pačios veikos neteisėtumas, veikimas prieš teisėto turto savininko valią.

Pats neatlygintinumo reikalavimas yra pakankamai neaiškus, nes jei kaltininkas paima daiktą ir jo vietoje palieka bent vieną centą, tai jau nėra neatlygintinumas. Tai galima traktuoti kaip aiškiai neteisingą atlygintinumą, tačiau tai vis vien bus atlygintinumas. Net teismų praktikoje esama atvejų, kai kaltininkas sumoka tam tikrą dalį turto vertės, tačiau vis vien pripažįstama, kad buvo padarytas vagystės nusikaltimas. Panevėžio apygardos teismas nagrinėjo bylą, kurioje kaltininkas nukentėjusiajam sumokėjo 5230 Lt už turtą, kuris byloje įvertintas 10 200 Lt, tačiau asmuo buvo nuteistas už vagystę[198]. Kitoje byloje asmuo panaudodamas apgaulę pagrobė motociklą, nurodė neva perkantis motociklą, bet prieš perkant norėjo išmėginti motociklą už užstatą, o nukentėjusysis sutiko[199]. Neatlygintinumo požymis įneša daugiau sumaišties, nei aiškumo sprendžiant dėl nusikalstamos veikos buvimo ar nebuvimo. Tik turto savininkas gali nuspręsti, ar jis nori parduoti

[194] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 228.
[195] *Ibid.*
[196] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-440/2009," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/99555590077555/2K-440/2009
[197] Russel Heaton, *op. cit.*, p. 260.
[198] "Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 10 d. nuosprendis baudžiamoje byloje Nr. 1A-376-350/2014," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/43903869528703/1A-376-350-2014
[199] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011

savo turtą ir už kokią kainą nori tai padaryti. Atlygintinumas nešalina baudžiamosios atsakomybės. Jei asmuo sumokėjo už pagrobtą turtą, tai tik gali rodyti, kad kaltininkas galėjo klysti dėl turto savininko valios dėl turto perleidimo sandorio, arba tai gali rodyti kaltininko nesąžiningumą, siekiant pasinaudoti doktrinoje įtvirtintu neatlygintinumo požymiu ir taip išvengti atsakomybės. Be to, galimas atvejis, kai nukentėjusysis dėl vienokių ar kitokių priežasčių neigs buvus susitarimą tarp jo ir tariamo kaltininko dėl neatlygintino turto perleidimo. Manytina, kad neatlygintinumo požymio reikia atsisakyti pagrobimo veikos sampratoje.

„Byloje *Jupiter v. State* (1992) [...] kaltinamasis pamojavo šaunamuoju ginklu kai restorano savininkas atsisakė vykdyti užsakymą – pateikti alaus. Kai restorano savininkas pateikė kaltinamajam alaus, pastarasis padėjo ant prekystalio dvidešimties dolerių banknotą. Teismas nurodė, kad faktas, jog kaltinamasis sumokėjo už alų, netrukdo jį apkaltinti padarius plėšimą, t. y. sunkesnės formos vagystę“[200]. Taigi, iš šio išaiškinimo galima daryti išvadą, kad bendrosios teisės tradicijos šalyse neatlygintinumo reikalavimas nėra būtinas pagrobimo elementas vagystės atveju.

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje nėra aiškios pozicijos, kaip reiktų įvertinti atvejus, kai pagrobtas turtas yra sunaikinamas, sugadinamas[201]. Galimi du kvalifikavimo variantai: kaip vagystės ir turto sunaikinimo sutaptis arba tik kaip vagystė. Teismų praktikoje, kai yra pagrobiamas turtas ir tas pats turtas yra sunaikinamas, veikos yra kvalifikuojamos iš sutapties, pavyzdžiui, automobilio pagrobimas ir jo padegimas buvo kvalifikuotas pagal BK 178 str. 2 d. ir 187 str. 2 d.[202]; kitoje byloje taip pat buvo įvertintas automobilio pagrobimas ir jo paskandinimas[203]. Tačiau tokia pasirinkta pozicija teismų praktikoje nėra tinkama dėl paprastos priežasties: kai turtas yra pavagiamas, savininkas jo netenka negrįžtamai, todėl kaltininkui net ir sunaikinus pagrobtą turtą, prarasto turto savininkas nei didesnės, nei mažesnės žalos, nei kad yra pavogto turto vertė, jau nebepatirs. Taigi, turto savininko teisės, kai jis netenka turto, nebegali būti dar kartą pažeistos dėl to paties turto sunaikinimo. Todėl vagystės ir turtinės žalos padarymo veikos kvalifikavimas iš sutapties, nagrinėjamu atveju yra perteklinis. Jei pagrobtas turtas nėra sugrąžinamas savininkui tiek dėl to, kad turtas sunaikintas, arba jo neįmanoma surasti, tai nuketėjusysis gali reikalauti prarasto turto vertės atlyginimo iš kaltininko pareiškiant civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje. Jei pavogtas turtas gražinamas, tačiau yra apgadintas, tada nukentėjusysis taip pat turi teisę reikalauti žalos atlyginimo, dėl turto sugadinimo padarytos žalos. Taigi, visais atvejais nukentėjusiojo interesai bus apginti arba bent turėtų būti apginti. Galima manyti, kad jei asmuo nepatiria kitos žalos, išskyrus

[200] Joseph G. Cook ir Paul Marcus, *supra note* 101, p. 307.
[201] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 114-115.
[202]“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/267755569294773/2K-344/2011
[203] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gegužės 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-527/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/38700521760311/1A-527-149-2009

susijusios su vagystės padarymu, tai nebus galima kaltininko patraukti atsakomybėn ir už BK 187 str. numatytą veiką, kurios sudėties pagrindinis požymis yra turtinės žalos padarymas kitam asmeniui.

Kitam asmeniui priklausantį turtą įmanoma gauti per klaidą. Tai atvejai, kai bankas per klaidą į asmens sąskaitą perveda pinigų sumą, į kurią sąskaitos savininkas neturi jokios teisės. Jei banko sąskaitos savininkas nuspręstų šią nepagrįstai gautą pinigų sumą išgryninti, kol bankas nepastebėjo klaidos, galima kelti klausimą, ar asmuo pasielgė nusikalstamai. Jei atsakymas teigiamas, turime nuspręsti, kokią veiką jis padarė. Kadangi kaltininkas pinigų savininko neapgavo, jam negalima inkriminuoti sukčiavimo, todėl galime kalbėti tik apie vagystę. Taigi galimai buvo pagrobtas bankui priklausantis materialus turtas (turto materialumą sukūrė pats kaltininkas išgrynindamas pinigus), o tai padaręs asmuo suvokė, kad pinigai yra svetimi ir jis neturi jokių teisių į turtą. Manytina, kad nagrinėjamu atveju būtina atsižvelgti į padarytos veikos pavojingumo laipsnį, patikrinti, ar susiklosčiusių teisinių santykių nereguliuoja kitos teisės šakos. Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso 6.242 straipsnio 1 dalis reglamentuoja nepagrįsto praturtėjimo atvejus ir nustato pareigą asmenims, kurie be teisinio pagrindo nesąžiningai praturtėjo kito asmens sąskaita, atlyginti pastariesiems tokio dydžio nuostolius, koks yra nepagrįstas praturtėjimas. Galima daryti išvadą, kad nagrinėjamu atveju turėtų būti taikomos civilinės teisės normos, nes bankas visus reikalingus duomenis civilinio ieškinio pareiškimui turi. Manytina, kad padaryta veika būtų didesnio pavojingumo, jei kaltininkas pradėtų slapstytis, arba banko sąskaita, iš kurios buvo išgryninti pinigai, buvo atidaryta kito asmens vardu (t. y. sąskaitos naudotojas ir savininkas nesutampa), arba būtų panašios aplinkybės, rodančios didesnį veikos pavojingumą, kuris peržengia civilinių santykių ribas. Jei tokių aplinkybių nenustatoma, tai baudžiamasis procesas būtų nepagrįstas. Kitaip būtų vertinama situacija, jei asmuo paimtų pinigus paliktus prie bankomato, kuriuos per aplaidumą, klaidą paliko kitas asmuo, nes šiuo atveju pinigų savininkui būtų apsunkintos galimybės nustatyti pinigus paėmusį asmenį ir atgauti savo pinigus.

Užsienio teisės specialistai nurodo atvejus, kai turtas yra gaunamas jo negrobiant. Tai tokios situacijos, kai auka paskolina kaltininkui turtą, kaltininkas po kurio laiko nusprendžia negražinti paskolinto daikto, taigi kaltininkui turtą atiduoda pati auka (Lietuvoje tai galėtų būti pripažįstama sukčiavimo nusikalstama veika arba tam tikrais atvejais tik kaip civilinės teisės pažeidimas – *aut. pastaba*). Kita galima situacija, kai asmuo pasiskolina turtą be to turto savininko leidimo, tačiau turint tikslą pasiskolintą turtą vėliau gražinti. Toks poelgis būtų neteisėtas civilinės teisės prasme, tačiau tai nebūtų vagystė, nes asmuo neturėjo ketinimo negrįžtamai turtą pasisavinti. Norint minėtą atvejį pripažinti vagyste turi būti nustatyta išankstinė tyčia pasisavinti turtą, arba

tokia tyčia turi susiformuoti jau naudojantis daiktu (nebus galima šio atvejo pripažinti sukčiavimu, nes turto savininkas nebus apgautas – *aut. pastaba*).[204]

Praktikoje susiduriama su situacijomis, kai asmuo praranda turtą dėl kito asmens panaudotos apgaulės. Baudžiamajame įstatyme minėtu atveju galima taikyti tiek vagystės, tiek sukčiavimo normas (BK 182 str.). Sukčiavimo dalykas yra ne tik turtinės teisės, bet ir turtas, todėl šių veikų atribojimo klausimas paprastai sprendžiamas, kai apgaule yra gaunamas kito asmens materialus kilnojamasis turtas. LAT teismų praktikos apžvalgoje dėl sukčiavimo bylų 5.2 punkte nurodyta, kad sukčiavimo atveju „asmuo gali būti suklaidinamas dėl bet kokių aplinkybių ar faktų, susijusių su turto, turtinės teisės perleidimu kaltininkui, arba jo turtinės prievolės panaikinimu (dėl turto vertės, jo savybių, kaltininko asmenybės, jo įgaliojimų ar ketinimų ir pan.), tačiau kaltininko panaudota apgaulė turi būti esminė, t. y. turėti lemiamą įtaką asmens apsisprendimui minėtiems veiksmams atlikti“[205]. Taigi, kaltininko panaudota apgaulė yra pirminė, tiesioginė priežastis, dėl kurios kaltininkas neteisėtai gauna turtą. LAT teismų praktikos apžvalgoje dėl sukčiavimo bylų išvadų 17 punkte nurodyta, kad „kaltininkui apgaulę panaudojus ne tiesiogiai įgyjant turtą, o tik sudarant galimybę „prieiti" prie šio turto, jo veika kvalifikuojama ne kaip sukčiavimas, o priklausomai nuo turto įgijimo būdo – kaip vagystė (pvz., kaltininkas melagingai nurodo ketinantis sudaryti transporto priemonės pirkimo – pardavimo sandorį ir paprašo nukentėjusiojo leisti transporto priemonę išbandyti, o ją gavęs - pagrobia) arba plėšimas“[206].

Vienoje LAT bylų buvo sprendžiamas klausimas, kaip kvalifikuoti veiką, kai asmuo buvo kaltinamas tuo, kad „įvykio metu A. M. susitiko su A. N. dėl motociklo „Suzuki GSX R–600“ (*duomenys neskelbtini*) galimo pirkimo–pardavimo. Aptarus kainą A. M. paprašė leisti pavažiuoti motociklu ir, palikęs savo rankinę, išvažiavo ir negrįžo.“[207]. Šioje byloje teismas nurodė, kad „jei daikto pagrobimas susijęs su nukentėjusiojo apgaule, kvalifikuojant kaltininko veiką pagal atitinkamą Baudžiamojo kodekso straipsnį, svarbu įvertinti apgaulės įtaką pagrobiant daiktą [...] Sukčiavimo atveju turtą turi perduoti veiksnus asmuo, kurio veiksmai turto atžvilgiu yra teisiškai reikšmingi. Apgaulė turi būti esminė, dėl kurios suklaidinus turto savininką ar valdytoją kaltininkas įgyja turtą. Todėl, nors ir panaudojant apgaulę, sukčiavimu nelaikomi veiksmai, kai pagrobiamas svetimas turtas, kuris kaltininkui nebuvo perduotas nuosavybėn, o tik jam laikinai patikėtas

[204] Russel Heaton, *supra note* 130, p. 234-235.
[205] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. teismų praktikos sukčiavimo baudžiamosiose bylose (Baudžiamojo kodekso 182 straipsnis) apžvalga Nr. AB-36-1,“ *Teismų praktika* 36 (2012).
[206] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. teismų praktikos sukčiavimo baudžiamosiose bylose (Baudžiamojo kodekso 182 straipsnis) apžvalga Nr. AB-36-1,“ *Teismų praktika* 36 (2012).
[207] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011

trumpam pasinaudoti“[208]. Kadangi minėtu atveju buvo leista tik išbandyti motociklą, o nebuvo perduota nuosavybės teisė į minėtą daiktą, tai teismas perkvalifikavo veiką iš BK 182 str. į BK 178 str. Situacija pasikeistų, jei kaltininkas būtų įtikinęs nukentėjusįjį pasirašyti pirkimo – pardavimo sutartį, kurioje būtų nurodyta, kad kaltininkas yra visiškai atsiskaitęs už motociklą, nors faktiškai to nebūtų padaręs. Tokį atvejį reiktų traktuoti kaip sukčiavimą.

Teismų praktikoje esama pavyzdžių, kai asmenys piktnaudžiaudami pasitikėjimu, pagrobia svetimą turtą. Kaip žinoma, pagal teismų praktiką piktnaudžiavimas asmens pasitikėjimu yra laikoma viena iš apgaulės formų, t. y. „kaltininkas BK 182 straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas padaro piktnaudžiaudamas tarp jo ir turto savininko, valdytojo ar asmens, kurio žinioje yra turtas, susiklosčiusiais asmeniniais, tarnybiniais ar kitokiais tarpusavio ryšiais, sudarančiais pagrindą pasitikėti kaltininku“[209]. Taigi šiuo aspektu vagystės ir sukčiavimo veikos tam tikra apimtimi dubliuojasi. Norint atriboti nusikalstamas veikas, reiktų vadovautis jau anksčiau nurodyta taisykle, kad vagyste laikysime atvejus, kai apgaule pasinaudojama siekiant įgyti galimybę prieiti prie turto. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas nuosprendžiu nuteisė D. P. už tai, kad jis „sutikęs pažįstamą J. K. pastarojo paprašė įdėti į savo mobilųjį telefoną jo turėtą SIM kortelę ir jam leisti paskambinti. J. K. tai padarius ir jam padavus mobilųjį telefoną „Nokia 2100“, turėdamas tikslą šį telefoną pasisavinti, pastarajam paaiškino, kad jam reikią nueiti prie netoliese buvusios „Iki“ parduotuvės. Taip jis pas J. K. nebegrįžo, o telefoną pardavė nepažįstamam asmeniui“[210]. Šiuo atveju kaltinamojo veikimo būdas sudarė galimybę tik prieiti prie turto. Apgaulė nebuvo nukreipta į tiesioginį turto įgijimą, todėl teismas pagrįstai kaltinamojo veiką kvalifikavo kaip svetimo turto pagrobimą (BK 178 str. 1 d.).

Tiesioginio turto įgijimo pavyzdys galėtų būti Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo nagrinėta byla, kurioje nuosprendžiu S. Ž. buvo nuteistas dėl septynių sukčiavimo veikų. Kaltinamasis visais atvejais veikė panašiai. Asmenims nurodydavo, kad gali parduoti pigiau kuro, susitardavo su nukentėjusiais dėl kuro kainos, tada nuvažiuodavo su aukomis į tariamą vietą, kur bus galima tą kurą įsipilti ir nusipirkti (degalinės, garažai), tada paprašydavo nukentėjusiųjų duoti pinigų, kad šis galėtų sumokėti asmenims, kurie parduoda kurą, pvz., degalinės darbuotojams. Kai kaltininkas gaudavo pinigus, jis nueidavo tariamai sumokėti pinigų, tačiau už kurą nesumokėjęs su asmenų pinigais nebegrįždavo.[211]

---

[208] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011

[209] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2014,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/153541415297459/2K-84/2014

[210] “Klaipėdos apygardos teismo 2010 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-79-458/2009,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/180145284028248/1-21-458/2010

[211] “Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. balandžio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-73-503/2012,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/55454463030847/1-73-503/2012

Minėta tariamo kuro pardavimo byla parodo atvejus, kada kaltininko veikimo būdas, t. y. apgaulė yra panaudojama ir kaip „priėjimas“ prie nukentėjusiojo turto, ir kaip tiesioginis turto įgijimas. Tokie atvejai laikomi sukčiavimu, o ne vagyste todėl, kad buvo panaudota esminė apgaulė prieš nuketėjusiuosius, šiems apsisprendžiant dėl pinigų perdavimo kaltininkui. Kaltininkas sudarydavo tokią situaciją, kai iš visų aplinkybių atrodydavo, kad minėtas kuro pirkimo sandoris tikrai įvyks.

Praktikoje gali kilti problemų sprendžiant, kaip įvertinti atvejus, kai turtas yra gaunamas apgaulės būdu iš neveiksnaus asmens arba asmens, kuris turi psichikos sutrikimų, tačiau niekas nesikreipė į teismą dėl tokio asmens pripažinimo neveiksniu. LAT yra nurodęs, kad panaudojant apgaulę, turtą turi perduoti veiksnus asmuo[212]. Sutiktina su baudžiamojo komentaro autorių pozicija, kad „vagyste turi būti pripažįstami ir tie atvejai, kai kaltininkas išvilioja ar kitokiu būdu paima ir pasisavina turtą iš mažamečių vaikų, psichikos ligonių, visiškai girtų asmenų, kadangi jų sutikimas negali būti pripažintas savanorišku“[213]. Tačiau teismų praktikoje pasitaiko klaidų atribojant vagystės ir sukčiavimo veikas.

Kauno apygardos teismas, kaip apeliacinė instancija nagrinėjo bylą, dėl pirmosios instancijos nuosprendžio, kuriuo T. V. K. buvo nuteista pagal 182 str. 1 d. už tai, kad ji, pasinaudodama nukentėjusiosios V. B. pasitikėjimu ir liga, įkalbėjo ją parduoti šiai priklausantį butą kitam asmeniui už 55 500 Lt (notarinėje pirkimo – pardavimo sutartyje buvo nurodyta 36 000 Lt suma, nors už butą buvo sumokėta 55 500 Lt), po to veikdama nukentėjusiosios interesais nupirko jai kitą butą už 36 000 Lt ir jį įregistravo nukentėjusiosios vardu, tačiau likusios pinigų sumos kaltinamoji negrąžino V. B. Parduodant V. B. butą ir atliekant kitus sandorius, kaltinamoji žinojo, kad V. B. įsiteisėjusiu Kauno miesto apylinkės teismo sprendimu civilinėje byloje yra pripažinta neveiksnia. Be to, iš liudytojų parodymų buvo aišku, kad užtekdavo pabendrauti su nukentėjusiąja ir iš jos neadekvataus elgesio buvo galima spręsti apie V. B. turimą psichikos ligą.[214]

Minėtoje byloje sukčiavimas pasireiškė apgaule pasisavinant V. B. pinigus, kurie liko nupirkus kitą butą. Šioje byloje nebuvo keliamas klausimas dėl padarytos veikos kvalifikavimo, tačiau vertėtų atkreipti dėmesį, kad pinigai buvo pasisavinti iš neveiksnaus asmens. Kadangi apgauti galima tik veiksnų asmenį, todėl nagrinėjamu atveju veika turėjo būti kvalifikuojama kaip vagystė. Net pats teismas nurodė, kad „nuteistajai buvo žinoma nukentėjusios V. B. ligos pobūdis, psichinė būsena, būtent ji buvo suinteresuotu asmeniu, kai buvo sprendžiamas 2005-05-02 nukentėjusios V. B. pripažinimo neveiksnia klausimas, būtent nuteistoji rūpinosi nukentėjusiąja, kai ši buvo gydoma

[212] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011
[213] Armanas Abramavičius et al., *supra note* 5, p. 283.
[214] “Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-502-397/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/268034983762077/1A-502-397-2007

psichiatrinėse ligoninėse. [...] nuteistoji suprasdama ir suvokdama nukentėjusios V. B. ligos pobūdį, o kaip ir nustatyta teismo psichiatrijos ekspertizės aktu (Nr.99/2006/ t.1, b.l. 62) nukentėjusioji dėl savo susirgimo ne tik nesuprato savo veiksmų esmės, bet ir pasiduodavo kitų asmenų įtaigai, faktiškai įtakojo nukentėjusios V. B. veiksmus ir galėjo laisvai netrukdoma disponuoti jos turtu.“[215]. Net ir nustatęs minėtas aplinkybes, apygardos teismas pripažino, kad nukentėjusioji buvo apgauta, o apie kitokią veikos kvalifikacijos galimybę neužsimenama. Manytina, kad teismą galėjo suklaidinti neveiksnaus asmens sandoriai dėl nekilnojamojo turto, nes, kaip žinoma, vagystės dalyku gali būti tik kilnojamieji daiktai. Tačiau nagrinėjamoje byloje kaltininkė neįgijo jokių teisių į nukentėjusios butą ar pinigus gautus už buto pardavimą, ji nebuvo teisėta nukentėjusiosios atstovė, veikė be įgaliojimų, todėl negalimas svetimo turto pasisavinimas (BK 183 str.), todėl lieka padarytą veiką įvertinti kaip svetimo turto pagrobimą. Ši Kauno apygardos teismo nutartis buvo apskųsta kasacine tvarka, tačiau kitais pagrindais, todėl galutinė kvalifikacija nepasikeitė, t. y. T. V. K. paliktas nuteisimas už sukčiavimą[216].

2011 m. birželio 3 d. Vilniaus apygardos teismas priėmė nuosprendį, kuriuo N. V. buvo nuteista už tai, kad „turėdama tikslą savo naudai įgyti nukentėjusiosios L. A. butą, esantį V. M. g. 49-57, Vilniuje, pasinaudodama tuo, kad L. A. nemoka lietuvių kalbos, yra garbaus amžiaus ir labai sunkios sveikatos būklės, dėl ko negali suprasti savo veiksmų reikšmės ir jų valdyti, apgaule šį butą užvaldė“[217]. Pirmajame šio skyriaus poskyryje buvo minėta, kad šioje byloje pirminis padarytos N. V. veikos kvalifikavimas buvo pagal BK 178 str. 3 d., tačiau Vilniaus apygardos teismas šią veiką perkvalifikavo pagal BK 182 str. 2 d. remdamasis tuo, kad butas yra nekilnojamasis turtas ir tai nėra vagystės dalykas. Tokia teismo pozicija yra tik iš dalies teisinga. Pritartina, kad nekilnojamasis turtas negali būti vagystės dalyku. Esminė problema yra tai, ar galima N. V. veiką traktuoti kaip sukčiavimą, jeigu kaltinamoji butą apgaule įgijo iš asmens, kuris nesuprato savo veiksmų reikšmės ir negalėjo jų valdyti.

Minėta, kad tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad kaltininko veiksmai atitiks BK 182 str. tik tuo atveju, jei bus apgautas veiksnus, savo veiksmų reikšmę suprantantis asmuo. LAT sukčiavimo bylų apžvalgos išvadų 5 punkte taip pat nurodyta, kad „apgaulė sukčiaujant panaudojama turint tikslą suklaidinti turto savininką, valdytoją, asmenį, kurio žinioje yra turtas (įskaitant banką), [...] o pastarasis, suklaidintas apgaulės, savanoriškai pats perleidžia turtą ar turtinę teisę kaltininkui manydamas, kad šis turi teisę jį gauti, arba panaikina jo

[215] “Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-502-397/2007,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/268034983762077/1A-502-397-2007
[216] “Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169/2008,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/9253257791065/2K-169/2008
[217] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011

turtinę prievolę, ar priima sprendimą dėl nukentėjusiojo turto, turtinės teisės perleidimo kaltininkui ar kaltininko turtinės prievolės panaikinimo“[218]. Nagrinėjamu atveju, konkrečiai veikos padarymo momentu, „Teismo psichiatrinės ekspertizės aktu nustatyta, jog laikotarpyje nuo 2008-02-20 iki 2008-06-10 bei 2008-04-22 L. A. buvo tokios būklės, kad negalėjo suprasti savo veiksmų ir jų valdyti. Kadangi bylos duomenimis nustatyta, kad iki 2008-04-22 kaltinamoji nuolat laikydavosi nukentėjusiosios namuose, akivaizdu, jog ji negalėjo nežinoti apie pastarosios sveikatos būklę. Specialistų išvada nustatyta, kad ant 2008-04-21 įgaliojimo ir 2008-04-22 pirkimo – pardavimo sutarties bei notarinio registro knygoje pasirašė L. A. Tačiau šią aplinkybę nukentėjusioji paaiškino tuo, kad Vostrenkova, neva tvarkydama buto privatizavimo reikalus davė jai pasirašyti ant kažkokių blankų. Netikėti nukentėjusiąja nėra pagrindo“[219]. Šioje byloje svarbus ir kitas aspektas – notaro vaidmuo šioje situacijoje. Nors kaltinamoji teigė, kad notaras patvirtino buto pirkimo – pardavimo sutartį savo kontoroje, tačiau iš bylos duomenų matyti, kad „[...] notaras E. A. išėjo į lauką prie automobilio, kuriame sėdėjo senutė. Liudytoja B. P. parodė, kad 2008-04-22 į notarų kontorą atėjusi klientė prašė notarą nueiti į automobilį, nes sutartį turinti pasirašyti močiutė yra ligota“[220]. Taigi lieka neaišku, ar apskritai nukentėjusiajai buvo išaiškintos sutarties sąlygos, pasekmės, ar buvo įsitikinta, kad tikrai nukentėjusioji laisva valia sudaro sandorį, ir ar notaro akivaizdoje buvo pasirašyti minėti dokumentai. Iš viso to galima daryti išvadą, jog nukentėjusioji negalėjo savanoriškai ir sąmoningai perleisti savo turto kitam asmeniui, manydama, kad kaltinamoji turi teisę į nukentėjusiosios butą.

Taigi, susiduriame su baudžiamojo įstatymo reglamentavimo spraga. Norint kaltininkę patraukti baudžiamojon atsakomybėn už vagystę, turėtume ignoruoti teismų praktikos ir doktrinos įtvirtintą reikalavimą keliamą vagystės dalykui, t, y. daikto kilnojamąjį pobūdį. Kita vertus, norint asmenį patraukti atsakomybėn pagal BK 182 str. turėtume ignoruoti teismų praktikoje ir doktrinoje įtvirtintą nuostatą, kad apgauti galima tik veiksnų asmenį. Taigi yra susiduriama veikos tinkamo teisinio įvertinimo problema, kai nekilnojamas turtas apgaulės būdu yra pasisavinamas iš neveiksnaus asmens. Manytina, kad nagrinėjamu atveju nė viena nusikalstamos veikos sudėtis iki galo neatitinka joms keliamų požymių, kad padarytus kaltininko veiksmus galėtume traktuoti kaip baigtą nusikaltimą. Vis dėlto turtas buvo įgytas, nusikalstami padariniai kilo, todėl padarytą veiką reiktų laikyti baigta. Kadangi apgaulė buvo naudojama ne kaip būdas prieiti prie turto ir fiziškai jį užvaldyti, o kaip siekis tą turtą padaryti savu juridiniu keliu (pirkimo – pardavimo sutartis

[218] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. teismų praktikos sukčiavimo baudžiamosiose bylose (Baudžiamojo kodekso 182 straipsnis) apžvalga Nr. AB-36-1,“ *Teismų praktika* 36 (2012).
[219] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011
[220] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011

patvirtinta notaro), be to, nusikalstamos veikos dalykas atitinka tik sukčiavimo veikos dalyką, nors veika ir buvo nukreipta į neveiksnų asmenį, tačiau manytina, kad tokiu atveju N. V. veika labiau atitinka sukčiavimo veikos esmę. Todėl šiuo atveju turėsime nesiremti teismų praktikoje nurodytu aiškinimu, kad turtą (nekilnojamąjį) apgaulės būdu galima gauti tik iš veiksnaus asmens. Priešingu atveju padarytą veiką turėtume laikyti arba nekriminalizuota, arba tik kaip pasikėsinimą į vieną iš veikų (BK 178 str. arba BK 182 str.), nes vagystės atveju buvo kėsinamasi į netinkamą dalyką, t. y. nekilnojamąjį turtą, o jei traktuosime veiką kaip sukčiavimą, tai kaltininkas pasirinko netinkamą veikos padarymo būdą. Šią problemą būtų galima išspręsti baudžiamajame įstatyme sukčiavimo veikos sudėtį papildant nauja dalimi, kuria būtų numatyta atsakomybė už svetimo turto ar turtinės teisės įgijimą apgaulės būdu iš neveiksnaus ar savo veiksmų negalėjusio suprasti asmens. Pavyzdžiui, Prancūzijos baudžiamojo kodekso[221] 311–1 str. numatyta baudžiamoji atsakomybė už nesąžiningą svetimo daikto pasisavinimą. Kvalifikuota vagystės sudėtis numatyta 311–4 str. 5 d. už svetimo daikto vagystę, kai daiktas yra pavagiamas iš asmens, kurio veiksnumas yra paveiktas dėl amžiaus, ligos, negalios, fizinio ar psichinio sutrikimo ar nėštumo, yra akivaizdus ar žinomas kaltininkui. Kodekso 313–2 str. 4 d. numatyta kvalifikuota sukčiavimo sudėtis, kai turtas yra gaunas panaudojant apgaulę prieš neveiksnų ar savo veiksmų negalėjusį suprasti asmenį. Žinoma, galima Lietuvos baudžiamojo įstatymo nekeisti, tačiau teismų praktikoje turėtų būti formuojama nuostata nurodant, kad jei apgaulė buvo panaudota prieš neveiksnų ar savo veiksmų negalėjusį suprasti asmenį, siekiant įgyti nekilnojamąjį turtą, tai tokia veika turėtų būti pripažįstama sukčiavimu.

Minėta byla parodo, kad ne visada yra paprasta atriboti sukčiavimo ir vagystės veikas, ypač kai tai susiję su neveiksniais asmenimis ir nekilnojamuoju turtu. Pažymėtina, kad kaltinamoji N. V. apskundė Vilniaus apygardos teismo nuosprendį Lietuvos Aukščiausiajam Teismui teigdama, kad nebuvo padaryta nusikalstama veika, nes buto pirkimo – pardavimo sandoris buvo sudarytas notarine tvarka, todėl viskas yra teisėta[222]. Vis dėl to kaltinamoji buvo išteisinta, t. y. buvo paliktas galioti pirmosios instancijos išteisinamasis nuosprendis, o tai nulėmė klaidos, padarytos kvalifikuojant pirminę N. V. nusikalstamą veiką, bei apeliacinės instancijos padaryti procesiniai pažeidimai. LAT nurodė, kad „Apeliacine tvarka bylą nagrinėjęs Vilniaus apygardos teismas neatliko byloje papildomo įrodymų tyrimo, baigiamųjų kalbų metu prokuroras palaikė pareikštą galutinį įtarimą N. V. ir kaltinimą pagal BK 178 straipsnio 3 dalį, prokuroras ar nukentėjusioji neprašė teismo pakeisti N. V. veikos kvalifikavimo [...] Teisingas baudžiamojo įstatymo pritaikymas, be kita ko, reiškia tinkamą kaltinamojo padarytų nusikalstamų veikų baudžiamąjį

[221] "Criminal Code of the French Republic (2005) (English version)," žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

[222] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-614/2011," prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/164108309073158/2K-614/2011

teisinį įvertinimą – kvalifikavimą. Tik tinkamai kvalifikavus nusikalstamas veikas gali būti įgyvendinta baudžiamojo proceso paskirtis – teisingai nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį ir nieko nekalto nenuteisti [...] N. V. buvo inkriminuotas naujas objektyvusis požymis – apgaulės panaudojimas prieš nukentėjusiąją, taigi toks kvalifikavimo pakeitimas apeliacinės instancijos teisme kasatorei tapo staigmena“[223]. Iš to matyti, kad prokuroras buvo įsitikinęs, jog buvo padaryta nekilnojamojo turto vagystė ir dėl šios klaidos N. V. išvengė baudžiamosios atsakomybės.

Kai turtas apgaulės būdu yra pasisavinamas iš mažamečių asmenų, kaltininko veika turėtų būti kvalifikuojama kaip vagystė, nes mažamečio sutikimas negali būti pripažįstamas savanorišku. Tai siejama su ta aplinkybe, kad paprastai mažamečiai asmenys negali būti civilinių sandorių subjektais. CK 1.84 str. 1 d. numatyta, kad nepilnamečio iki keturiolikos metų sudarytas sandoris negalioja, išskyrus smulkius buitinius sandorius, kuriuos pagal įstatymus nepilnamečiai iki keturiolikos metų gali sudaryti savarankiškai. CK 2.7 str. 1 d. nustatyta, kad už nepilnamečius iki keturiolikos metų sandorius jų vardu sudaro tėvai arba globėjai. CK 2.7 str. 3 d. yra nustatyta nepilnamečių teisė sudaryti smulkius buitinius sandorius savarankiškai, kai tie sandoriai yra susiję su mažamečiui tenkančios asmeninės naudos gavimu neatlygintinai, bei sandorius su savo uždirbtų lėšų, atstovų pagal įstatymą ar kitų asmenų suteiktų lėšų panaudojimu, jeigu šiems sandoriams nenustatyta notarinė ar kita speciali forma. Šios CK normos parodo, kad mažamečiai asmenys neturi veiksnumo, t. y. negali savo veiksmais įgyti civilinių teisių ir sukurti civilinių pareigų. Tai už juos gali padaryti tik įstatyme nurodyti asmenys, turintys civilinį veiksnumą. Remiantis šiomis nuostatomis, galima teigti, kad bet koks mažamečio veiksmais padarytas turto perleidimas kitiems asmenims, kurie panaudojo apgaulę prieš mažametį asmenį, kad gautų minėtą turtą, turėtų būti pripažįstamas nesavanorišku. Todėl tokie veiksmai gali būti traktuojami kaip vagystė, žinoma, esant ir kitiems vagystės sudėties požymiams. Teismų praktikoje esama pavyzdžių, kai buvo panaudota apgaulė prieš mažametį, kad pastarasis perduotų turtą, tačiau tokia veika buvo kvalifikuota kaip sukčiavimas.

Klaipėdos miesto aplinkės teismas nuosprendžiu nuteisė A. G. ir D. G. už tai, kad jie veikdami bendrininkų grupe su nenustatytu asmeniu, apgaule savo ir kitų asmenų naudai, padarydami kelias nusikalstamas veikas, įgijo svetimą turtą. Kaltinamųjų veikimo būdas pasireiškė melagingais skambučiais nukentėjusiesiems, apsimetant nukentėjusiųjų artimais giminaičiais, prisistatant teisėsaugos institucijų pareigūnais ir nurodant, kad nukentėjusiųjų giminaičiai tariamai padarė nusikalstamas veikas, ir norint išvengti baudžiamosios atsakomybės būtina perduoti kaltininkams tam tikras pinigų sumas, vertingus daiktus ir pan. Kaltininkams darant vieną iš

[223] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-614/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/164108309073158/2K-614/2011

nusikalstamų veikų, buvo paskambinta mažamečiui, kuriam buvo nurodyta, kad jo mama sužalojo asmenį ir kad nebūtų pradėtas ikiteisminis tyrimas, mažametis privalo atiduoti vertingus daiktus. Mažametis sutiko tai padaryti, nurodė savo namų adresą ir kaltinamasis A. G., prisistatęs policijos pareigūnu, nuvyko pas mažametį ir iš jo namų paėmė mažamečio tėvams priklausančius daiktus. Teismas tokią kaltinamojo veiką įvertino kaip sukčiavimą (BK 182 str. 1 d.).[224]

Manytina, kad prokuroras, teismas netinkamai įvertino A. G. veiką mažamečio atžvilgiu. Visų pirma, dėl minėto mažamečio civilinio veiksnumo nebuvimo negalime teigti, kad buvo apgautas asmuo, kuris suprato savo veiksmus ir galėjo juos savanoriškai juos atlikti. Taigi, jei negalime apgauti asmens BK 182 str. normos prasme, tai negalime kalbėti ir apie sukčiavimo veiką. Antra, kai buvo apgautas mažametis, jis buvo vienas namuose, todėl jo apsisprendimui atiduoti daiktus kaltininkui nebuvo padaryta kitų asmenų įtaka, t. y. mažamečiui nebuvo duotas suaugusiojo asmens (kuris gali būti atstovas mažamečio interesams) leidimas perduoti daiktus kaltininkui. Jei būtų apgauti mažamečio tėvai ar kiti artimi asmenys ir jie nurodytų mažamečiui perduoti daiktus kaltininkui, tik tada galėtume kalbėti apie sukčiavimo veiką, nes mažametis atliktų techninę funkciją, o ne nuspręstų dėl turto likimo.

Minėta, kad vagystės nusikalstama veika bus pripažinta baigta tik tada, kai daiktas bus paimamas ir pasisavinamas. Jei asmuo nespėjo pasisavinti paimto daikto, veika bus įvertinta kaip pasikėsinimas. Vagystės baigtumas neretai priklauso nuo grobiamo daikto dydžio, svorio ir kitų aplinkybių, pvz., valties ir vėjapjovės vagystė[225], o kol veika nėra baigta, trečiųjų asmenų prisidėjimas prie daikto užvaldymo bus pripažintas bendrininkavimu. Teismų praktikoje nurodoma, kad „asmuo, paėmęs svetimą turtą, turi nustatyti savo ar kitų asmenų viešpatavimą šio turto atžvilgiu, o turto paėmimo momentu kartais to įtvirtinti neįmanoma, todėl ne visada turto paėmimo momentas sutampa su jo pagrobimo momentu. Pastarasis momentas gali atsirasti vėliau, t. y. kai pagrobėjas paimtą turtą užvaldo“[226]. Žemesnių instancijų tesimuose taip pat nurodoma, kad „realiai turtinė žala atsiranda ne nuo turto paėmimo, bet nuo jo pasisavinimo momento, kai kaltininkas turi realią galimybę neteisėtai valdyti, naudotis ir disponuoti turtu pagal savo nuožiūrą, t.y. kada kaltininkas paima turtą iš jo saugojimo ar laikymo vietos ir atgabena į tokią vietą, kur yra jam palankios aplinkybės tą turtą paimti, parduoti, apkeisti, atiduoti kitiems asmenims arba kitaip juo

[224] “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-214-158/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/30759437975279/1-214-158/2011
[225] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-630/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/186615944065853/2K-630/2011
[226] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-630/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/186615944065853/2K-630/2011

disponuoti savo nuožiūra, arba pačiam jį sunaudoti, o gal net išmesti. Galimybė savo nuožiūra naudoti turtą yra būtina turto pagrobimo pasekmė“[227].

LAT nagrinėjo bylą, kurioje prisidėjimas prie nusikaltimo tapo bendrininkavimu darant vagystę, to realiai nesuvokiant nei kaltininkui, nei prisidėjusiam asmeniui: „nuteistasis vienas nepanešė pagrobto televizoriaus, todėl jį padėjo šalia kelio, o privažiavus automobiliui, kartu su S. D. televizorių įkėlė ir nuvežė į S. D. namus [...] S. D. savo veiksmais (kartu įkeldamas pagrobtą televizorių į automobilį ir jį veždamas į savo namus) išreiškė pritarimą K. Z. daromai nusikalstamai veikai, suvokė, jog veikdamas kartu su kitais dviem nuteistaisiais šioje byloje bendrai dalyvauja nusikalstamos veikos padaryme – grobia svetimą turtą iš patalpos, bei nori taip veikti“[228]. Teismas pripažino kaltininkus bendravykdytojais, nes „nagrinėjamoje televizoriaus vagystės byloje akivaizdu, kad kaltininkams reali galimybė naudotis pagrobtu svetimu turtu atsirado ne jį išnešus iš sodybos, tačiau automobiliu nuvežus į tinkamą vietą, šiuo atveju S. D. namus. Taigi, nors S. D. pats tiesiogiai į patalpą neįsibrovė ir svetimo turto nepaėmė, tačiau jis tęsė K. Z. pradėtą svetimo turto užvaldymą nunešdamas šį turtą į automobilį ir nuvežtdamas į savo namus. Taigi šiuo atveju K. Z. pilnai, o S. D. – iš dalies realizavo BK 178 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties požymius“[229]. Taigi, veikos baigtumą nulėmė grobiamo turto svoris.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrobimo veika galima tik aktyviais asmens veiksmais. Atlikus baudžiamosios teisės doktrinos analizę, galima teigti, kad turto pagrobimo veika yra pradedama daryti, kai kaltininkas padaro su paimtu turtu veiksmus, kuriuos gali ar turi teisę padaryti tik turto savininkas, t. y. valdyti, naudoti ar disponuoti turtu. Lietuvos teisės doktrinoje pagrobimo veika siejama su neteisėtu, neatlygintinu turto pagrobimu, tačiau tokia pozicija yra kritikuotina. Neatlygintinumo požymis neturėtų būti privalomas pagrobimo požymis, nes tik turto savininkas gali nuspręsti, ar jis nori savo turtą parduoti ir už kokią kainą nori tai padaryti.

Atlikus Lietuvos teismų praktikos analizę, nustatyta, kad Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir praktikoje susiduriama su veikos teisinio įvertinimo problema, kai nekilnojamas turtas yra gaunamas panaudojant apgaulę neveiksnaus ar savo veiksmų esmės negalinčio suprasti asmens atžvilgiu. Šią problemą siūlytina spręsti arba papildant baudžiamojo kodekso normas, arba vadovautis nuostata, kad panaudojus apgaulę prieš neveiksnų asmenį ir taip neteisėtai įgyjant šį turtą, veika turėtų būti pripažinta sukčiavimu.

---

[227] “Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-1034/2011,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/26912727602041/1A-1034-495-2011

[228] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-495/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/35636776144262/2K-495/2013

[229] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-495/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/35636776144262/2K-495/2013

3. SUBJEKTYVIEJI VAGYSTĖS SUDĖTIES POŽYMIAI

Lietuvos teismų praktikoje yra nurodoma, kad vagystės veika gali būti padaryta tik esant tiesioginei tyčiai pagrobti svetimą turtą[230]. „Ketinimas (tikslas, siekimas, tyčia) pavogti bendrojoje teisėje reiškia ketinimą negrįžtamai atimti iš savininko jo turtą. Jei kaltinamasis turėjo siekį gražinti turtą savininkui, tokiu atveju nelaikoma, kad tai yra vagystė“[231]. Lietuvos baudžiamojoje teisėje ketinimas pavogti yra suvokiamas nevienodai. Baudžiamosios teisės doktrinoje pagrobimo požymis yra aiškinamas, pabrėžiant pasisavinimo tikslą. „Tradiciškai pagrobimas siejamas ne tik su neteisėtu svetimo turto fiziniu užvaldymu. Pabrėžiami taip pat šio veiksmo neatlygintinumas (atlygio už paimtą turtą nebuvimas), pasisavinimo tikslai (siekis turėti jį kaip nuosavą) ir iš to išplaukiantys padariniai (nukentėjusiojo turto netekimas). Todėl laikinas turto užvaldymas, neturint pasisavinimo tikslų, neatitinka tradicinės pagrobimo sampratos“[232].

Literatūroje yra nurodoma, kad Lietuvoje tradicinis turto pagrobimo turinys buvo iškreiptas dėl baudžiamajame įstatyme panaikintos transporto priemonės nuvarymo normos, o automobilio nuvarymas buvo prilygintas vagystei.[233] Tačiau ar įstatymų leidėjas panaikindamas automobilio nuvarymo normą, tai padarė siekdamas net ir laikiną automobilio nuvarymą prilyginti vagystei ar aplamai dekriminalizavo tokią veiką. Nuo atsakymo priklausys, ar pagrįstai buvo iškreipta tradicinė svetimo turto pagrobimo samprata. Kita problema yra tokia: ar platesnė svetimo turto pagrobimo samprata yra taikoma visų rūšių turto pagrobimo atvejais ar tik automobilių.

A. Pikelis nurodo, kad įstatymo leidėjas panaikindamas transporto priemonės nuvarymo normą, nedekriminalizavo automobilio nuvarymo normos. Priešingai, buvo išplėstas BK 178 str. ir 180 str. numatytų veikų pagrobimo turinys, nereikalaujant vagystės sudėtyje pasisavinimo tikslo.[234]

Tokį įstatymo leidėjo poelgį (neįtraukti pasisavinimo tikslo į vagystės sudėtį) bandoma pagrįsti remiantis tuo, kad „vien automobilio užvaldymo faktas ir galimybė juo disponuoti savo nuožiūra nesukuria kaltininkui juridinės galimybės disponuoti tokios rūšies svetima nuosavybe – jis negali automobilio parduoti, dovanoti ar neteisėtai įgyti nuosavybėn. Norėdamas įgyti juridinę disponavimo pagrobtu automobiliu galimybę, kaltininkas turėtų atlikti kitus nusikalstamus veiksmus, t. y. klastoti dokumentus, automobilio identifikavimo numerį [...] kadangi pagrobęs

[230] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-473/2005,“ prieiga per internetą: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28826
[231] Joseph G. Cook ir Paul Marcus, *supra note* 101, p. 306.
[232] Milinis Albertas et al., *supra note* 3, p. 336.
[233] *Ibid.*
[234] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 112.

automobilį kaltininkas neįgyja galimybės disponuoti juo kaip nuosavybės objektu, vadinasi, nukentėjusysis nepraranda disponavimo teisės, ji tik pasunkinama“[235].

Su tokia nuomone negalima sutikti, nes kaltininkas pagrobdamas bet kokį vagystės dalyku esantį turtą, neturės teisės juo naudotis kaip teisėtas turto savininkas. Kaltininkas negali įgyti nuosavybės teisių į bet kokį pagrobtą turtą. Faktas, kad kaltininkas klastoja dokumentus ar atlieka kitus nusikalstamus veiksmus siekdamas pagrobtu turtu disponuoti rinkoje teisėtai, rodo, kad šiais veiksmais kaltininkas bando turtą legalizuoti. Turto legalizavimas (BK 216 str.) yra atskira nusikalstama veika, kuri neturėtų būti siejama su pasisavinimo tikslu vagystės veikos sudėtyje. Vagystės atveju pasisavinimo tikslas yra siejamas su siekiu neteisėtai pasisavinti svetimą turtą, tuo turtu naudotis neteisėtai, nesiejant šių veiksmų su turto legalizavimu. Kritikuotina ir tai, jog yra teigiama, kad nukentėjusysis nepraranda disponavimo teisės, o tik ji yra pasunkinama. Jei iš asmens yra pavagiamas turtas, kad ir automobilis, asmuo nebegali tuo daiktu disponuoti, teisėtas turto savininkas nebegali panaudoti prarasto turto prekinėje apyvartoje. Jei nukentėjusysis bandytų parduoti turtą, kurio jis neturi, tai galėtų būti prilyginta sukčiavimui. Jei savininkas fiziškai turto nebeturi, tai jis nieko ir negali su tuo turtu ar turtinėmis teisėmis į tą turtą daryti. Žinoma, teisėto turto savininko teisės į pagrobtą turtą išlieka, tačiau pasinaudojimas jomis yra suvaržytas. Vien tai, kad asmuo turi teisę į turtą, dar nereiškia, kad jam yra kokios nors materialios, asmeninės naudos iš tų turimų teisių į turtą, pvz., jei praradai rašiklį, tai vien turima teise į jį teksto neparašysi. Vienintelė teisė, kuria nukentėjusysis gali pasinaudoti sprendžiant prarasto turto likimą, – tai kreipimasis į teisėsaugos institucijas, nurodant, kad buvo pagrobtas jo turtas ir pareiškiant civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje.

Doktrinoje yra kritikuojamas pasisavinimo tikslas tuo aspektu, kad „minėta nuostata iš esmės pasunkintų įrodinėjimo procesą šios kategorijos bylose, o svetimo turto neteisėtas užvaldymas, neįrodžius kaltininko tikslo jį paversti savu, taptų nebaudžiama veika“[236]. Tačiau tokia nuostata nėra visiškai teisinga, nes nebūtina įrodyti, kad asmuo turėjo tikslą pagrobtą turtą legalizuoti. Pakanka nustatyti, kad kaltininkas su pagrobtu turtu elgėsi taip, lyg būdamas teisėtas turto savininkas, ir taip veikti norėjo, t. y. turėjo galimybę nuspręsti dėl daikto likimo (naudotis, laikyti jį, parduoti, išardyti, sunaikinti, išmesti ir t. t.). Nenustačius šių aplinkybių, net ir nesant vagystės nusikalstamoje sudėtyje pasisavinimo tikslo, negalėtume asmens patraukti atsakomybėn, nes objektyvieji duomenys rodytų, kad asmens veiksmuose nebuvo tyčios pagrobti turto. Pažymėtina, kad vagystė sudėtis yra materiali, todėl būtina, kad kaltininkas norėtų turėti kito asmens turtą, norėtų su juo elgtis kaip su savo, be to, turi norėti, kad teisėtas turto savininkas

[235] Alvydas Pikelis, *supra note* 35, p. 112.
[236] *Ibid.*

prarastų savo turtą. Jei kaltininkas nenori, kad teisėtas turto savininkas netektų turto, tai negalime kalbėti ir apie vagystę. Taigi, tyčinės kaltės turinys vagystės veikoje suponuoja išvadą, kad pasisavinimo tikslas yra būtinas vagystės veikoje. Be to, pasisavinimas gali būti tiek savo, tiek kitų asmenų naudai. Įstatymas nereikalauja, kad asmuo pagrobtų turtą ir juo pats naudotųsi. Pakanka, kad pagrobęs daiktą asmuo gali ir nori daryti įtaką daikto likimui.

Anksčiau Lietuvos teismų praktikoje buvo vadovaujamasi LAT senato nutarimo nuostatomis, kad „nėra vagystė tokie atvejai kai tarp savininko ir asmens yra nusistovėjusi praktika leidžianti pastarajam naudotis daiktu savininkui sutikus, tačiau tas asmuo pasinaudoja daiktu savininkui nežinant. (pvz., asmuo, kuriam savininkas leisdavo naudotis automobiliu, kartą juo pasinaudoja savininkui nežinant, po to grąžina automobilį)“[237]. Tokia nuostata yra neteisinga, nes neaišku, kada yra laikoma, kad tarp turto savininko ir asmens, paėmusio turtą, yra nusistovėjusi daikto paėmimo praktika: gal kai daugiau nei vieną kartą buvo leista pasinaudoti daiktu, o gal dar daugiau. Galimas atvejis, kad kaltininkas sąžiningai klydo dėl savininko duoto leidimo, arba savininkas dėl neaiškių priežasčių pradeda neigti davęs sutikimą, arba sutikimą davė tariamas turto savininkas, tačiau remiantis minėta nuostata asmenį turėtume traukti atsakomybėn. Tokia pozicija neatitiktų baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės aspekto, būtų ignoruojami subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai, todėl šios nuostatos tiek teismų praktikoje, tiek doktrinoje reikia atsisakyti.

Pritartina užsienio teisės doktrinoje nurodomai pozicijai, kad jei asmuo paima svetimą turtą, manydamas, kad turi tam tikrą teisę į tą turtą, tačiau sąžiningai dėl to klysta, tai toks atvejis nebus laikoma vagyste, net jei kaltininko teisė tėra tariama, t. y. teisės aktuose tokios teisės nėra numatyta[238]. Žinoma, turėtų būti atsižvelgta, ar yra objektyvių duomenų, kuriais asmuo rėmėsi darydamas veiką. Objektyviomis aplinkybėmis nepagrįstas asmens įsitikinimas, kad jis turi teisę į kito asmens turtą, neturėtų būti vertinamas kaip sąžiningas suklydimas.

Lietuvos teismų praktikoje įsivyrauja nuostata, kad norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už vagystę, būtina nustatyti, kad kaltininkas turėjo tikslą negrįžtamai pagrobti turtą. LAT formuojasi pozicija, kad „nors motyvas ir tikslas nėra tiesiogiai vagystės nusikalstamos veikos sudėtyje nurodyti požymiai, tačiau jų nustatymas padeda atskirti vagystę nuo į ją panašių, bet kitokią prasmę turinčių veiksmų“[239]. Taip pat LAT pažymėjo, kad „kasacinėje praktikoje kaip vagystei būdingos tyčios pavyzdžiai dažnai nurodoma tai, kad kaltininkas neabejotinai suvokė, jog paima svetimą daiktą, numatė, kad nukentėjusysis jo neteks, o jis šį turės kaip nuosavą, ir to norėjo

[237] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose,“ *Teismų praktika* 23 (2005).
[238] Jerome J. Atrens, *supra note* 94, p. 115-116.
[239] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/152606984829558/2K-108/2013

(kasacinės nutartys Nr. 2K-351/2012, 2K-282/2012) arba kad kaltininkas suvokė, jog jis neteisėtai ir neatlygintinai pasisavina svetimą turtą, kad dėl tokių jo veiksmų padaroma turtinė žala kitam asmeniui, ir to norėjo (kasacinė nutartis Nr. 2K-6/2012). Nustačius neteisėtą svetimo turto paėmimą, bet nenustačius tyčios, nukreiptos į negrįžtamą svetimo turto užvaldymą ir atitinkamos žalos padarymą, gali būti konstatuojama, kad veika neatitinka turto pagrobimo požymių (kasacinė nutartis Nr. 2K-122/2012)“[240].

Tokia pozicija yra teisinga ir dėl kitos priežasties. Kadangi teismų praktikoje pripažįstama, kad vagystė padaroma tik esant tiesioginei tyčiai, tai vien tiesioginės tyčios buvimas rodo kaltininko veiksmų kryptingumą ir siekimą savo veiksmais sukelti tam tikrus pavojingus padarinius, o tai atitinka tikslo buvimą kaltininko veikoje. Jei asmuo neturi tikslo pagrobti turto, tai bus pripažįstama, kad buvo padaryta arba kita nusikalstama veika, arba kaltininko veiksmai buvo nenusikalstami. Toks atvejis buvo nustatytas Klaipėdos apygardos teismui nagrinėjant baudžiamąją bylą dėl to, kad kaltinamieji „iš UAB autobusų stoties, būdami apsvaigę nuo alkoholio, veikdami bendrininkų grupe, pagrobė UAB priklausančią 6125,50 Lt vertės plovimo mašiną „BA410“ ir tempdami ją sulaužė, tuo UAB padarydami 419,87 Lt materialinę žalą“[241]. Šioje byloje buvo nustatyta, kad kaltinamieji neturėjo tikslo pasisavinti svetimą turtą. Kaltinamieji teigė, kad įvykio dieną jie vartojo alkoholinius gėrimus, žaidė azartinius žaidimus, eidami pro stotį pamatė plovimo mašiną ir nusprendė su ja pasivažinėti po pačią stotį, teigė, kad taip linksminosi, be to, liudytojai patvirtino jų parodymus, nurodė, kad su šita mašina neįmanoma pabėgti, kad iš jų veiksmų buvo matyti, kad jie tik kvailioja[242]. Teismas atsižvelgė į šias aplinkybes ir nurodė, kad „visais atvejai vertinant asmens veiką vagystės nusikaltimo kontekste, nustatant nusikalstamo sumanymo turinį, negali būti apsiribota pirmine jo forma, tačiau privaloma aiškintis jo dinamiką visos nusikalstamos veikos darymo metu. Nustatant nusikalstamo sumanymo turinį, nepakanka nustatyti vien tik objektyviuosius veikos požymius. Būtina nustatyti ir subjektyviuosius veikos požymius, t. y. , kokio tikslo siekė bei kokius padarinius numatė kaltininkas [...] byloje nenustatyta, jog M. K. ir R. J. tikslas buvo užvaldyti plovimo mašiną siekiant ją neteisėtai valdyti, naudotis ir disponuoti ja pagal savo valią [...] šių asmenų tikslas buvo vienintelis – kvailioti, savotiškai pokštauti, tačiau ne vagystė. Kita vertus, teisėjų kolegija, įvertinusi R. J. ir M. K. elgesį, taip pat nemano, kad jis buvo teisėtas, priimtinas ir atitinkantis visuotinai tinkamo elgesio taisykles“[243]. Kaltinamųjų elgesys buvo

[240] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/152606984829558/2K-108/2013
[241] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-336-417/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/88197541059677/1A-336-417-2013
[242] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-336-417/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/88197541059677/1A-336-417-2013
[243] “Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-336-417/2013,“ prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/88197541059677/1A-336-417-2013

įvertintas tik kaip svetimo turto tyčinis sugadinimas, o dėl vagystės veikos jie buvo išteisinti. Ši byla parodo, kad jei nepripažintume esant vagystės veikoje kaip būtinojo nusikalstamos veikos sudėties požymio – tikslo pagrobti svetimą turtą, tai asmenys būtų nepagrįstai patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Užsienio literatūroje taip pat nurodoma, kad jei veika buvo padaryta kaip pokštas, neturint tikslo pasisavinti kito asmens turtą, tai tokia veika nelaikoma vagyste, nes norint ketinimą papokštauti prilyginti vagystei, asmens veiksmuose būtinas piktavališkumas, norėjimas ir siekimas, kad savininkas netektų turto[244]. Pokštas peraugs į vagystę, jei kaltininko tikslas bus visam laikui atskirti turtą nuo turto savininko.

Jungtinės Karalystės baudžiamojoje teisėje yra nurodoma, kad „nebus padaryta vagystė, jei kaltininkas paims turtą ir jį paliks tokioje vietoje, kur tą turtą lengva surasti“[245]. Toks aiškinimas gali būti susijęs su esamu minėtos šalies teisiniu reguliavimu, kuriame numatyta atsakomybė už laikiną pasinaudojimą automobiliu, tačiau Andrew Ashworth pateikęs šią poziciją neišskyrė atskirai automobilių. Manytina, kad toks aiškinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje atvertų galimybes asmenims nepagrįstai išvengti atsakomybės už padarytą nusikalstamą veiką, prisidengiant galimu plačiu lengvai surandamos vietos traktavimu. Tik nustačius, kodėl kaltininkas paliko paimtą turtą, būtų galima spręsti, ar asmuo turėjo tyčia pasisavinti svetimą turtą, ar tai buvo savanoriškas atsisakymas baigti veiką ir panašiai.

Iš dalies pritartina literatūroje išsakytai pozicijai, kad jei asmuo paima turtą savininkui nežinant, siekdamas (turėdamas tyčią) turtą tik pasiskolinti ir vėliau gražinti, toks atvejis nebus laikomas vagyste jei turtas iš tikro buvo grąžintas nepraradęs visų savo vertingųjų savybių.[246] Ši pozicija kritikuotina, nes net jei grąžintas turtas yra jau bevertis (dėl neatsargaus elgesio su daiktu, arba dėl trečiųjų asmenų veiksmų ir panašiai), vis vien nukentėjęs asmuo galės savo teises apginti civilinėmis teisinėmis priemonėmis, pareikšdamas ieškinį dėl žalos atlyginimo, nes kaltininkas tampa žinomas. Manytina, svarbiausiu aspektu sprendžiant dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo tampa nustatymas, ar kaltininkas turėjo pagrįstą pagrindą manyti arba pagrįstai klydo, kad asmuo, iš kurio buvo paimtas turtas, neprieštaraus tokiam kaltininko poelgiui, pvz., ankstesnė skolinimosi praktika, esami geri draugai, duomenys, kad buvo mėginama susisiekti su turto savininku ir kita. Tai, kad kaltininkas gražino savininkui priklausantį turtą, kaltininko automatiškai nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžia.

Pripažįstant, kad Lietuvos teismų praktikoje yra nurodoma, kad vagystės nusikalstama veika bus padaryta tik tokiu atveju, kai asmuo turėjo tikslą pasisavinti svetimą turtą, galima daryti išvadą, kad reikia papildyti vagystės normą siekiu pasisavinti svetimą turtą. Tai atitiktų įstatymui

[244] Jerome J. Atrens, *supra note* 94, p. 125.
[245] Andrew Ashworth, *supra note* 186, p. 379.
[246] *Ibid.*, p. 381-382.

keliamą aiškumo reikalavimą. Be to, tai atitiktų ir BK 2 str. 1 ir 4 d. numatytą reglamentavimą, kuriuo nurodoma, kad asmuo atsako baudžiamąją teisine tvarka, jei jo padaryta veika yra uždrausta baudžiamuoju įstatymu ir padaryta veika atitinka nusikalstamos veikos sudėtį, nurodytą baudžiamajame įstatyme. Toks įstatymo tikslinimas suteiktų aiškumo teisės taikytojui, sprendžiant, ar buvo padaryta vagystės nusikalstama veika. Užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose, reglamentuojančiuose vagystės veiką taip pat yra tiesiogiai įtvirtintas siekis pasisavinti. Estijos baudžiamojo kodekso[247] 199 str. 1 d. numatyta, kad asmuo, kuris paima svetimą kilnojamąjį turtą, turint tikslą jį neteisėtai pasisavinti, yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už vagystę. Vokietijos baudžiamojo įstatymo[248] 242 str. 1 d. numatyta atsakomybė už svetimo kilnojamojo daikto pagrobimą turint tikslą daiktą neteisėtai pasisavinti ar perleisti trečiajam asmeniui. Taigi, siūlytina Lietuvoje BK 178 straipsnio veiką formuluoti taip: *tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą turtą.*

Apibendrinant galima teigti, kad pagrobimo veika, atsižvelgiant į tiesioginę tyčią vagystės veikoje, suponuoja išvadą, kad vagystės atveju kaltininkas turi norėti, t. y. siekti, kad svetimas turtas taptų kaltininko turtu, o turto turėtojas (nukentėjusysis) jo netektų negrįžtamai. Galima pripažinti, kad asmuo bus laikomas kaltu padaręs vagystę, jei jis veikė siekdamas svetimą turtą pasisavinti. Laikinas turto pagrobimas, neturint minėto tikslo, nebus laikoma vagystės nusikalstama veika. Tikslas pasisavinti svetimą turtą yra nurodomas Lietuvos teismų praktikoje ir doktrinoje, užsienio valstybių teismų praktikoje ir įstatymuose, todėl siūlytina tikslą pasisavinti svetimą turtą įtvirtinti BK 178 str. numatytoje veikoje.

[247] "Criminal Code of the Republic of Estonia (2001, amended 2013) (English version)," žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes
[248] "Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2013) (English version)," žiūrėta 2016 03 17, http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

IŠVADOS

1. Baudžiamosios teisės doktrinoje vagystės dalykui keliamas kilnojamasis turto reikalavimas neturėtų būti sprendžiamas vien pagal teisinį turto statusą. Vagystės norma turėtų būti taikoma ir tais atvejais, kai daiktas pagal įstatymą yra nekilnojamas, tačiau pagal prigimtį yra kilnojamasis, jei baudžiamosios atsakomybės nenumato speciali norma. Atsižvelgiant į padarytos veikos pavojingumą, laivo ar orlaivio pagrobimas galėtų būti įvertintas kaip vagystė.
2. Norint turtą pripažinti vagystės dalyku, turtas turi turėti bent minimalų materialumo laipsnį. Atsižvelgiant į materialumo reikalavimą, programinė įranga, instaliuota, įdiegta kompiuteryje ar patalpinta materialioje laikmenoje, nelaikytina vagystės dalyku, nes programinė įranga yra intelektinės veiklos rezultatas, kuris nėra materialus.
3. Ekonominės vertės kriterijų atitinka turtas, kuris turi objektyviais duomenimis pagrįstą piniginę vertę. Atlikta teisės šaltinių analizė leidžia teigti, kad ekonominės vertės kriterijų atitinka turtas, išimtas iš apyvartos, esantis apyvartoje ribotai bei neteisėtu būdu gautas turtas. Buvo nustatyta, kad neturėtume tapatinti pagrobto turto vertės ir vagystės veika padarytos žalos sąvokų.
4. Atsižvelgiant į užsienio autorių išsakytas pozicijas, vagystės dalyku gali būti pripažintas mirusio žmogaus kūnas, kai jis įgyja objektyvią vertę. Žmogaus kūno dalys, kūno produktai gali būti vagystės dalyku, kai jie atskiriami nuo žmogaus kūno ir įgyja objektyvią vertę.
5. Svetimumo požymis turėtų būti aiškinamas neapsiribojant civilinėmis nuosavybės teisių reglamentavimo nuostatomis. Turtas laikomas kaltininkui svetimu, jei jis neturi nei tariamos, nei tikros teisės į turtą, nepriklausomai nuo to, kokiu būdu turtą buvo įgijęs nukentėjusysis. Jei turtą nukentėjusysis turtą buvo įgijęs neteisėtais pagrindais, tada nukentėjusysis neturi reikalavimo teisės į pagrobtą turtą.
6. Teismų praktikos analizė parodė, kad radinio sąvoka yra aiškinama plačiai, neapsiribojant vien daikto radimo aplinkybėmis, o vagystės atveju sureikšminama veikos padarymo vieta, nors įstatyme veikos padarymo vieta nenurodoma.
7. Nors Lietuvos teisės doktrinoje pagrobimo veika siejama su neteisėtu, neatlygintiniu turto pagrobimu, tačiau reikia pripažinti, kad turi būti atsisakoma neatlygintinumo reikalavimo, nes tik turto savininkas gali nuspręsti, ar jis nori savo turtą parduoti ir už kokią kainą nori

tai padaryti. Atlikus Lietuvos teismų praktikos analizę, nustatyta, kad susiduriama su veikos teisinio įvertinimo problema, kai nekilnojamas turtas yra gaunamas panaudojant apgaulę neveiksnaus ar savo veiksmų esmės negalinčio asmens atžvilgiu. Šią problemą siūlytina spręsti arba papildant baudžiamojo kodekso normas, arba vadovautis nuostata, kad panaudojus apgaulę prieš neveiksnų asmenį ir taip neteisėtai įgyjant šį turtą, veika turėtų būti pripažinta sukčiavimu.

8. Pagrobimo veika, atsižvelgiant į tiesioginę tyčią vagystės veikoje, suponuoja išvadą, kad vagystės atveju kaltininkas turi turėti tikslą pasisavinti svetimą turtą. Svetimo turto pagrobimas nesant tikslo pasisavinti nelaikytinas vagyste ir turti būti sprendžiama, ar buvo padaryta kita nusikalstama veika, ar asmens veika buvo nenusikalstama.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma papildyti Baudžiamąjį kodeksą 178^1 straipsniu:

„*178^1 straipsnis. Programinės įrangos vagystė*

1. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą programinę įrangą,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą didelės vertės programinę įrangą,

baudžiamas laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

3. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą nedidelės vertės programinę įrangą, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu.

4. Už šio straipsnio 1 ir 3 dalyse numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusiojo asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas. “.

2. Siūloma pakeisti baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 1 - 4 dalis ir jas išdėstyti taip:

„*1. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimą turtą,*

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, atvirai pagrobė svetimą turtą arba pagrobė svetimą turtą įsibrovęs į patalpą, ryšių kabelių kanalų sistemą, saugyklą ar saugomą teritoriją, arba viešoje vietoje pagrobė svetimą turtą iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė) arba automobilį, arba pagrobė strateginę ar svarbią reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių juridinių asmenų infrastruktūrą sudarantį turtą ar jo dalį,

baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

3. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė didelės vertės svetimą turtą arba didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes arba pagrobė svetimą turtą dalyvaudamas organizuotoje grupėje,

baudžiamas laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

4. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė nedidelės vertės svetimą turtą, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu.“.

LITERATŪRA

“Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2013) (English version).“ Žiūrėta 2016 03 17. http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

“Criminal Code of the French Republic (2005) (English version).“ Žiūrėta 2016 03 17. http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

“Criminal Code of the Republic of Estonia (2001, amended 2013) (English version).“ Žiūrėta 2016 03 17. http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

“Criminal Law of The Rebublic Of Latvia (2000, amended 2013) (English version).“ Žiūrėta 2016 03 17. http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes

“Dirbtinio apvaisinimo įstatymo projektas Nr. XIP-2502.“ Žiūrėta 2016 02 25. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.382967?positionInSearchResults=24&searchModelUUID=03c3d5b4-7afb-433e-877a-d55030db5d00.

“France Penal Code.“ Žiūrėta 2016 02 15. https://www.legifrance.gouv.fr/Traductions/en-English/Legifrance-translations.

“German Criminal Code.“ Žiūrėta 2016 02 15. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2026.

“Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-538-120/2006.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/256105397799684/1A-538-120-2006

“Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-502-397/2007.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/268034983762077/1A-502-397-2007

“Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-220-493/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/59160842236074/1A-220-493-2012

“Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-779-290/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/3403986503906/1A-779-290/2015

“Kelmės rajono apylinkės teismo 2012 m. gegužės 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-61-322/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/221014162577211/1-61-322/2012

“Klaipėdos apygardos teismo 2010 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-79-458/2009.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/180145284028248/1-21-458/2010

“Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-101-174/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/42255754736647/1S-101-174/2010

“Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-746-107/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/45166278016082/1A-746-107-2012

“Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-75-417/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/21451046918112/1A-75-417-2012

“Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-336-417/2013.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/88197541059677/1A-336-417-2013

“Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-209-255/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/197187606971268/1A-209-255/2015

“Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-214-158/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/30759437975279/1-214-158/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. teismų praktikos sukčiavimo baudžiamosiose bylose (Baudžiamojo kodekso 182 straipsnis) apžvalga Nr. AB-36-1.“ *Teismų praktika* 36 (2012).

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-614/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/164108309073158/2K-614/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-473/2005.“ Prieiga per internetą: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28826

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-297/2006.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/255302820982816/2K-297/2006

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-693/2007.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/18405364553837/2K-693/2007

“Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169/2008.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/9253257791065/2K-169/2008

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-440/2009.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/99555590077555/2K-440/2009

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-41/2009.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/176108703924262/2K-41/2009

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-368/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/248736464772826/2K-368/2010

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/66538923620518/2K-196/2010

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/27007979039788/2K-254/2010

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-45/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/168792847814849/2K-45/2010

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/127846876219367/2K-564/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/267755569294773/2K-344/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/238786454255480/2K-552/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-630/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/186615944065853/2K-630/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/10330509007530/2K-7-96/2012

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-439/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/191626277595771/2K-439/2012

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/148322321771172/2K-282/2012

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-3/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/185431913021160/2K-3/2012

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/78320372522420/2K-351/2012

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-495/2013.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/35636776144262/2K-495/2013

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2013.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/152606984829558/2K-108/2013

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291/2014.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/225561799000133/2K-291/2014

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2014.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/153541415297459/2K-84/2014

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-362-942/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/230262794899872/2K-362-942/2015

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245-696/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/242074221052876/2K-245-696/2015

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84-699/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/267485970293187/2K-84-699/2015

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585-677/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/48461039966017/2K-585-677/2015

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-151-222/2015.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/53462038046334/2K-151-222/2015

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/167455183710552/2K-7-232/2007

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119/2013.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/198063991687252/2K-7-119/2013

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius 2011 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/224561592889066/2K-65/2011

“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose.“ *Teismų praktika* 23 (2005).

“Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.“ *Vyriausybės žinios* 1, 1 (1985).

“Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (oficialus teisės akto tekstas).“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).

“Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).

“Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257,

260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 39(1)ir 306(1) straipsniais įstatymas,“ *Valstybės žinios* 38, 1733 (2003).

“Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).

“Lietuvos Respublikos euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymas.“ TAR Nr. 2014-04875 (2014).

“Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas.“ *Valstybės žinios* 112, 4991 (2003).

“Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

“Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai Nr. 33/03.“ Prieiga per internetą: http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta202/content

“Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 8, 161 (1998).

“Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas.“ *Valstybės žinios* 100, 2261 (1996).

“Lietuvos Respublikos saugios laivybos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 75, 2264 (2000).

“Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 11, 281 (1996).

“Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas dėl fiziniams asmenims taikomų alkoholio produktų ir tabako gaminių gabenimo ir laikymo Lietuvos Respublikos teritorijoje.“ *Valstybės žinios* 87, 3180 (2004).

“Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 06 26 nutarimas Nr. 664 dėl Lietuvos Respublikos dirbtinio apvaisinimo įstatymo projekto Nr. XIP-2502.“ Žiūrėta 2016 02 25, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/1984f1701fdb11e585eaba374ef4b409?jfwid=1cdm50ipqb.

“Lietuvos Respublikos žmogaus audinių, ląstelių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymas.“ *Valstybės žinios*, 116, 2696 (1996).

“Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 10 d. nuosprendis baudžiamoje byloje Nr. 1A-376-350/2014.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/43903869528703/1A-376-350-2014

“Šiaulių apygardos teismo 2010 m. birželio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-203-64/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/15443109937861/1A-203-64-2010

“Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-516-309/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/171686336864017/1A-516-309-2011

“Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-524-309/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/276679707495053/1A-524-309-2012

“Šiaulių apygardos tesimo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. vasario 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-24-300/2013.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/173254265424213/1A-24-300/2013

“Theft Act 1968.“ Žiūrėta 2016 02 15. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/60.

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-814/2008.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/39678736452623/1A-814-166-2008

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gegužės 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-527/2009.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/38700521760311/1A-527-149-2009

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-1104/2009.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/118669891967060/1A-1104-495-2009

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-264/2010.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/132369999759265/1A-264-66-2010

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-92/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/67039817279111/1A-565-92-2011?word=1A-565-92/2011

“Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-1034/2011.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/26912727602041/1A-1034-495-2011

“Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-256/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/257286644031950/1A-95-256-2012

“Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. balandžio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-73-503/2012.“ Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/55454463030847/1-73-503/2012

"Zarasų rajono apylinkės teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-85-477/2009." Prieiga per internetą: http://eteismai.lt/byla/177177554918246/1-85-477/2009

Abramavičius, Armanas et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: specialioji dalis (99-212 straipsniai).* Vilnius: Registrų centras, 2009.

Abramavičius, Armanas et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: specialioji dalis (213-330 straipsniai).* Vilnius: Registrų centras, 2010.

Albertas, Milinis et al. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirmoji knyga: vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2013.

Ashworth, Andrew. *Principles of Criminal Law.* Oxford: Oxford University Press, 2003.

Atrens, Jerome J. "The Mental Element in Theft." *University of British Columbia Law Review* 3, 1 (1967): 112-136. http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/ubclr3&div=11&start_page=112&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults

Baranauskas, Egidijus et al. *Daiktinė teisė: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.

Byla Regina v Hinks (2000 10 26). Žiūrėta 2016 02 07. http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldjudgmt/jd001026/hinks-1.htm

Cook, Joseph G., ir Paul Marcus. *Criminal Law.* San Francisco: LexisNexis, 2001.

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2016 02 11. http://dz.lki.lt/search/.

Fedosiuk, Oleg. "Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (Ultima Ratio): teorija ir realybė." *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 715-738.

Fedosiuk, Oleg. *Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas.* Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.

Green, Stuart P. "Thieving and Receiving: Overcriminalizing the Possession of Stolen Property." *New Criminal Law Review* 14, 1(2011): 35-54. http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/bufcr14&div=5&start_page=35&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults

Gunther von Hagens "Body Worlds." Žiūrėta 2016 02 25. http://www.bodyworlds.com/en/body_donation.html.

Heaton, Russel. *Criminal Law: textbook.* Oxford: Oxford University Press, 2004.

Herring, Jonathan. *Criminal Law: Text, Cases, and Materials.* Oxfor: Oxford University Press, 2006.

Hickey, Robin. "Stealing abandoned goods: possessory title in proceedings for theft." *Legal Studies* 26, 4 (2006): 584-601.

http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/legstd26&div=43&start_page=584&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults

Informatikos ir ryšių departamento statistiniai duomenys apie 2015 metais ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas. Žiūrėta 2016 02 10. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201512_lt/f-3z-iti-201512.data.txt&ff=%3C%21--%7C3Z-ITI%7C1%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20ikiteisminio%20tyrimo%20%C4%AFstaigose%20u%C5%BEregistruotas%20nusikalstamas%20veikas%20%28Forma_3%C5%BD-IT%C4%AE%29.

Mikelėnas, Valentinas, ir Alfonsas Vileita, ir Algirdas Taminskas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: pirmoji knyga (bendrosios nuostatos).* Vilnius: Justitia, 2001.

Piesliakas, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė: pirmoji knyga.* Vilnius: Justitia, 2009.

Pikelis, Alvydas. *Baudžiamosios teisės labirintai.* Vilnius: Petro ofsetas, 2011.

Reed, Alan. "Stealing Property from a Corpse." *Journal of Criminal Law* 67, 3 (2003): 186-192. http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml67&div=29&start_page=v&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

Steel, Alex. "Problematic and Unnecessary? Issues with the Use of the Theft Offence to Protect Intangible Property." *Sydney Law Review* 30, 4 (2008): 575-614. http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/sydney30&div=37&start_page=575&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults

Švedas, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.

Vosyliūtė, Andželika. "Vagystės dalyko (turto) samprata ir jo nustatymo probleminiai aspektai." Iš *Šiuolaikinės baudžiamosios teisės tendencijos: recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios politikos ir baudžiamosios teisės klausimais rinkinys,* autorių kolektyvas, 161-188. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, 2015.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Magistro baigiamajame darbe analizuojami vagystės nusikalstamos veikos sudėties požymiai, jų aiškinimo ir taikymo sąlygos teismų praktikoje. Darbo tikslas – išanalizuoti vagystės be kvalifikuojančių požymių sudėtį Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje, atskleisti esamus vagystės sudėties požymių aiškinimo ir taikymo trūkumus, ir pateikti pasiūlymų šiems trūkumams pašalinti. Darbe yra vertinama ir analizuojama, koks turtas gali, ar galėtų būti pripažįstamas vagystės dalyku Lietuvos teisinėje sistemoje, analizuojama, koks yra pagrobimo turinys bei pagrobimo ir tyčios požymio sąsajumas. Nustatomos problemos ir teisinio reglamentavimo spragos susijusios su vagystės nusikalstama veika Lietuvoje bei pateikiami galimi problemų sprendimo variantai. Darbo analizė grindžiama baudžiamosios teisės doktrina ir teismų praktika.

Reikšmingi žodžiai: vagystė, vagystės dalykas, pagrobimas, tikslas pasisavinti.

A criminal act of theft composition features, their interpretation and the application in case-law and legal doctrine have been analyzed in this Master thesis. The objective of this work is to analyze criminal act of theft composition features without qualifying features in doctrine of Lithuanian criminal law and case-law, also to reveal existing gaps of interpretation and application of theft composition features and to give solutions for elimination of these gaps. The work analyzes and considers what type of property can or could be recognized as the matter of theft in Lithuanian legal system, what is the content of concept „taking away“ and how it correlates with the offense feature of guilty mind. The gaps and problems of legal regulation of criminal act of theft in Lithuanian criminal law have been appointed and possible solutions how to solve these problems have been provided as well. The analyzes of this Master work is based on criminal law doctrine and case-law.

Keywords: *theft, matter of theft, taking away, aim to appropriate.*

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

VAGYSTĖ BE KVALIFIKUOJANČIŲ POŽYMIŲ LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

Vagystės nusikalstama veika teisininkų darbuose paprastai nagrinėjama siekiant atskleisti vagystę kvalifikuojančių požymių turinį, jų taikymo ir aiškinimo problemas. Šio darbo tikslas yra išanalizuoti vagystės be kvalifikuojančių požymių sudėtį Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje, atskleisti esamus vagystės sudėties požymių aiškinimo ir taikymo trūkumus, ir pateikti pasiūlymų šiems trūkumams pašalinti.

Darbo uždaviniai yra atlikti išsamią vagystės dalykui keliamų reikalavimų analizę Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje atsižvelgiant į užsienio baudžiamosios teisės mokslininkų suformuotą doktriną dėl vagystės dalykui keliamų reikalavimų; ištirti Lietuvos teismų praktiką dėl vagystės sudėties požymių aiškinimo ir taikymo; nustatyti svetimo turto pagrobimo turinį ir jo santykį su kaltės turiniu baudžiamosiose bylose dėl vagysčių be kvalifikuojančių požymių.

Darbe analizuojami teisės aktai, teismų praktika, kiti teisės šaltiniai, siekiant nustatyti ir išspręsti teisės taikymo, aiškinimo ir reglamentavimo problemas, susijusias su vagystės nusikalstama veika Lietuvos teisinėje sistemoje. Atskleidžiamas vagystės dalykui keliamų reikalavimų turinys. Lietuvoje teisės taikytojai paprastai vadovaujasi doktrinoje ir teismų praktikoje suformuotais reikalavimais vagystės dalykui, tačiau esama situacijų kai minėti reikalavimai apsunkina galimybę padaryti išvadą dėl padarytos veikos teisinio įvertinimo. Tokie atvejai būna, kai pagrobiamas ribotai apyvartoje esantis arba neteisėtu būdu gautas turtas, arba kai yra panaudojama apgaulė prieš neveiksnų ar savo veiksmų negalėjusį suprasti asmenį. Darbe pateikiama pozicija, kad programinė įranga negali būti vagystės dalyku, o žmogaus kūno dalys, kūno produktai, mirusio žmogaus kūnas tam tikrais atvejais gali būti pripažinti vagystės dalyku. Nurodoma, kad ne visada nustatant ar buvo padaryta vagystė, reikia remtis civilinėje teisėje esamu reglamentavimu. Yra kritikuojamas neatlygintinumo elementas vagystės veikoje bei nurodoma, kad veiką pripažinsime vagyste tik tuo atveju, jei kaltininkas turėjo tikslą pasisavinti svetimą turtą. Darbo pabaigoje yra pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

THEFT WITHOUT QUALIFYING FEATURES IN LITHUANIAN CRIMINAL LAW

A criminal act of theft in lawyers' works is usually under consideration on purpose to reveal the content of qualifying features, their application and interpretation problems. The aim of this work is to analyze a criminal act of theft composition features without qualifying features in doctrine of Lithuanian criminal law and case-law, also to reveal existing gaps of interpretation and application of theft composition features and to give solutions for elimination of these gaps.

The Master work consists of three main parts. The first part of the work provides certain kinds of property, which can be recognized as the matter of theft in Lithuanian criminal law. The second part of this work analyzes legal doctrine and case-law in order to reveal the content of the concept „taking away" and how it correlates with the criminal act while the feature of guilty mind is provided in the third part of this work.

In spite of the fact that usually the Lithuanian criminal law applicators are complying requirements for the matter of theft that are formulated by doctrine of criminal law and case-law, there are cases when those requirements are aggravating possibility to draw a conclusion on the offense of the legal assessment. Such cases occur where assets, that have been illegally obtained or are limited circulation, have been stolen, there are also problems when alien assets are taken away of an incapable person or a person unable to understand his actions, by fraud.

The work presents the position that software cannot be a matter of theft, that under certain circumstances a corpse, parts of human body or body products can be a matter of theft. It shows that determining whether there has been a theft or not, it is not necessary to rely on the civil law of the current regulation. The author of this work criticizes the gratuitousness element of theft offence and states that the act of stealing can be recognized only if the perpetrator had an aim to appropriate another person's property. Conclusions and suggestions are introduced at the end of the Master thesis.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____
(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____
_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*